

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Diplomová práce

Bc. Jiří Vlasák

Prácheňský děkanát v pozdním středověku

The Deanery of Prácheň in the late Middle Ages

Praha 2015

vedoucí práce: **prof. PhDr. Hana Pátková, PhD.**

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí této diplomové práce prof. PhDr. Haně Pátkové, PhD. za její odborné rady, přínosné konzultace a v neposlední řadě za její trpělivost. Mé poděkování náleží rovněž všem, kteří mě během vzniku práce podpořili.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 7. srpna 2015

.....
Bc. Jiří Vlasák

Klíčová slova (česky):

církevní správa, prácheňský děkanát, 14. a 15. století, fary, duchovenstvo, majetkové zázemí kostelů, farní obvody

Klíčová slova (anglicky):

church administration, Prácheň's deanery, 14th and 15th century, clergy, assets background, territorial scope

Anotace

Bc. Jiří VLASÁK, *Prácheňský děkanát v pozdním středověku*, diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2015,

Práce se zabývá církevní správou v prácheňském děkanátu, a to především v období pozdního středověku. Práce je zaměřena zejména na jednotlivé farnosti z hlediska patronátů, jejich majetkového zázemí, územní působnosti a farního kléru. Do práce jsou zahrnuty také další typy beneficí v děkanátu a nechybí ani část zabývající se děkanátem jako celkem. Jako hlavní zdroj informací jsou použity úřední prameny pražského arcibiskupství, a to především konfirmační a erekční knihy a soudní akta pražské konzistoře.

Abstract

Bc. Jiří Vlasák, *Deanery of Prácheň in the Late Middle Ages*, Diploma Thesis, Charles University in Prague, Faculty of Arts, 2015

This thesis deals with the church administration of the Prácheň's deanery, chiefly within the Late Middle Ages. It focuses on individual parishes in terms of their patronates, assets background, territorial scope of authority and parish clergy. Moreover, it deals with other types of benefactions of the deanery, yet attention is dedicated to the deanery as a whole, too. Chief historical resources used were official records of the Archdiocese of Prague, primarily books of confirmation and books of erection, and the records of the Prague's consistory.

Obsah

Prácheňský děkanát v pozdním středověku	1
1. ÚVOD	7
2. PRAMENY A LITERATURA	8
3. PRÁCHEŇSKÝ DĚKANÁT V POZDNÍM STŘEDOVĚKU	11
3.1 Prácheňský děkanát v rejstříku papežských desátků	11
3.2 Prácheňští děkani	14
3.3 Patronátní právo	15
3.4 Farní kostely a jejich příslušenství	20
3.5 Obvody farních kostelů	21
3.6 Filiální kostely	22
3.7 Jiná benefícia	22
3.8 Faráři a klérus při kostelech	23
4. KATALOG FARNOSTÍ	29
4.1 Albrechtice	29
4.2 Budětice	34
4.3 Bukovník	38
4.4 Dlouhá Ves	43
4.5 Horažďovice	47
4.6 Hradešice	53
4.7 Kašperské Hory	57
4.8 Katovice	66
4.9 Kolinec	68
4.10 Kvášňovice	72
4.11 Malý Bor	74
4.12 Mlázovy	77
4.13 Mouřenec	80
4.14 Nezamyslice	83
4.15 Petrovice	90
4.16 Prácheň	94
4.17 Řepice	97
4.18 Strakonice	100
4.19 Strašín	105
4.20 Střelské Hoštice	108
4.21 Sušice	111
4.22 Svojšice	124
4.23 Těchonice	127
4.24 Velhartice	130
4.25 Velký Bor	139
4.26 Vlenice	143
4.27 Záboří	146
4.28 Zavlekov	148
4.29 Zborovy	152
4.30 Zbynice	155
4.31 Zdouň	158
4.32 Žihobce	161
5. ZÁVĚR	164
6. SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	165
7. SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	172
8. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	174

1. ÚVOD

Tématem této diplomové práce je prácheňský děkanát v pozdním středověku. Práce si klade za cíl přiblížit a rekonstruovat církevní správu v daném regionu. Navazuje tak na mou bakalářskou práci, která byla zaměřena pouze na jižní část prácheňského děkanátu, přesněji na historický region Sušicka. Poznatky získané z této práce jsou zde rovněž zahrnuty, a to s příslušnými opravami a doplněními. Pro komplexnější obraz celého správního obvodu jsou do práce nově zahrnuty farnosti situované v severní části děkanátu, tedy na Horažďovicku a Strakonicku.

Základním podkladem pro bádání bylo zpracování poměrně široké skupiny dochovaných pramenů, především správních písemností pražského arcibiskupství a také listinného materiálu vztahujícího se ke zkoumaným lokalitám.

Časový rozsah práce je jen velmi rámcově vymezen polovinou čtrnáctého století, což je prakticky doba, kdy začínají být vedeny správní písemnosti arcibiskupství, a první čtvrtinou patnáctého století, tedy zhruba do vypuknutí husitských válek. Zejména kvůli vysvětlení vývoje patronátů nad farami i jinými beneficemi bylo ale nutno jít hlouběji do historie, nad rámec vymezeného období. Naopak k nastínění vývoje církevní správy v regionu po skončení husitských válek jsou do práce okrajově zakomponovány také informace z pozdějších let, která většinou nepřekračují šedesátá a sedmdesátá léta 15. století.

Text je koncipován prakticky jen do dvou částí, z nichž první nabízí vedle úvodu a kapitoly o pramenech a literatuře především pohled na děkanát jako celek. Druhá, hutnější, část je věnována jednotlivým farnostem, které se pokouší co nejdetailněji rozebrat a popsat z hlediska patronátního práva, zázemí a příslušenství farních kostelů, územní působnosti far, duchovenstva zde působícího či u vybraných far i z hlediska dalších aspektů bádání (jiná beneficia, filiální kostely apod.). Závěr je krátkým shrnutím a ohlédnutím za zpracovaným materiálem.

2. PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Základním pramenem pro bádání o prácheňském děkanátu v pozdním středověku, stejně jako o církevní správě v daném období jako takovém, jsou úřední písemnosti pražského arcibiskupství. Jmenovitě se jedná především o knihy konfirmační,¹ zachycující obsazování far v děkanátu i rozložení patronátů v kraji a mezi místními sociálními vrstvami. Neméně významné jsou také knihy erekční, které evidovaly vznik nových beneficií, nadání kostelů, oltářů nebo kaplí.² Erekční knihy ale nebyly dosud kompletně editovány, proto u nevydaných svazků očíslovaných VIII – XIII,³ je očitována jen poměrná část informací, které se k daným zprávám podařilo dohledat. Nezpracované svazky jsou tak zahrnuty do textu především na základě registů z edice *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV., díl I.*,⁴ kterou připravila Věra Jenšovská. Celou řadu informací se rovněž podařilo zjistit také na základě rejstříku těchto knih, který v roce 1851 zhotovil P. Bergner.⁵ Dále se jedná o písemnosti z okruhu církevních soudů, přesněji řečeno o soudní akta konzistoře,⁶ akta korektorů kléru⁷ a vizitační protokol pražského arcijáhena Pavla z Janovic.⁸ Dva posledně uvedené prameny ale obsahují jen stopové množství informací souvisejících s Prácheňskem. Zásadní je také edice rejstříku papežských desátků, která zachycuje téměř kompletní církevně správní síť v Českém království v pozdním středověku.⁹

Druhým okruhem pramenů je pak listinný materiál vztahující se k historii farních center, k jejich patronům, kostelním darům a odkazům nebo zachyceným duchovním správcům. Tyto prameny jsou zpřístupněny hned dvojím způsobem, a to v papírové podobě v edicích *Regesta diplomatica Bohemiae et Moraviae*,¹⁰ *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*¹¹

¹ TINGL, František Antonín – EMLER, Josef (edd.): *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim* (dále LC) I–X, Praha 1865–1889.

² BOROVIČ, Klement – PODLAHA, Antonín – PELIKÁN, Josef – PÁTKOVÁ, Hana (edd.): *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV.* (dále LE) I–VII, Praha 1875–2002.

³ Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly, signatury Cod. arch. II., 8 – 12 a Cod. Arch. III., 9, *Libri VIII–XII. Erectionum 1393–1419 a Apographum libri XIII. Erectionum 1380–1460.*

⁴ JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/1–7. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis*, Praha 1967–1982.

⁵ Národní archiv (dále NA), Archiv pražské arcibiskupství (dále APA), inv. č. 1799, sign. B47/10, Rejstřík k 1. – 12. svazku knih erekčních z l. 1358–1419, pořizeny P. Bergnerem r. 1851.

⁶ TADRA, Ferdinand (ed.): *Soudní akta konsistoře pražské* (dále AIu) I–VII, Praha 1893–1901.

⁷ PODLAHA, Antonín (ed.): *Akta korektorů duchovenstva diecéze pražské z let 1407–1410*, Praha 1921.

⁸ HLAVÁČEK, Ivan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (edd.): *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janowicz archidiaconum Pragensem factae*, Praha 1973.

⁹ TOMEK, Václav Vladivoj (ed.): *Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z dieceze pražské* (dále RDP), Praha 1873.

¹⁰ ERBEN, Karel Jaromír – EMLER, Josef – SPĚVÁČEK, Jiří – ZACHOVÁ, Jana – BLECHOVÁ, Lenka (edd.): *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* (dále RBM) I–VIII, Praha 1855–2014.

a již zmiňované *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.*¹² Záležitostí týkajícími se kontaktu s papežskou kurií je věnována edice *Monumenta Vaticana*.¹³ Z hlediska jednotlivých far jsou zajímavými také příslušné edice inventáře a urbáře břevnovského kláštera¹⁴ a protokol z vizitace johanitských komend z roku 1373.¹⁵

Pramennou základnu významně a výrazně rozšiřuje také internetový portál *Monasterium.net*. Z něj pocházejí citace týkající se fondů *Windberského kláštera* (Bayerisches Hauptstaatsarchiv München), *Archivu pražského arcibiskupství* (Národní archiv ČR), *Zderazského kláštera* (Národní archiv ČR), *Českého velkopřevorství maltézských rytířů* (Národní archiv ČR), *Archivu kolegiální kapituly vyšehradské* (Národní archiv ČR), *Konventu obutých Augustiniánů* (Národní archiv ČR), *Břevnovského kláštera* (Národní archiv ČR), *Českého gubernia* (Národní archiv ČR), *Archivu metropolitní kapituly sv. Víta* (Archiv pražského hradu), *Cizích rodů a statků Třeboň* (Státní oblastní archiv Třeboň), *Archivu města Horažďovice* (Státní oblastní archiv v Plzni), *Archivu města Kašperské Hory* (Státní oblastní archiv v Plzni) a *Archivu města Sušice* (Státní oblastní archiv v Plzni).¹⁶

Do třetího okruhu pramenů pak spadají pouze farní relace z roku 1677, které slouží jako podklad k rekonstrukcím farních obvodů.¹⁷

Literatura

Komplexnější zpracování prácheňského děkanátu dosud provedeno nebylo. Z hlediska patronátního práva jsou stále nedocenitelné práce Augusta Sedláčka *Místopisný slovník historický Království českého*¹⁸ a *Hrady, zámky a tvrze Království českého* (pro daný region svazky IX. a XI.).¹⁹ Patronátům na Prácheňsku byly částečně věnovány také dvě studie z roku 1984, a to Zdeňka Boháče: *Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské*

¹¹ FRIEDRICH, Gustav (ed.): *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* (dále CDB) I–III, Praha 1904–1942.

¹² Svazky jsou vydávány podle územní provenience. Vyjma příslušných svazků týkajících se archivu metropolitní kapituly je v práci využit ještě díl druhý zaměřený na vyšehradskou kapitolu; VAVŘÍNEK, Vladimír (ed.): *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.* (1378 dec. – 1919 aug. 16.) II., *Fontes archivi capituli ecclesiae Wissegradensis*, Praha 1968.

¹³ KLICMAN, Ladislav – KROFTA, Kamil (edd.): *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia* (dále MV) I–V, Praha 1903–1954.

¹⁴ EMLER, Josef (ed.): *Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390–1394*. In: *Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná*, ročník 1888, č. 9, Praha 1889; EMLER, Josef (ed.): *Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente*, Praha 1881.

¹⁵ NOVOTNÝ, Václav (ed.): *Inquisitio Domorum hospitalis S. Johannis Hierosolimitani per pragensem archidioecesim facta anno 1373*, In: *Historický archiv* č. 19, Praha 1900.

¹⁶ <http://monasterium.net/mom/fonds> (stav ke dni 1. 7. 2015).

¹⁷ NA, APA, Inv. č. 1317, 1324 a 1338, sign. B11/9, B11/16 a B12/12, Farní relace 1677, Prácheňsko a Plzeňsko, Vikariáty Klatovy, Blatná a Sušice.

¹⁸ SEDLÁČEK, August: *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1998.

¹⁹ SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze Království českého IX. a XI.*, Praha 1893 a 1897.

revoluce²⁰ a Zdeňky Hledíkové: *Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách*.²¹ Patronátní právo rodu Bavorů ze Strakonice a řádu johanitů v regionu je pak rozebíráno také ve dvou pracích zaměřených na pány ze Strakonice, jednak od Simony Kotlářové a jednak od Miroslava Svobody.²²

Větší pozornost v literatuře byla věnována také městům v regionu. Ze starších prací je to *Královské město Sušice a jeho okolí*²³ od Josefa Ambrože Gabriela a *Dějiny města Horažďovic* od Karla Němce.²⁴ Z novějších můžeme jmenovat knihu věnovanou Sušici z řady *Zmizelé Čechy*²⁵ od Jany Bartošové nebo, v nedávné době vyšlý, *Historický atlas měst České republiky č. 27*, zaměřený rovněž na Sušici.²⁶ Rovněž nelze opomenout první díl vlastivědného sborníku věnovaného Strakonícím, v němž je mimo jiné obsažena také studie věnovaná místním sakrálním památkám.²⁷

Z jednotlivých farností byla pozornost věnována zejména Nezamyslicím a jejich poměru k břevnovskému klášteru.²⁸ V nedávné době pak vznikla také diplomová práce zaměřená čistě na horažďovickou faru.²⁹

Nelze opomenout ani práce zaměřené na stavební vývoj farních kostelů a dalších sakrálních objektů v kraji. Z nejstarších prací jsou to *Soupis památek historických a uměleckých* pro politické okresy Sušický a Klatovský (ke zpracování Horažďovicka a Strakonicka v rámci těchto soupisů nedošlo).³⁰ Základní informace ke stavbám nalezneme zajisté také ve čtyřdílných *Uměleckých památkách Čech*.³¹ Konkrétněji se pak vyjadřují práce Anežky Merhautové,³² Jiřího Kuthana³³ a Dobroslava Líbala.³⁴

²⁰ BOHÁČ, Zdeněk: Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce. In: *Folia Historica Bohemica* 7, Praha 1984, s. 7-38.

²¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách. In: *Folia Historica Bohemica* 7, Praha 1984, s. 43-81.

²² KOTLÁŘOVÁ, Simona: *Bavorové erbu střely*, České Budějovice 2004; SVOBODA, Miroslav: *Páni ze Strakonice. Vládcí Prácheňska a dobrodinci johanitů*, Praha 2010.

²³ GABRIEL, Josef Ambrož: *Královské město Sušice a jeho okolí*, Praha 1868.

²⁴ NĚMEC, Karel: *Dějiny města Horažďovic*, Horažďovice 1936.

²⁵ BARTOŠOVÁ, Jana: *Sušice. Zmizelé Čechy*, Praha – Litomyšl 2007.

²⁶ Kolektiv autorů: *Historický atlas měst České republiky*, sv. 27, Sušice, Praha 2014.

²⁷ Kolektiv autorů: *Strakonice – vlastivědný sborník*, díl 1, Strakonice 2002.

²⁸ BLÁHOVÁ, Marie – HLAVÁČEK, Ivan (edd.): *Břevnov v českých dějinách*, Praha 1997; ZESCHNICK, Johannes: *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007.

²⁹ HESOUNOVÁ, Lucie: *Maltéžská fara v Horažďovicích (1251-1850)*, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2009.

³⁰ VANĚK, Ferdinand: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Klatovském*, Praha 1899; HOSTAŠ, Karel: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Sušickém*, Praha 1900.

³¹ Kolektiv autorů: *Umělecké památky Čech I-IV*, Praha 1977-1982.

³² MERHAUTOVÁ, Anežka: *Raně středověká architektura v Čechách*, Praha 1971.

³³ KUTHAN, Jiří: *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*, České Budějovice 1977.

³⁴ LÍBAL, Dobroslav: *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001.

3. PRÁCHEŇSKÝ DĚKANÁT V POZDNÍM STŘEDOVĚKU

S postupným zánikem hradskeho systému dochází na církevní rovině rovněž k úpadku velkofarnostní organice a jejímu postupnému nahrazení organizací farní.³⁵ Prácheň byla jedním z takových tradičních míst, kde se svého času spojovala světská moc tamního knížecího a posléze královského hradu a duchovní moc velkofarnostního či kastelánského kostela. S novou organizací, a to jak světskou tak i duchovní, počalo prácheňské hradiště pustnout a místní kostel z původního duchovního centra klesl na pozici řadové fary. Přesto, když v poslední třetině 13. století dochází ke vzniku děkanátů, jako dalšího mezičlánku církevní správy, je nový obvod pojmenován tímto tradičním jménem.

Nově vzniklý prácheňský děkanát územně spadal pod bechyňské arcijáhenství. Na severovýchodní hranici sousedil s děkanátem božeňským, na jihovýchodní s děkanátem volyňským a na severozápadě s děkanátem klatovským, který ale již patřil pod arcijáhenství plzeňské. Na jihu vybíhalo území děkanátu až do královského hvozdu a jeho přirozenou hranici tvořilo pásmo hor, za kterým se již nacházela pasovská diecéze.³⁶

Takto vymezené území zahrnovalo celkem 32 farností,³⁷ mezi nimiž bylo jedno královské město, jedno město horní, dvě města poddanská a dvě městečka. Zbytek farní sítě tvořily venkovské kostely, nezřídka situované při zdejších tvrzích.

3.1 Prácheňský děkanát v rejstříku papežských desátků

Roku 1352 udělil papež Kliment VI. králi Karlovi IV. výsadu pro vybírání desátků od duchovenstva v zemích mu poddaných a získat tak prostředky na zaplacení dluhů z válek. Výběřčími pro tyto desátky byli ustanoveni pražský arcibiskup a biskupové olomoucký a litomyšlský. Výnos z nich pak ze dvou třetin připadl králi a zbývající třetina kurii.³⁸ Písemný rejstřík těchto desátků (*Registra Decimarum Papalium*) pak jako první podchytil většinu tehdejší farní organizace v Čechách a pro mnohé farní kostely je právě uvedení v tomto soupisu vůbec první pramennou zmínkou.

Rejstřík papežských desátků pro prácheňský děkanát je prvně datován k roku 1369.³⁹ Podle něj by se na tehdejším území děkanátu měly nacházet tyto farnosti: Albrechtice, Budětice, Bukovník, Dlouhá Ves, Hradešice, Kašperské Hory, Katovice, Kolinec, Kvášňovice, Malý Bor, Mlázovy, Mouřenec, Nezamyslice, Petrovice, Prácheň, Řepice, Strašín, Střelské Hoštice, Sušice, Svojšice, Velhartice, Velký Bor, Volenice, Záboří, Zavlekov, Zborovy, Zbynice,

³⁵ Dějiny správy v Českých zemích, s. 174.

³⁶ Tamtéž, s. 503.

³⁷ Místopisný slovník historický Království českého, s. 724.

³⁸ MVB I., 747-749.

³⁹ RDP, s. 67-68.

Zdouň a Žihobce.⁴⁰ Celkem 29 farností, tedy o tři méně než jsem uváděl v původním vymezení. Rozdíl těchto tří farností vznikl tím, že v rejstříku nejsou uvedeny Strakonice a Horažďovice, kde drželi faru johanité, kteří pravděpodobně desátky odvádět nemuseli, protože byli papežem Inocencem IV., spolu s dalšími členy řádu v Německu a na Moravě, od všech poplatků z příjmů osvobozeni.⁴¹ Třetí lokalitou, kterou v rejstříku nenalezneme je ves Těchonice, která zřejmě již před rokem 1369 ztratila svůj farní status a místní kostel se stal filiálním vůči faře v Myslívu (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).⁴²

Farnost	Výše odvedeného desátku (v groších)				
	1369	1384	1385	1399	1405
Albrechtice	30 gr.	30 gr.	30 gr.	60 gr.	30 gr.
Budětice	9 gr.	9 gr.	9 gr.	18 gr.	9 gr.
Bukovník	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Dlouhá Ves	12 gr.	12 gr.	12 gr.	24 gr.	12 gr.
Hradešice	12 gr.	12 gr.	12 gr.	24 gr.	12 gr.
Kašperské Hory	102 gr.	102 gr.	102 gr.	? gr.	102 gr.
Katovice	11 gr.	11 gr.	11 gr.	24 gr.	11 gr.
Kolinec	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	6 gr.
Kvášňovice	15 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Malý Bor	44 gr.	24 gr.	24 gr.	48 gr.	24 gr.
Mlázovy	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	6 gr.
Mouřenec	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Nezamyslice	30 gr.	30 gr.	30 gr.	60 gr.	18 gr.
Petrovice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Prácheň	12 gr.	12 gr.	12 gr.	24 gr.	12 gr.
Řepice	12 gr.	12 gr.	12 gr.	24 gr.	12 gr.
Strašín	6 gr.	6 gr.	6 gr.	? gr.	6 gr.
Sřelské Hoštice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Sušice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Svojšice	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	15 gr.
Velhartice	16 gr.	16 gr.	16 gr.	32 gr.	16 gr.
Velký Bor	27 gr.	27 gr.	27 gr.	54 gr.	27 gr.
Volenice	30 gr.	30 gr.	30 gr.	60 gr.	30 gr.
Záboří	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Zavlekov	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Zborovy	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Zbynice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Zdouň	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Žihobce	8 gr.	8 gr.	8 gr.	16 gr.	8 gr.

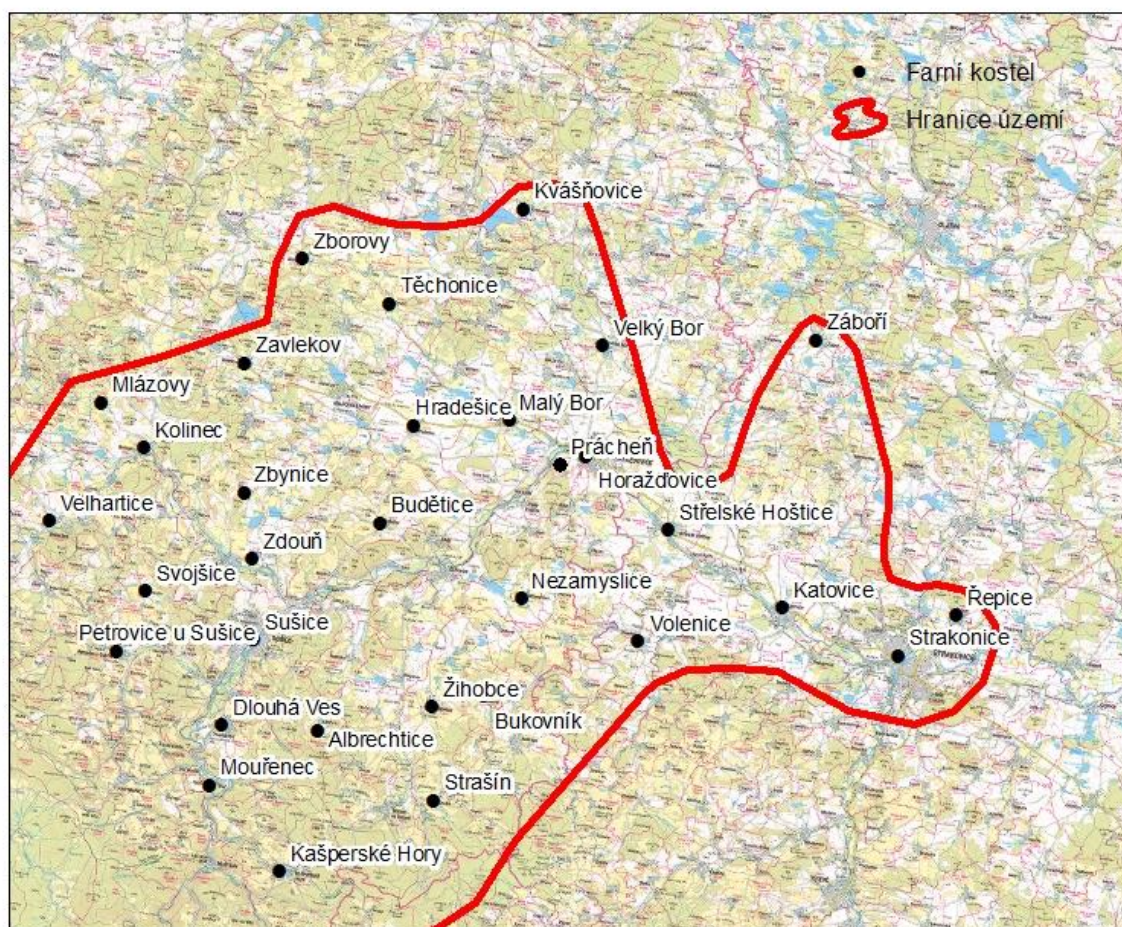
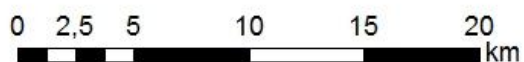
Tabulka č. 1 – Papežské desátky odváděné z far v Prácheňském děkanátu

⁴⁰ RDP, s. 67-68.

⁴¹ CDB IV/1, s. 542.

⁴² AŮ VII, s. 184 a 207.

Územní rozsah prácheňského děkanátu, 1:250000

Územní rozsah prácheňského děkanátu, 1:250000, (C) Bc. Jiří Vlasák 2015, ArcMap 10.2,
podkladová data - Základní mapa Čech 1:50000, převzatá ze serveru ČÚZK.

Mapa č. 1 – Územní rozsah prácheňského děkanátu a rozložení farností

Při porovnání odváděných částek jednoznačně vyplývá výsadní postavení fary v Kašperských Horách, která odváděla sumu 102 grošů, tedy několikrát převyšující platy ostatních far nejen v děkanátu, ale i v celém bechyňském arcijáhenství.⁴³ Oproti tomu, nejméně odváděly fary v Kolinci, Mlázovech, Strašíně a Svojsčicích, a to shodnou částku 6 grošů. Standardní výše desátku se pohybovala mezi 12 – 18 groši, protože v tomto rozmezí odváděla desátek více jak polovina far.

3. 2 Prácheňští děkani

Úřad děkana nebyl vázán na žádné zvláštní beneficium. Děkany si v každém děkanátu volili ze svých řad samotní faráři. Úkolem zvolených pak bylo zastupovat zájmy svého obvodu ve styku s nadřízenými úřady a naopak dohlížet na morálku a kázeň duchovních v obvodu či dodržování předpisů. Mezi povinnosti děkana rovněž náleželo vybírání biskupských desátků (tj. daň z ohniště, tzv. *dýmné*).⁴⁴

Z farářů působících v děkanátu je v období mezi roky 1312 – 1438 zachyceno osm, kteří zároveň měli zastávat úřad prácheňského děkana. Informace o jejich doložení lze shrnout do následující tabulky:

Rok doložení	V úřadu děkana	Zdroj	V jaké záležitosti uveden
1312	Jindřich, farář ve Zdouni (v té době již zemřelý)	Listina windberského kláštera, signatura 0044	- dědictví
1314	Oldřich, farář ve Zdouni	RBM IV, s. 779	- koupě dvora
1340	Ondřej, farář na Práchni	RBM IV, s. 328	- nadání fary ve Velkém Boru
1366	Albert, farář v Malém Boru	RBM VIII/1, s. 224	- rozhodčí ve sporu o hranice statků
1369	Jan, farář v Kašperských Horách	RDP, s. 67 (rok uveden mylně jako 1399, Jan byl farářem v Kašperských Horách v letech 1364-1369, zatímco v roce 1399 zde působil farář Václav)	- vybírání papežských desátků

⁴³ RDP, s. 60-68.

⁴⁴ Dějiny správy v českých zemích, s. 178.

1392	Řehoř, farář ve Volenicích	AIu III, s. 40	- rozhodčí ve sporu mezi kolineckým farářem a jeho nájemníkem
1401-1405	Petr, farář v Sušici	AIu IV, s. 70-71; LC VI, s. 133 a 137	- dluh - exekutor při osazování fary
1438	Petr, farář v Bukovníku	Listina windberského kláštera, signatura 0455	- exekutor při osazování albrechtické fary

Tabulka č. 2 – Přehled doložených prácheňských děkanů

3. 3 Patronátní právo

Podacímu právu v prácheňském děkanátu již dříve ve svých studiích věnovali pozornost Zdeněk Boháč a Zdeňka Hledíková. Ani jeden z nich ale nepracoval s plným počtem patronátů. Z 32 doložených, jich Zdeněk Boháč uvádí 31,⁴⁵ a Zdeňka Hledíková pouhých 28.⁴⁶ Boháčova studie, vycházející především z konfirmačních knih, zřejmě nezohledňuje faru v Nezamyslicích, u které v tomto prameni není doloženo žádné podávání faráře. Zdeňka Hledíková naopak vycházela nejprve z rejstříku papežských desátků, kde ve výčtu scházejí Strakonice, Horažďovice a Těchonice. Po následné konfrontaci rejstříku desátků s konfirmačními knihami není rovněž zohledněna také nezamyslická fara (kterou se však autorka zabývala v jiné studii),⁴⁷ patrně podobně jako u Boháče na základě absence konfirmací k tamní faře.

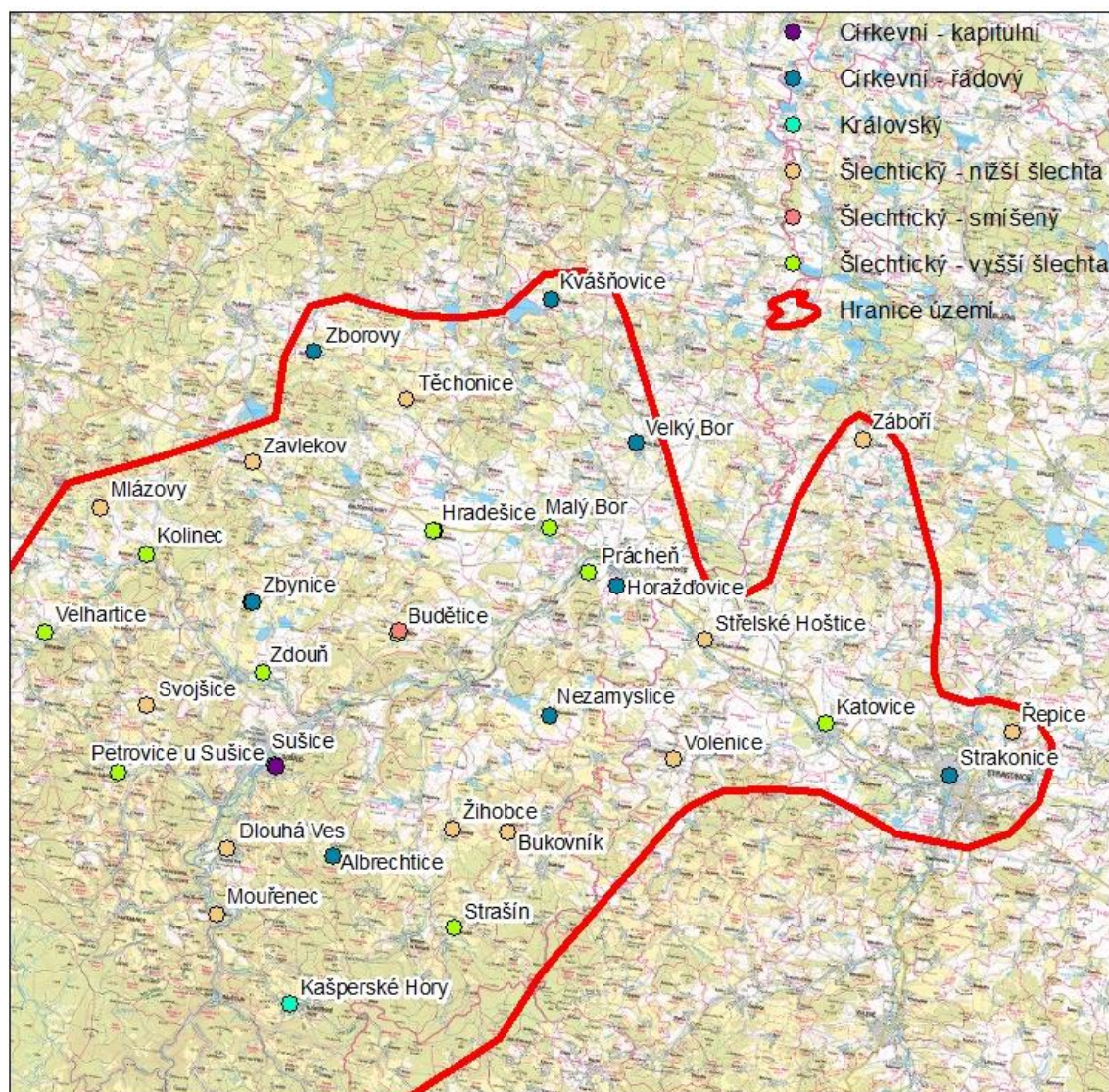
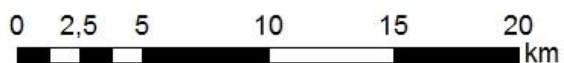
Na základě vlastního studia a interpretace pramenů jsem rozdělil typy patronátů v děkanátu do několika skupin, kterými se následně podrobněji zabývám. Pro ilustraci rozložení podacího práva a jeho vývoje na přelomu čtrnáctého a patnáctého století jsou do přehledu zakomponovány také dvě mapy ukazující stav patronátů po roce 1350 a po roce 1400.

⁴⁵ BOHÁČ, Zdeněk: Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce, s. 32.

⁴⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách, s. 47.

⁴⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Benediktini v českých zemích ve středověku. s. 12 a 21.

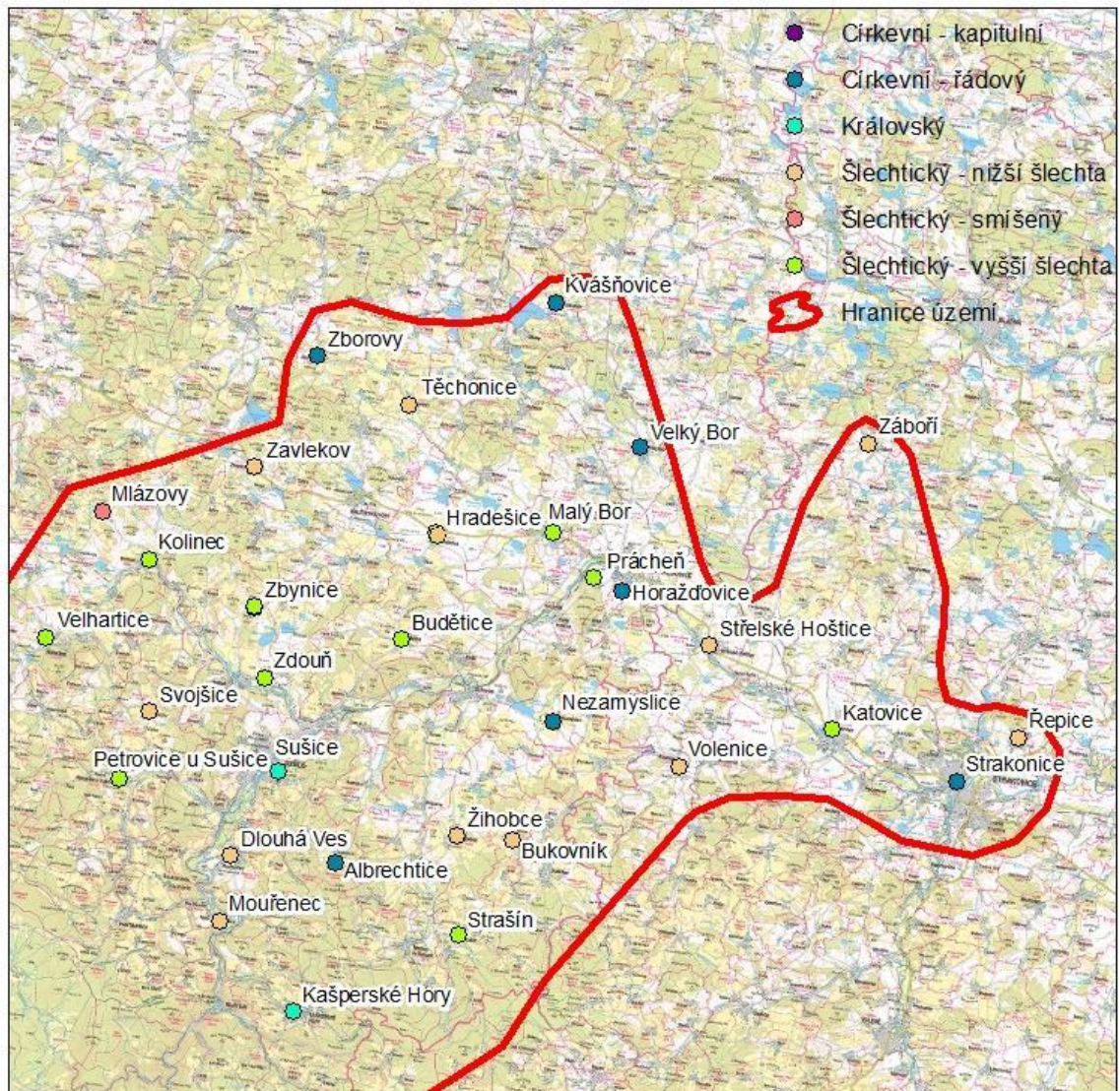
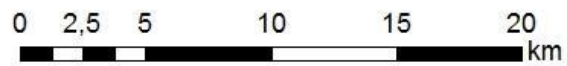
Přehled patronátů v prácheňském děkanátu po roce 1350, 1:230000

Přehled patronátů v prácheňském děkanátu
po roce 1350, 1:230000,
(C) Bc. Jiří Vlasák 2015, ArcMap 10.2,
podkladová data - Základní mapa Čech 1:50000, převzatá ze serveru ČÚZK.

Mapa č. 2 – Rozložení podacího práva v děkanátu po roce 1350

Přehled patronátů v prácheňském děkanátu po roce 1400, 1:230000

Přehled patronátů v prácheňském děkanátu
po roce 1400, 1:230000,
(C) Bc. Jiří Vlasák 2015, ArcMap 10.2,
podkladová data - Základní mapa Čech 1:50000, převzatá ze serveru ČÚZK.

Mapa č. 3 – Rozložení podacího práva v děkanátu po roce 1400

3.3.1 patronáty královské

Po roce 1350 existoval v děkanátu pouze jediný patronátní poměr mezi církevním beneficiem a panovníkem, a to k faře v Kašperských Horách (v té době ještě spojených v jeden celek s později samostatným Rejštejnem).⁴⁸ Král přímo zde nefiguruje pouze v jediném podání, které bylo činěno v zastoupení a jako patron v něm vystupuje pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi z titulu královského místopředsedy.⁴⁹

Po nástupu Václava IV. na trůn se ovšem v jeho rukou objevuje druhý patronát, a to nad farou v královském městě Sušici,⁵⁰ která byla do té doby obsazována vyšehradskými kanovníky, jimž sloužila jako prebenda. Nutno dodat, že Václav převzal patronát pouze titulárně, protože vztah mezi vyšehradskou kapitulou a sušickou farou pokračoval i nadále.

3.3.2 patronáty církevní

Po roce 1350 existovalo v děkanátu celkem devět far pod církevním patronátem. Z toho osm bylo řádových a jeden kapitulní. Kapitulním patronátem je přirozeně myšlen výše uvedený vztah mezi vyšehradskými kanovníky a sušickou farou, který z hlediska podacího práva zanikl převzetím patronátu králem. Není ovšem bez zajímavosti, že vyšehradská kapitula držela ještě v roce 1356 díl podání ke kostelu na Práchni, jehož někdejší správa snad měla být právě v rukou kanovníků.⁵¹

Z doložených osmi řádových patronátů náležely dva řádu johanitů (Strakonice, Horažďovice) a dva cisterciáckému klášteru v Pomuku (Zborovy, Kvášňovice), po jednom měl benediktinský klášter v Břevnově (Nezamyslice), premonstrátská řeholní kanonie ve Windbergu v Bavorsku (Albrechtice), křížovnický klášter Strážců sv. hrobu na Zderaze (Velký Bor) a klášter premonstrátek v Doksanech (Zbynice).

Strakoničtí johanité,⁵² břevnovští benediktini,⁵³ windberští premonstráti⁵⁴ a zderazští křížovníci⁵⁵ dosazovali ke svým farám přímo členy svých konventů. Jediný Břevnov tak činil bez procesu konfirmace, a to zřejmě v důsledku pravidelně obnovované inkorporace nezamyslické fary klášteru.⁵⁶ K ostatním farám byli dosazováni světší kněží.

⁴⁸ LC I/2, s. 35.

⁴⁹ LC II, s. 1.

⁵⁰ LC III-IV, s. 117.

⁵¹ Hrad, zámky a tvrze království českého XI., s. 205 (bez udání zdroje).

⁵² LC I/1, s. 159; LC III-IV, s. 148.

⁵³ Alu II, s. 152.

⁵⁴ LC I/1, s. 122-123.

⁵⁵ LC I/1, s. 73.

⁵⁶ RBMV I/5, s. 1288; MVB V, s. 128 a 548.

Z těchto řádových patronátů zanikl nejprve vztah Doksan ke Zbynici, protože počátkem 15. století drží k tamní faře již páni z Hradce.⁵⁷ U klášterů pomuckého, břevnovského a zderazského vzájemný poměr přetrhaly husitské války. Oproti tomu windberští premonstráti spravovali albrechtickou faru až do počátku 19. století⁵⁸ a johanité si podrželi svá benefícia v Horažďovicích a Strakonících dokonce až do padesátých let dvacátého století.⁵⁹

Vyjma patronátů řádových a kapitulních máme zprávy i o dalších církevních osobách vystupujících v roli patrona. Bukovnický farář Lev držel díl podacího práva ke kostelu ve Vacově.⁶⁰ Zdouňský farář Konrád měl zase díl podání ke kostelu na Mouřenci, který však plynul z jeho příslušnosti k šlechtickému rodu z Dlouhé Vsi.⁶¹ Velhartický farář Zdata prezentoval opakovaně kněze ke kapli sv. Maří Magdaleny, také ve Velharticích.⁶² V jednom případě máme doloženo také dosazení faráře k dlouho uprázdněnému kostelu v Těchonicích arcibiskupem Arnoštem z Pardubic, kdy byl tento kostel brán jako odumrtý.⁶³

3.3.3 patronáty šlechtické

Šlechtické patronáty tvoří v děkanátu nejpočetnější skupinu. Po roce 1350 jich zde existovalo 22, do počátku 15. století se toto číslo dokonce ještě o jeden navýšilo.

Nejvíce podacích práv držel rod pánů z Velhartic, v jejichž rukou bylo po roce 1350 osazování pěti far zcela (Velhartice, Kolinec, Petrovice, Malý Bor a Zdouň) a jedné fary částečně (Budětice).⁶⁴ Po vymření hlavní větve rodu (kolem roku 1390) přešla patronátní práva na jejich dědice, kterými byli díky sňatkům páni z Hradce (Velhartice, Kolinec a Zdouň). Hradečtví páni později přidali k těmto jmenovaným ještě podací právo k faře ve Zbynicích a na Práchni.⁶⁵

Ještě za života posledního mužského příslušníka rodu, Jana z Velhartic, získali podíl na farách pánů z Velhartic také Rožmberkové (Budětice, Petrovice, Malý Bor), kteří vystupovali jako ochránci tohoto rodu. Podobně jako páni z Hradce, i Rožmberkové podací práva rozšířili o podíl na faře v Mlázovech.⁶⁶

Z vyšší šlechty jsou patronáty doloženy ještě u pánů z Rýzemberka, sídlících na hradu Rabí (Strašín,⁶⁷ částečně Budětice a ojedinele Kolinec),⁶⁸ kteří se v době úpadku

⁵⁷ LC VII, s. 100.

⁵⁸ Královské město Sušice a jeho okolí, s. 115.

⁵⁹ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/HORAZDOVICE>; <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRAKONICE>.

⁶⁰ LC I/1, s. 188.

⁶¹ LC I/1, s. 138.

⁶² LC I/1, s. 145.

⁶³ LC I/1, s. 126.

⁶⁴ LC I/1, s. 32.

⁶⁵ LC VII, s. 100 a 288.

⁶⁶ LC VII, s. 279.

⁶⁷ LC III-IV, s. 142.

velhartického rodu v kraji teprve prosazovali. Časem jim v tom výrazně pomohou i husitské války, díky kterým získají také někdejší řádové fary v Nezamyslicích a Velkém Boru.⁶⁹

Po jednom patronátu drželi v jistém období ještě páni z Landštejna (Katovice),⁷⁰ páni z Janovic (Hradešice)⁷¹ a Bavorové ze Strakonice (Prácheň).⁷² Bavorové ze Strakonice jsou podobně jako páni z Velhartic také příkladem upadajícího rodu, jejichž statky postupně přešly do držení pánů z Hradce (Prácheň a Horažďovice) a strakonických johanitů (Strakonice).

Zbývající šlechtické patronáty měla v držení nižší šlechta, usazená na zdejších drobných sídlech. Více jak jeden patronát měl v této skupině pouze rytířský rod z Dlouhé Vsi, který osazoval kromě jejich domovské fary (Dlouhá Ves)⁷³ také kostel na Mouřenci,⁷⁴ a rod Žihobeckých, kteří rovněž disponovali dvojitým podacím právem, a to k domovskému kostelu v Žihobci⁷⁵ a ke kostelu v Bukovníku (zde však jen částečně).⁷⁶ Kromě farních patronátů je podací právo nižších šlechticů doloženo také u vedlejších beneficií, a to u oltářů (Dlouhá Ves,⁷⁷ Volenice)⁷⁸ a u kaplanství (Zavlekov,⁷⁹ Střelské Hoštice).⁸⁰

3.3.4 patronáty měšťanské

Podací právo v rukou měšťanů se omezovalo čistě na vedlejší benefícia spjatá s městskými kostely v Sušici a v Kašperských Horách. Výjimkou z tohoto pravidla je snad jen Andrlin Werndl a jeho žena Markéta,⁸¹ u nichž se předpokládá, že byli sušickými měšťany,⁸² a po jistou dobu vlastnili díl podacích práv k faře ve Svojsčicích.

3.4 Farní kostely a jejich příslušenství

Zprávy a informace o příslušenství kostelů a o různých formách nadání a odkazů v jejich prospěch máme u více jak poloviny zkoumaných farností. Zatímco v některých případech jsou zmíněny pouze jednotliviny (ukradený misál a kalich z bukovnícké fary,⁸³ dva voly

⁶⁸ LC V, s. 290-291.

⁶⁹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/185/charter>.

⁷⁰ LC V, s. 165.

⁷¹ LC I/1, s. 142.

⁷² LC III-IV, s. 148.

⁷³ LC I/1, s. 138.

⁷⁴ LC III-IV, s. 144.

⁷⁵ LC VI, s. 178.

⁷⁶ LC I/1, s. 113.

⁷⁷ LC VI, s. 133.

⁷⁸ LC VII, s. 156.

⁷⁹ LE IX, f. 131.

⁸⁰ LC VI, s. 4.

⁸¹ LC V, s. 266.

⁸² Hradý, zámky a tvrže království Českého XI., s. 124.

⁸³ AII IV, s. 263.

a jedna kráva v příslušenství těchonického kostela),⁸⁴ u některých farností máme poměrně podrobně zachyceny jejich náležitosti. Zde samozřejmě dominuje nezamyslická fara, z níž se nám zachoval kompletní inventář, zachycující dokonce i příslušenství filiálního kostela v Hejné.⁸⁵ Velmi ilustrativní jsou také četné zprávy o nadáních a donacích ve prospěch horažďovické fary, což svědčí o její mimořádné oblibě mezi tamními měšťany (např. obdarování fary lázněmi).⁸⁶

3.5 Obvody farních kostelů

Budování jednotlivých farností se řídilo dekretálem Řehoře IX., který přesně vymezil podmínky vzniku farnosti v kanonickém smyslu. Směrodatnými byly vzdálenosti od již existujících farností, spojené s obtížností dopravy a také zajištěním dostatečného příjmu na výživu faráře a na udržování kostela a bohoslužeb.⁸⁷

Pro období středověku neexistuje bohužel žádný pramen, na jehož základě bychom mohli obvody jednotlivých farností rekonstruovat. To lze až na základě farních relací vypracovaných už v době po vzniku vikariátů v druhé polovině 17. století. Pokud však budeme vycházet z předpokladů, že zůstaly zachovány vazby mezi farami a tradičními přífařenými vesnicemi a osadami, a také že nedocházelo k masivnímu zakládání či vysazování nových vesnic, pak bychom mohli zjistit alespoň přibližný okruh působnosti daných far. Ty byly podle nového členění diecéze rozděleny do tří vikariátů – pod klatovský byla převedena pouze fara (v té době již zaniklá) ve Zborovech,⁸⁸ pod blatenským byly tři někdejší prácheňské farnosti (Kvášňovice, Řepice a Záboří)⁸⁹ a konečně zbylé nově zastřešoval sušický vikariát.⁹⁰

Na základě daného zadání byly z relací zjištěny lokality, které měly spadat do farních obvodů (pokud jsou vůbec uvedeny) a zaneseny do mapy. Ve výsledku bylo zjištěno, že co do územního rozsahu byly farní obvody poměrně srovnatelné. Naopak velmi nesrovnatelné jsou z hlediska počtu přífařených vesnic a osad. Zatímco některé fary omezovaly svoji působnost prakticky je na místo svého sídla (Dlouhá Ves, Kolinec), jiné duchovně spravovaly velké množství vsí a osad. Z této druhé skupiny jsou počtem přífařených lokalit nápadné především

⁸⁴ RBMV I/5, s. 1352.

⁸⁵ EMLER, Josef: Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, In: Věstník Královské české společnosti nauk, č. 9, s. 287-290.

⁸⁶ RBM IV, s. 52-53.

⁸⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Farní síť ve středověkých Čechách a možnosti jejího studia. In: Colloquia mediaevalia Pragensia 8, Praha 2007, s. 25-26.

⁸⁸ NA, APA, Inv. č. 1317, sign. B11/9, Farářské relace 1677, Plzeňsko, vikariát Klatovy, f. 206 b.

⁸⁹ NA, APA, Inv. č. 1338, sign. B12/12, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Blatná, f. 85, 97 a 110.

⁹⁰ NA, APA, Inv. č. 1324, sign. B11/16, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 3-276.

tři nacházející se v blízkosti Královského hvozdu, do jejichž obvodu částečně spadaly také královácké rychty. Jmenovitě se jednalo o Petrovice (přes 30 lokalit), Kašperské Hory a Velhartice (obě fary přes 20 lokalit).⁹¹ Když pomíneme oba extrémy, tak standardní farní obvod zahrnoval pět až deset přífařených vsí nebo osad.

3.6 Filiální kostely

V několika případech máme v děkanátu také doklady o filiálních kostelech. V první řadě se jedná případ kostela v Těchonicích, který byl ještě v polovině šedesátých let 14. století farním, než o tento status přišel a stal se filiálním vůči faře v Myslívu, která dokonce ze správního hlediska spadala pod jiný děkanát (pod děkanát klatovský v plzeňském arcijáhenství). Poměr se projevoval mj. povinností odvádět myslívkému faráři ročně plat o výši 2 kop a 12 grošů a šest kuřat.⁹²

Velmi specifickým je také případ kostelů v Kašperských Horách (sv. Linhart a na náměstí a hřbitovního sv. Mikuláše), kde se zdá, že funkce farního kostela byla „přenášena“ mezi těmito objekty podle aktuální potřeby.

Ve filiálním poměru k místním farám měly být také špitální kostel Nanebevzetí Panny Marie v Sušici a kaple sv. Maří Magdaleny u Velhartic. S jistotou je prokázán také poměr nezamyslické fary a kostela v Hejné, pro který máme dochován dokonce inventář jeho vybavení, podle něhož se při tomto filiálním kostele měl nacházet kalich, misál a tabulka, tedy běžné předměty potřebné pro sloužení mší a svaté přijímání.⁹³

3.7 Jiná beneficia

Projevy nárůstu osobní zbožnosti i způsob vlastní prezentace můžeme zachytit v zakládání jiných typů beneficií, než jsou ta farní. Od poloviny 14. století na území děkanátu vzniklo přinejmenším devět oltářů, jedna kaple, jeden špitál a byla zřízena dvě stálá kaplanství. Základní údaje o těchto vedlejších beneficiích podává následující tabulka.

⁹¹ Tamtéž, f. 170-170 b, 186-186 b a 235-235 b.

⁹² RBMV I/5, s. 1220.

⁹³ Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287-288.

Místo	Beneficium	Zasvěcení	Patronát	Založeno	Doloženo	Nadáno
Dlouhá Ves	Oltář	sv. Kateřina	nižší šlechta	1404	1404-1405	10 kop gr.
Kašperské Hory	Oltář	sv. Jan Křtitel	měšťanský	1396	1396-1418	10 kop gr.
Sušice	Oltář	sv. Bartoloměj	měšťanský	1353	1353-1406	4 kopy
Sušice	Oltář	Všichni Svátí	měšťanský	1374	1374-1399	?
Sušice	Oltář	sv. Kateřina a Dorota	měšťanský	1402	1402-1408	Plat 6 kop gr.
Sušice	Špitál	Sv. Alžběta	měšťanský	1352	1372	6 kop gr. platu + 20 kop nadání
Střelské Hoštice	Kaplanství	-	nižší šlechta	1399	1399	6 kop gr. platu + 10 kop nadání pro naturálie
Velhartice	Oltář	sv. Máří Magdalena	smíšený	?	1361-1397	?
Velhartice	Oltář	sv. Kateřina	vyšší šlechta	?	1374-1380	?
Velhartice	Oltář	sv. Šimon a Juda	vyšší šlechta	?	1394-1418	?
Velhartice	Kaple	sv. Máří Magdalena	smíšený	1373	1373-1415	9 kop gr.
Volenice	Oltář	Boží Tělo	nižší šlechta	1415	1415	?
Zavlekov	Kaplanství	-	nižší šlechta	1412	1412	?

Tabulka č. 3 Jiná beneficia

3.8 Faráři a klérus při kostelech

Poměrně vysoké procento kněží zastávajících u jednotlivých farností funkci faráře či správce jiného benefícia pocházelo přímo z regionu. Faráři původem z jiných částí pražské, ale také olomoucké, litomyšlské a dokonce i vratislavské diecéze se k místním farám dostávali zejména směnou s dosavadními faráři. V těchto nově přichozích jsou pak zastoupeni

především kněží z okolních děkanátů v rámci bechyňského arcijáhenství (volyňský, božeňský, doudlebský) a také kněží z arcijáhenství plzeňského (zejména z klatovského děkanátu) a horšovského (horšovský děkanát). Naopak právě do těchto odcházeli nejčastěji místní duchovní. Největší šanci dostat se blíže k centru diecéze měli hlavně kněží působící v Sušici a v Kašperských Horách, tedy v místech, k nimž se vztahoval královský patronát. Přesto, že se prácheňský děkanát nacházel při hranici s Bavorskem, tak prakticky nejsou doloženi kněží přicházející z pasovské a řezenské diecéze. Výjimku tvoří pouze windberští premonstráti v Albrechticích.

Významným předpokladem pro budoucí duchovní kariéru a získání svěcení je doložená existence škol v regionu, kde případní uchazeči o svěcení získávali první průpravu. Bezpečně máme tyto školy doloženy ve městech Horažďovice⁹⁴ a Strakonice⁹⁵ a v městečku Velhartice.⁹⁶ Dále můžeme předpokládat, že podobná zařízení existovala přinejmenším ještě v Sušici a Kašperských Horách. Existenci školy nelze vyloučit ani v městečku Kolinec.

Velmi výmluvné jsou počty místních svěcenců a uchazečů o svěcení. Například jenom ze samotné Sušice je v seznamech svěcenců pražské diecéze z let 1395 – 1416 uvedeno 83 uchazečů o svěcení a 53 již svěcených, což je nejvíc z celého děkanátu a zároveň čtvrtý nejvyšší počet v bechyňském arcijáhenství (více měl pouze Jindřichův Hradec, Sezimovo Ústí a České Budějovice).⁹⁷ Co se týká stupně svěcení u jednotlivých zájemců o beneficium, tak nejčastěji jsou uváděni s titulem kněz či klerik. Výjimečně se vyskytuje podjáhen.

Při většině far vykonávali úřad faráře světší kněží. Výjimku tvoří pouze fary v Albrechticích, Horažďovicích, Nezamyslicích, Strakonících a Velkém Boru, kam byli za správce dosazováni příslušníci řeholních řádů. Tito řeholní správci far měli ovšem zcela jiné podmínky a možnosti kariérního postupu, jak velmi dobře ukazuje příklad nezamyslického faráře Diviše, který byl po skončení svého působení při faře zvolen novým břevnovským opatem (jako Diviš II.).

Z poměrů v regionu vybočuje také sušická fara, která byla prebendou vyšehradské kapituly. Její správci tak měli titul stálého vikáře a příslušným kanovníkům odváděli pravidelné platy. Celá řada z nich se však pokoušela tomuto závazku vyhnout, což opakovaně vedlo k řadě soudních sporů a v případě faráře/vikáře Klimenta i k hrozícímu interdiktu.⁹⁸

V rámci prezentování farářů ke kostelům je doloženo také několik soudních sporů, při kterých bylo k farám současně prezentováno více kněží. Důvodem byl většinou větší počet

⁹⁴ RBM III, s. 195.

⁹⁵ Inquisitio domorum hospitalis, s. 44 a 50.

⁹⁶ LE IV, s. 447.

⁹⁷ DOLEŽALOVÁ, Eva: Svěcenci pražské diecéze 1395-1416, Praha 2010, s. 143.

⁹⁸ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/273/charter>.

patronů, kteří měli vlastní kandidáty na úřad faráře. Takové spory o beneficium jsou doloženy v Petrovicích,⁹⁹ v Bukovníku,¹⁰⁰ v Zavlekově, v Malém Boru a v Žihobci. I nezamyslická fara se stala předmětem sporu, ale v tomto případě jistě nemůže být na vině pře patronů, protože správce místní fary byl dosazován břevnovským konventem. Spíše se jednalo o spor dvou mnichů, který přerostl v regulérní soudní při.

Délka působení farářů v úřadech se pohybovala od jednoho měsíce až k desítkám let. Asi nejdéle působícím byl velhartický farář Zdata, který faru spravoval přes třicet let. Zhruba stejně dlouho a možná i déle zastával úřad zdouňského faráře také Konrád, u něhož bohužel není známo datum nástupu k faře.

Pokud je v děkanátu doložen pronájem benefícia, pak se vždy jedná o pronájem fary či farních důchodů. Takový pronájem je doložen roku 1384 v Bukovníku (střídník Gaudencius),¹⁰¹ 1392 v Kolinci (střídník Jan),¹⁰² v letech 1392-1393 u sušické fary (1392 střídník Bernard,¹⁰³ 1393 střídník Václav)¹⁰⁴ a ještě roku 1398 v Kašperských Horách (střídník Ondřej).¹⁰⁵ Z tohoto stereotypu poněkud vybočuje pronájem kostela v Těchonicích, ke kterému je dochována nájemní smlouva mezi knězem Zdislavem a Václavem z Hnačova. Unikátní je tento pronájem v tom, že daný kostel byl v době uzavření smlouvy již filiálním k myslívké faře a střídník Václav se tak vlastně zavazoval odvádět zároveň nájemné Zdislavovi i desátky nadřízenému faráři (2 kopy a 12 grošů, 6 kuřat).¹⁰⁶

Způsob doložení těchto pronájmů je prakticky dvojí. Jednak díky nájemní smlouvě zanesené do soudních akt, nebo kvůli soudnímu sporu mezi farářem a střídníkem.

Druhou nejpočetnější skupinou duchovních v regionu tvoří kněží sloužící při oltářích a kaplích. Opět jsou zde hojně zastoupeni kněží pocházející přímo z regionu. Nejvíce oltářníků a kaplanů je doloženo ve Velharticích (celkem 17), z nichž řada odsud také pocházela.

Povinnosti oltářníků a kaplanů byly většinou definovány v zakládacích listinách nových beneficií. Přednostně se jednalo o povinnost sloužit příslušný počet mší. V případě, že oltářník či kaplan některou zanedbal, byla mu vyměřena pokuta pohybující se mezi půl až jedním grošem, která byla použita buď na svíce k oltáři, nebo rozdělena mezi chudé. Kromě pravidelných mší spadaly do povinností oltářníků a kaplanů také zvláštní mše (aniversária),

⁹⁹ AIu II, s. 63.

¹⁰⁰ AIu I, s. 318.

¹⁰¹ AIu II, s. 266.

¹⁰² AIu III, s. 40.

¹⁰³ AIu III, s. 51-52.

¹⁰⁴ AIu III, s. 111-112.

¹⁰⁵ AIu III, s. 391.

¹⁰⁶ RBMV I/5, s. 1352.

účast na hlavních mších a procesích, poslušnost vůči faráři a patronům a také nutnost řádného oděvu. Vyžadován je také stálý pobyt při místě, kde se dané beneficium nachází a naopak se zcela zapovídá potulování. Za to jim byl vyměřen příslušný plat. Zvláštní požadavek, který dobře ilustruje dobové poměry, je doložen při konfirmaci Jana z Klatov k oltáři sv. Jana Křtitele v Kašperských Horách. Aby získal beneficium, musel totiž přísahat, že není vyklefista.¹⁰⁷

Co se týká dosazování uchazečů k beneficiím, tak při zřizování oltářů i kaplí již bylo počítáno s konkrétními osobami, jako byl například Mikuláš z Kašperských Hor nebo Oldřich ze Sušice, kteří jsou přímo jmenováni v zakládacích listinách příslušných oltářů.

Doloženy jsou ovšem i spory s patrony. Ty většinou pramenily z porušování povinností daných v zakládacích listinách nebo s pokusy dané beneficium bez souhlasu patrona opustit. Tyto spory jsou doloženy například v Sušici (oltářník Pullus vs. patron Mikuláš Sneyweiss) a ve Velharticích (kaplan Matěj Burda vs. velhartický farář).

Z nejdéle působících správců příslušných oltářů lze zmínit Ondřeje, oltářníka sv. Bartoloměje ve farním kostele v Sušici, který působil při tomto beneficiu 23 let a Onše, oltářníka sv. Šimona a Judy ve velhartickém kostele, který jej spravoval 24 let.

Velice okrajově lze také upozornit na jedinou zmínku o kaplanovi na hradě Kašperk,¹⁰⁸ k němuž však neexistují žádné podrobnosti a patrně tato funkce nebyla ani vázána na samostatné beneficium.

V rámci regionu je doloženo také několik dalších duchovních, kteří nebyli ani faráři, ani oltářníci či kaplani. V první řadě jsou to tři manuální vikáři, kteří sloužili k ruce velhartickému faráři a jsou doloženi pro léta 1356-1357.¹⁰⁹ Dva manuální vikáři měli rovněž působit při faře ve Velkém Boru, kde pro tyto účely bylo uskutečněno zvláštní nadání.¹¹⁰ V Sušici působil kazatel, ale jedinou zprávu, kterou o něm máme, je o jeho smrti, která paradoxně přišla z rukou sušického faráře. Posledním, koho lze zahrnout do této skupiny je správce velhartické školy Mořic, o němž však máme zprávy až z let, kdy zde již nepůsobil.¹¹¹

Určitě bychom neměli opomenout ani na duchovní, kteří pocházeli z území děkanátu a v Praze vystudovali vysoké učení. Tito pak mohli získat některý z významných úřadů nebo funkcí. V záznamech se objevují především Mistr Jakub ze Sušice, mistr svobodných umění a veřejný notář, dále Přibík z Velkého Boru, konzistorní prokurátor a veřejný notář, Mistr

¹⁰⁷ LC VII, s. 248.

¹⁰⁸ AIu VII, s. 148.

¹⁰⁹ LC I/1, s. 33.

¹¹⁰ RBM IV, s. 442.

¹¹¹ Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis, s. 266.

Jakub ze Žihobce, prokurátor a doktor církevního práva a konečně Jan Kardinál z Rejštejna, mistr svobodných umění a rektor pražské univerzity.

Přestože pro prácheňský děkanát nejsou zachovány žádné zápisy z akt korektorů kléru ani žádný vizitační protokol, máme doloženou celkem pestrou mozaiku kněžských zločinů a přestupků odstupňovaných od těch lehčích až k těm, za něž viník zaplatil ztrátou benefícia.

Žihobecký farář Jan například nesídlil při své faře a generální vikář mu musel nakonec přikázat, aby pod trestem exkomunikace dotčenou faru po 24 dní neopouštěl.¹¹² To katovickému faráři Tvrdkovi, v důsledku nezdržování se při faře, bylo beneficium skutečně odebráno.¹¹³ Bývalý bukovnický farář Jan zase při svém odchodu z fary sebral kalich a misál. Když to nový farář zjistil, tak Jana žaloval a ten musel pod trestem exkomunikace zcizené věci nahradit.¹¹⁴

Jako mnohoobročníky lze označit faráře Václava a Kašpara, kteří se roku 1417 střídali u fary v Kašperských Horách. Kašpar ovšem předtím zastával hned dvě benefícia (faru v Merklíně a oltář v Klatovech), které při směně zase předal Václavovi.¹¹⁵

A konečně doloženy jsou i činy nejzávažnější. V první řadě je to případ sušického faráře Seifrida, který zabil kazatele působícího rovněž v Sušici. Seifrid byl nejdříve suspendován z funkce faráře a nakonec po vleklém soudním sporu byl beneficium i zbaven, při čemž mu bylo navždy zapovězeno získání nového.¹¹⁶

Co do činu nesrovnatelný, ovšem v důsledcích podobný, je případ sušického oltářníka jménem Pullus, který byl zbaven svého benefícia kvůli tomu, že veřejně podporoval vzdoropapeže Klimenta VII., jehož zastánci byli arcibiskupem Janem z Jenštejna tvrdě potírání.¹¹⁷

Nejobsáhlejší skupinu kněžských provinění pak tvoří dluhy. Asi nejlepším příkladem jsou dlouholeté spory mezi vyšehradskými kanovníky a sušickými faráři o stálý plat, který měl kanovníkům z fary plynout. Celá řada farářů se tomuto placení pokoušela, více či méně úspěšně, vyhnout a mnohokrát se tak dostala do dluhů. V pozdější době byla sušickému faráři dokonce raději vyměřena peněžní zástava, aby se znovu nemohl vyhýbat placení.¹¹⁸

Částky figurující ve sporech se důsledně liší. Jsou zde položky o několika málo groších (bukovnický střídník Gaudencius dlužil např. jen 5 grošů),¹¹⁹ ale také sumy dosahující

¹¹² AIu V, s. 84.

¹¹³ LC V, s. 263.

¹¹⁴ AIu IV, s. 263.

¹¹⁵ LC VII, s. 216.

¹¹⁶ AIu I, s. 375.

¹¹⁷ LC III-IV, s. 162.

¹¹⁸ AIu III, s. 51-52.

¹¹⁹ AIu II, s. 266.

několika kop. Úřední postih případného nezaplacení byl však stanoven vždy stejně, a to trest exkomunikace někdy doprovázený i finanční pokutou ve prospěch poškozeného.

Ne vždy se však ukázalo, že kněz obžalovaný z dluhu je skutečně vinen. Například sušický farář Petr údajně dlužil papežským písařům za vyhotovení jubilejních písemností ke Svatému roku 1400, což se později ukázalo jako falešné obvinění, které bylo staženo a Petrovi byla dokonce nabídnuta i náhrada.¹²⁰

¹²⁰ AIu IV, s. 70-71.

4. KATALOG FARNOSTÍ

4.1 Albrechtice

Patronátní právo

Patronátní právo k farnímu kostelu v Albrechticích náleželo tradičně bavorskému klášteru ve Windbergu, jehož majetkem byly Albrechtice již od vrcholného středověku. Tuto ves, společně s vesnicemi Milčice, Janovice a Vojetice, klášteru věnoval český král Vladislav II. někdy mezi lety 1158 a 1173.¹²¹ Premonstrátský klášter ve Windbergu založil jako rodový Albrecht I. z Bogenu a zmíněný dar Vladislava II. odkazuje na tehdejší politickou i rodinnou spřízněnost právě mezi Bogeny a Přemyslovci. Nicméně windberští premonstráti a jejich české statky se těšili z ochrany českých panovníků i po vymření Bogenů. Windberská držba Albrechtic nebyla nijak narušena ani během sporů o Sušici v době bojů mezi Přemyslem Otakarem II. a Wittelsbachy.

Od poloviny 14. století jsou pak majetková práva Windbergu na české statky pravidelně potvrzována. Taková confirmace je doložena v listině z roku 1346, v níž Karel IV. potvrzuje všechny majetky windberského kláštera ležící mezi Sušicí a Kašperskými Horami, včetně kostela v Albrechticích. O dva roky později vzal Karel dokonce windberské statky v Čechách pod svou výslovnou ochranu a roku 1349 pověřil touto ochranou Protivu z Frymberka, šlechtice z blízké tvrze.¹²² K narušení tohoto stavu tak došlo až za husitských válek, kdy premonstráti Sušicko, klonící se z větší části spíše ke kališnické straně, opouštějí. Opětovné potvrzení držení jejich statků i královské ochrany nad nimi sice vydal již roku 1424 Zikmund Lucemburský, ale vzhledem k situaci v zemi se jednalo pouze o formální akt.¹²³

Po skončení husitských válek se Albrechtice i ostatní premonstrátské vesnice plně vrací do rukou Windbergu. Roku 1438 jim Albrecht II. Habsburský potvrzuje výsady dané Karlem IV. a znovu deklaruje jejich královskou ochranu. Po vzoru Karla IV. stanovuje za ochránce windberských statků Jana z Rýzemberka, pána na Rabí.¹²⁴ Podobně koncipovaná potvrzení držby a výsad nalézáme i u Ladislava Pohrobka (1454)¹²⁵ a Vladislava

¹²¹ RBM IV., s. 809.

¹²² <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0106/charter>;
<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108/charter>;
<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108a/charter>;
<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108b/charter>;
<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0109/charter>.

¹²³ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0386/charter>.

¹²⁴ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0454/charter>;

<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0457a/charter>.

¹²⁵ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0547a/charter>.

Jagellonského (1479, 1487 a 1514).¹²⁶ Ochrana albrechtického kostela ze strany pánů z Rýzemberka je, v osobě Břetislava z Rýzemberka,¹²⁷ doložena ještě počátkem 16. století, nicméně po celou dobu trvání tohoto vztahu nejsou z této strany zaznamenány žádné zásahy do patronátního práva. Windberští premonstráti si tak uchovali podání k místní faře až do roku 1803, kdy byl jejich klášter zrušen.¹²⁸

Farní kostel a jeho příslušenství

Farní kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla v Albrechticích je tradičně řazen mezi nejstarší dochované stavby v kraji. Původ současného kostela je kladen až do první poloviny 13. století, ale je pravděpodobné, že byl vybudován na starších základech.¹²⁹ Podle rukopisu ze 13. století je za zakladatele kostela označen přímo Vladislav II. Jako datum vysvěcení kostela je uvedeno 5. ledna 1179 a měl jej provést salcburský arcibiskup a Vladislavův syn Albrecht, který začínal svoji duchovní dráhu rovněž jako premonstrátský řeholní kanovník, a to ve strahovském klášteře. Tuto informaci podporuje i nápis z barokního obrazu v kostele, který byl patrně opsán podle dobového originálu.¹³⁰

Správce albrechtické fary a kostela měl pravděpodobně nárok na část výnosů z premonstrátských vesnic na Sušicku. Jmenovitě je znám desátek odváděný faráři zhruba v letech 1290 - 1312. K prvnímu zmíněnému datu se sice často uvádí, že v tomto roce byl windberský klášter a jeho fara v Albrechticích obdarovány z odkazu místního vladyky Blažislava z Dlouhé Vsi, jedná se však o mylnou informaci. Dotčená listina se totiž zabývá vsí Vojetice, kterou získal Windberg již s Albrechticemi, takže o jejím „opětovném“ darování řečeným Blažislavem nemůže být ani řeč. Ve skutečnosti jde o nájemní smlouvu, v níž tehdejší windberský opat Konrád pronajímá doživotně dvůr ve vsi Vojetice faráři Jindřichu ze Zdouně, který bude na oplátku odvádět desátek albrechtickému kostelu. Blažislav z Dlouhé Vsi figuruje v písemnosti pouze jako svědek.¹³¹ Desátek byl faře zřejmě řádně odváděn až do Jindřichovy smrti a vojetický dvůr pak byl podle smlouvy roku 1312 znovu vrácen Windbergu.¹³²

¹²⁶ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0674/charter>; <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0716a/charter>; <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0836a/charter>.

¹²⁷ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0828a/charter>; <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0836/charter>.

¹²⁸ Královské město Sušice, s. 115.

¹²⁹ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 180.

¹³⁰ J. MARTÍNEK, Sušicko – bylo či nebylo?, HG 30, s. 90-91.

¹³¹ RBM II., s. 647-648.

¹³² <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0044/charter>.

Jediná zpráva o nadání albrechtické fary pochází až z období po skončení husitských válek. Jedná se o odkaz Jošta ze Strádal, což byla usedlost ležící v blízkosti Albrechtic. Jošt daroval pro spásu svojí duše, duše jeho bratra Orhy i jeho předků, albrechtickému faráři, jímž v té době byl kanovník Řehoř, mlýn v Rozsedlech, dvůr v Ostružnu a les situovaný při hvozdech pod hradem Kašperk. Vykonavatelem odkazu byl Joštův zeť Vitmar a jeho manželka Svata.¹³³

Obrázek 1 - Albrechtice, farní kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla, zdroj: autor

Farní obvod

Na základě pozdější farářské relace se lze domnívat, že již ve středověku spadaly do správního obvodu albrechtické fary, vedle Albrechtic samotných pravděpodobně ještě

¹³³ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0461/charter>.

blízké vsi a osady Milčice, Janovice, Humpolec, Platoř, Podmokly, Kadešice, Rozsedly, Šimanov, Ostružno, Nezdice a Strádal.¹³⁴

Faráři

Vzhledem k době založení a vysvěcení albrechtického kostela a přibližného data darování vsi Windbergu je pravděpodobné, že jeho duchovní správu již od počátku obstarávali řeholní kanovníci.

Pro rok 1316 je doložen spor o albrechtickou faru mezi knězem Konrádem a řeholním bratrem Wernerem, prezentovaným windberským opatem Theoderikem. Pražský biskup Jan IV. z Dražic prohlásil Konrádovo právo na faru za neplatné a do úřadu potvrdil kanovníka Wenera. Tento výrok byl ještě později téhož roku potvrzen mohučským arcibiskupem Petrem, který za legitimního správce albrechtické fary určil rovněž Wenera.¹³⁵

V úředních knihách pražského arcibiskupství, které mapují období druhé poloviny 14. a začátek 15. století, se vyskytují zprávy o albrechtické faře jen v knihách konfirmačních. Absence jakýchkoliv zmínek v soudních aktech by snad mohla být vysvětlena tím, že Windberg, majitel i patron albrechtického kostela, byl klášter bavorský a tím správně spadal pod pasovské biskupství. Případné spory pak mohly být vedeny přímo v Pasově. Je to však pouhý dohad.

Jednotlivé údaje obsažené v konfirmačních knihách nám dávají vcelku přesný výčet posloupnosti windberských kanovníků, kteří se vystřídali ve funkci albrechtického faráře. Do roku 1360 zde sloužil bratr Rudolf, který toho roku rezignoval a byl ve funkci nahrazen bratrem Petrem.¹³⁶ Petr setrval v úřadě až do roku 1366, kdy rovněž rezignoval.¹³⁷ Na jeho místo byl poté dosazen bratr Jan, který však roku 1370 zemřel a byl nahrazen bratrem Markvartem.¹³⁸ Markvartovo působení ve funkci trvalo pouhé dva měsíce a po jeho náhlé smrti byl k faře potvrzen bratr Petr.¹³⁹ Ten však roku 1372 rezignoval a pro příštích 18 let se stal albrechtickým farářem bratr Kristián.¹⁴⁰ Kristián setrval při faře až do léta 1390, kdy rezignoval.¹⁴¹ V letech 1390–1394 vykonával správu fary bratr Petr.

¹³⁴ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 23.

¹³⁵ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0048a/charter>;
<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0048b/charter>.

¹³⁶ LC I/1, s. 122-123.

¹³⁷ LC I/2, s. 72-73.

¹³⁸ LC II, s. 33.

¹³⁹ LC II, s. 35.

¹⁴⁰ LC II, s. 80.

¹⁴¹ LC V, s. 17.

Po smrti bratra Petra roku 1394 byl k faře ustaven bratr Kristián.¹⁴² U něj však konfirmační knihy nezachycují, kdy ani jak z Albrechtic odešel, protože další údaj pochází až z roku 1403 a o bratru Kristiánovi zde není ani zmínka. Na vině by snad mohla být situace kolem rezignace Jana z Jenštejna na úřad arcibiskupa v roce 1396. Mezi windberskými listinami se však nachází prohlášení bratra Petra z 15. února 1397, v němž uvádí, že na žádost Hanse ze Sattelbogenu a Hanse z Degenbergeru přijal úřad albrechtického faráře a zavazuje se plnit všechny povinnosti a úkoly spojené s touto funkcí, včetně slibu kdykoliv se navrátit do kláštera.¹⁴³ Nutno dodat, že rytířské rody Sattelbogenů a Degenbergerů patřily k někdejšími bogenským ministeriálům a odtud pramení jejich vliv na Windberg. Opat vůči osazení úřadu Petrem patrně námitky neměl, protože ten zde zůstal až do své smrti v roce 1403. Po něm byl k faře prezentován opatem Mikulášem bratr Rutland (Roland).¹⁴⁴ Rutland je posledním doloženým farářem a pravděpodobně i zcela posledním správcem albrechtické fary do vypuknutí náboženského konfliktu v zemi.

Albrechtická fara byla obnovena až roku 1438, kdy biskup Filibert z Coutances potvrdil z pozice legáta za albrechtického faráře windberského kanovníka Řehoře. Jako poslední správce fary v Albrechticích je v této listině jmenován, v té době již zesnulý, Rutland.¹⁴⁵ K uvedení bratra Řehoře do funkce byl pověřen děkan Petr, bukovnický farář, což kromě listu biskupa Filiberta dokládá i jeho vlastní prohlášení. Posledně jmenovaná písemnost je významná i v tom, že jako svědky uvádí katolické duchovní z okolí a tím částečně ilustruje situaci v rozdělení far bezprostředně po skončení husitských válek.¹⁴⁶

Pro úplnost výčtu lze pak do konce patnáctého století zmínit ještě dva jménem uváděné faráře, a to Jana¹⁴⁷ a Augustina.¹⁴⁸ V letech 1479 a 1487 je při albrechtické faře doložena také funkce kaplana.¹⁴⁹

¹⁴² LC V, s. 187.

¹⁴³ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0247/charter>.

¹⁴⁴ LC VI, s. 106-107.

¹⁴⁵ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0453a/charter>.

¹⁴⁶ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

¹⁴⁷ MAŘÍK, Antonín: Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad na základě administrátorských akt. In: Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku. Z pomocných věd historických XV., Praha 2003, s. 224.

¹⁴⁸ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0716a/charter>.

¹⁴⁹ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0674/charter>; <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0716a/charter>.

4.2 Budějice

Patronátní právo

Ves Budějice náležela původně ke královskému majetku, z něhož ji vyňal Václav I. a daroval ji Džislavovi. Držislav pak prodal Budějice kolem roku 1254 Dluhomilovi, předkovi pánů z Velhartic, po jehož smrti získal ves jeho syn Bohuslav. Někdy během tohoto období vznikla u Budětic tvrz situovaná na blízkém vrchu Džbán. Po získání řady vsí v povodí říčky Ostružná dochází k založení pozdějšího velhartického panství a rodové centrum se přesouvá na nově budovaný hrad ve Velharticích. Nicméně díky rozvětvenosti rodu zůstala v Buděticích sídlit jedna samostatná větev, příslušející ovšem jen k nižší šlechtě. Na přelomu 50. a 60. let 14. století patrně získali v Buděticích nějaké statky také páni z Rýzmberka.¹⁵⁰

Vzhledem k vylíčenému vývoji držby Budětic není překvapující, že patronátní právo bylo rozdělené. Původně bylo děleno na dva díly, kdy první díl měli páni z Velhartic a druhý místní příslušníci rodu.¹⁵¹ Od roku 1362 je pak doložen i díl třetí, který drželi páni z Rýzmberka.¹⁵² Toto rozložení je doloženo ještě v roce 1390 s tím, že velhartický díl byl v té době v rukou správce panství Jindřicha z Rožmberka.¹⁵³ Po tomto datu patrně došlo k vymření budětické větve a tím pádem i k zániku jejich dílu, protože k roku 1413 jsou zaznamenány opět pouze dva, z nichž jeden uplatňoval Jan z Rýzmberka a ze Skály a druhý Čeněk z Vartenberka a Veselí.¹⁵⁴ Je to právě patronátní poměr druhého jmenovaného k místní faře, který se může jevit trochu zvláštním, ale Čeněk z Vartenberka zde vystupoval coby poručník Oldřicha z Rožmberka. Ten získal díl podacího práva po svém otci Jindřichovi, a to v době rozdělení velhartického panství, kdy Jindřich z Rožmberka získal část svěřených statků.

Po roce 1413 doloženo podávání k faře není, ale vzhledem k tomu, že Oldřich z Rožmberka prodal svoji část Budětic v roce 1428 Menhartovi z Hradce,¹⁵⁵ tak lze předpokládat, že i nadále existovaly dva patronátní díly.

Farní kostel

Vznik farního kostela sv. Petra a Pavla v Buděticích je podle dochovaných románských prvků datován do období mezi roky 1240 – 1250.¹⁵⁶ Byl tedy vybudován někdy v době, kdy

¹⁵⁰ Hrady, zámky a tvrze království Českého XI, s. 97.

¹⁵¹ LC I/1, s. 32

¹⁵² LC I/1, s. 183

¹⁵³ LC V, s. 35.

¹⁵⁴ LC VII, s. 91

¹⁵⁵ AČ III, s. 500.

se Budětice staly šlechtickým sídlem. Obdarování budětického kostela je doloženo pouze jediné, a to v roce 1353. V tomto roce Herka, vdova po Buškovi (I.) z Velhartic, učinila obsáhlý odkaz, ve kterém mimo jiných pamatovala také na budětický kostel, jemuž odkázala dvě kopy grošů na pořízení knihy ranních mší (hodinek) a také jednu kopy pro spásu duše své i svých blízkých.¹⁵⁷

Obrázek 2 - Budětice, farní kostel sv. Petra a Pavla, zdroj: autor

Farní obvod

Na základě farní relace můžeme do obvodu budětické fary započítat celkem 5 lokalit. Vyjma samotných Budětic jsou to Bojanovice, Čepice, Vlkonice a Rabí.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Umělecké památky Čech I, s. 145.

¹⁵⁷ RBM V/4, s. 754-755.

¹⁵⁸ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 41.

V Rabí již po roce 1300 existovala hradní kaple,¹⁵⁹ u které by se dalo předpokládat, že mohla být ve filiálním poměru právě k budětické faře, protože tamní kaplany dosazovali majitelé hradu, jimiž v této době byli páni z Rýzemberka, kteří měli výše uvedený patronát, přestože jen částečný, k budětické faře. Písemné důkazy podporující tuto hypotézu ale scházejí. Známe však jménem alespoň jednoho z místních kaplanů. Rabský kaplan Blažej je totiž uveden jako svědek při obnovování albrechtické fary v roce 1438.¹⁶⁰

Faráři

Prvním doloženým správcem budětické fary je farář Ctibor. Ten zemřel roku 1355 a byl v úřadě nahrazen knězem Jakubem, kterého společně prezentovali Bušek (mladší) z Velhartic a bratři Bohuslav a Svojše z Budětic.¹⁶¹ Stejně složení patronů uvádělo ke kostelu i příštího faráře, kterým se v roce 1358 stal Kocman z Berouna. Jako důvod Jakubova odchodu z Budětic je v zápisu uvedeno získání jiného benefícia.¹⁶²

Roku 1362 se Kocman rozhodl směnit své beneficium s Mikulášem, doposud farářem ve Strýčicích (děkanát bechyňský, arcijáhenství bechyňské). Tato směna byla ze strany Kocmana provedena se souhlasem opata a celého konventu kláštera ve Vyšším Brodě, který Strýčice vlastnil. Naproti tomu Mikuláš přešel k budětické faře s potřebným souhlasem Jana a Buška z Velhartic, Bohuslava a Svojšeho z Budětic a nově také Břeňka a Půty Švihovských z Rýzemberka.¹⁶³

Farář Mikuláš setrval v úřadu plných 28 let až do své smrti v roce 1390. Novým správcem byl ustanoven kněz Ondřej Janův z Klatov a patroni kostela jej prezentovali tentokrát ve složení: Jindřich z Rožmberka za velhartický díl, Břeněk ze Skály za rýzberský díl, a za díl budětický společně Bohuslav, Svojše a Hynek z Budětic.¹⁶⁴ Ondřej však vydržel v Buděticích jen dva roky a v roce 1392 se rozhodl faru směnit s Janem, farářem v Dlouhé Vsi. Jako své prokurátory u konzistoře si při jednáních kvůli rezignacím na beneficium a převedení k novým farám zvolili Ondřej advokáta konzistoře Ondřeje Zabitce a Jan písaře Tomáše. Jan byl následně převeden k budětické faře, avšak bez souhlasu patronů, mezi kterými zrovna probíhal spor.¹⁶⁵ Jako její správce zde setrval dalších 21 let. Po jeho smrti v roce 1413 byl

¹⁵⁹ Umělecké památky Čech III, s. 196.

¹⁶⁰ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

¹⁶¹ LC I/1, s. 32.

¹⁶² LC I/1, s. 77.

¹⁶³ LC I/1, s. 183.

¹⁶⁴ LC V, s. 35.

¹⁶⁵ LC V, s. 128-129 a AIu III, s. 48.

k faře prezentován a potvrzen kněz Václav ze Švihova.¹⁶⁶ Farář Václav je posledním farářem doloženým pro budětický kostel před vypuknutím husitských válek.

Po skončení období nepokojů a válek byla katolická správa v Buděticích zřejmě obnovena, protože v administrátorských aktech jsou doloženi dokonce dva místní faráři (Jan 1466 a Tobiáš 1473).¹⁶⁷

¹⁶⁶ LC VII, s. 91.

¹⁶⁷ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.3 Bukovník

Patronátní právo

První známá zpráva o Bukovníku se vztahuje k místnímu vladykovi jménem Dobeš, který je uveden jako svědek v listině Přemysla Otakara II. z roku 1251.¹⁶⁸ Díky tomu lze předpokládat, že tu snad stávala tvrz, ze které se do dnešních časů nedochovaly žádné pozůstatky. Rod nižší šlechty, jehož předkem snad mohl být i zmíněný Dobeš, je v Bukovníku doložen až do konce sedmdesátých let 14. století, kdy také podával faráře k místnímu kostelu. Podací právo ale bylo, podobně jako u fary v Buděticích, rozděleno na více dílů, což by i poukazovalo na více vlastníků vsi. Oněmi druhými vlastníky byli příslušníci rytířského rodu z blízké Žihobce, kteří byli s rodem z Bukovníku nejspíš v příbuzenském poměru. V tomto složení je podání faráře doloženo poprvé v roce 1360, kdy jsou patrony jmenovitě Racek a Oldřich ze Žihobce a bratři Přeč, Úbislav a Richard z Bukovníku.¹⁶⁹

Po roce 1379 přízvisko z Bukovníku ze zápisů mizí. Patronátních podílů bylo ovšem i nadále stejně, jak svědčí konfirmace z roku 1403, kde faráře společně prezentují Purkart ze Žihobce, jeho bratr mistr Jakub ze Žihobce, Vintř z Kádova (a ze Žihobce) a jakýsi Jan řečený Světnice.¹⁷⁰ Původ posledně jmenovaného je bohužel zahalen tajemstvím, neboť ze zápisu nelze vyčíst, zda patřil do rodu z Bukovníku, a příslušný predikát nebyl do zápisu uveden, nebo se jedná o zcela nového vlastníka vsi či její části. Na každý pád v dalších zprávách už tento Jan nefiguruje. Predikát z Bukovníku se pak objevuje až po dlouhé odmlce v roce 1412 u jistého Mikuláše, u kterého však nejsou známy další podrobnosti ukazující na jeho rodovou příslušnost. V uvedeném roce vedle něj dále figurují jako patroni ještě Vintř z Kádova a Racek ze Žihobce.¹⁷¹ Poslední konfirmační zápis k fáře je o dva roky mladší a tentokrát tu vystupují patroni již jen dva – Vintř z Kádova a Mikeš z Bukovníku, což bude pravděpodobně osoba totožná s výše zmíněným Mikulášem.¹⁷²

Farní kostel

Farní kostel sv. Václava v Bukovníku je původně románská stavba pocházející patrně z druhé čtvrtiny 13. století, přestože jeho vznik bývá kladen i do dřívější doby.¹⁷³

¹⁶⁸ RBM I., Praha 1855, s. 593.

¹⁶⁹ LC I/1, s. 113.

¹⁷⁰ LC VI, s. 87.

¹⁷¹ LC VII, s. 63.

¹⁷² LC VII, s. 107.

¹⁷³ KUTHAN: Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 189; MERHAUTOVÁ: Raně středověká architektura v Čechách, s. 101.

Obrázek 3 - Bukovník, farní kostel sv. Václava, zdroj: autor

Farní obvod

Na základě farní relace můžeme do obvodu bukovnické fary zahrnout vsi Mačice, Vojnice, Soběšice, Damíč, Dražovice, Bílenice, Nahořánky, Lhotu (pod Kůstrým) a Chalupy (Damíčské).¹⁷⁴

Faráři

Nejstarší zpráva o správci bukovnického kostela pochází z roku 1360, kdy k místnímu beneficiu přichází kněz Lev. Ten byl původně farářem ve Vysokém Mýtě v litomyšlské diecézi a do Bukovníku se dostal směnou s jejím tehdejší správce Michalem, který je tím

¹⁷⁴ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 146.

pádem nejstarším doloženým bukovnickým farářem.¹⁷⁵ Osoba faráře Lva je určitě zajímavá v tom, že on sám je v letech 1362 – 1375 několikrát uveden coby jeden z patronů kostela sv. Mikuláše ve Vacově (děkanát volyňský, arcijáhenství bechyňské).¹⁷⁶ Jakým způsobem Lev podíl na patronátním právu získal, však není známo. Ostatní díly podacího práva jsou zastoupeny vždy příslušníky lokální nižší šlechty a Lev mohl k podílu přijít buď díky odkazu či jako zástupce některého z podílníků, resp. jeho nedospělých potomků. Každopádně propojení s vacovskou farou se vztahovalo jen k osobě Lva, protože po jeho smrti zcela zaniká.

Farář Lev spravoval bukovnickou faru až do své smrti, jejíž přesné datum sice nelze určit, ale bylo to patrně někdy během roku 1378. Jistotu alespoň o roku Lvova úmrtí dávají zápisy ze soudních akt popisující následující vleklý spor o bukovnickou faru vedený od roku 1378 až do května následujícího roku.¹⁷⁷ Na vině byly patrně spory mezi jednotlivými patrony, protože současně byli k faře prezentováni kněží Blažej z Plzně a Hubert (Gumpertus). Blažej předložil potvrzující listinu pod pečeti pražského arcibiskupa a své právo podložil svědectvím šesti svědků, kdežto Hubert podložil své právo hned svědky sedmnácti.¹⁷⁸ Předsedající vikář rozhodl v důsledku nadbytku svědků o neprůkaznosti jejich svědectví. Blažej v zápětí informoval o listině v držení Rinharta z Čestic, kterou osobně napsal již zemřelý farář Lev a jež snad měla svědčit v Blažejův prospěch. Jednání bylo následně znovu odročeno.¹⁷⁹ Ze zápisu dalšího jednání, které je datované už do roku 1379, vyplývá, že v této době bylo podací právo rozděleno celkem mezi čtyři patrony. Blažej byl podporován hned třemi vlastníky podílu na podacím právu, kdežto Hubert pouze jediným. Hubert se na svou obranu ohradil proti Blažejovu tvrzení o nerovnosti dílů patronátních práv a jako argument použil konfirmaci faráře Lva. Z patronů v ní uvedených měl být totiž v době sporu na živu již pouze Richard, rodný bratr Racka, který jako jeho jediný dědic měl mít také výhradní podací právo.¹⁸⁰ Tato informace by potvrzovala i teorii o skutečném příbuzenství s Žihobeckými. Spor pak byl znovu několikrát odročen a v tomto duchu mohl být veden i nadále.¹⁸¹ Rozřešení sporu nacházíme až v zápisu v konfirmačních knihách z května 1379, který potvrzuje Hubertovo pokojné dosazení k bukovnické faře. Zároveň s ním je však k beneficiu potvrzen

¹⁷⁵ LC I/1, s. 113.

¹⁷⁶ LC I/1, s. 188, LC I/2, s. 88 a LC III-IV, s. 33.

¹⁷⁷ AIu I, s. 318.

¹⁷⁸ AIu I, s. 320.

¹⁷⁹ AIu I, s. 322 a 327.

¹⁸⁰ AIu I, s. 327.

¹⁸¹ AIu I, s. 328 a 329.

i Blažej, který získal uprázdněnou faru v Přestavlkách (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské), ke které jej prezentovali Jan, Racek, Petr a Vlach, bratři z Přestavlk.¹⁸²

K roku 1384 je v Bukovníku doložen nájemce fary jménem Gaudencius, který byl volán ke konzistoři kvůli dluhu pěti grošů za duchovní správu (*cura animarum*).¹⁸³ Kdo však Gaudensovi faru pronajal, zda poslední známý farář Hubert či některý z jeho možných nástupců, zmíněno není.

Nejbližší záznam o Bukovníku je pak až z roku 1401 a týká se sporu mezi paní Mílou a paní Domkou z Mačic a bratry Hynkem a Purkartem z Klokočina o blíže neurčené zboží právě v Bukovníku a v blízké vsi Damětice. Důvodem, proč byl majetkový spor odkazující i na desky zemské zanesen do soudních akt konzistoře, je fakt, že zmíněný Hynek byl kanovníkem u sv. Apolináře. Výnos soudu se nakonec přiklonil ke zmíněným paním a Hynkovi s Purkartem nařídil vyplatit 38 kop grošů. Zajímavým faktem je zde i zmínka o mistru Jakobovi ze Žihobce, který byl příslušníkem již uvedeného šlechtického rodu a měl rovněž podíl na podání k místnímu kostelu. Ve vylíčeném sporu figuroval jako dozorčí nad dodržováním úmluv ze strany kanovníka Hynka.¹⁸⁴

Posloupnost bukovnických farářů je víceméně narušena až do roku 1403. K tomuto roku je doložen farář Jan. Kdy a kým byl k faře prezentován či jak dlouho zde vykonával funkci faráře, ale zaznamenáno není. V příslušném roce totiž faru opouští směnou s Alešem, dříve farářem v Práchni.¹⁸⁵ Jan ale z Bukovníku neodešel s prázdnou. V soudních aktech konzistoře se ke stejnému roku nachází zápis výpovědi právě někdejšího faráře Jana, který se společně s oltářníkem sv. Doroty v kostele pražském Ojřem a bakalářem svobodných umění Vavřincem z Horažďovic, doznává, že od bukovnického kostela odnesl misál a kalich. Jako náhrada byla vyměřena suma 5 kop grošů pro faráře Aleše a jeho kostel, která měla být vyplacena do konce téhož roku (svátek Obřezání Páně) pod trestem exkomunikace.¹⁸⁶ O faráři Alešovi je rovněž zmínka, jako o svědku v částečně česky psaném zápisu ohledně rozsouzení sporu o desátek v Dobrši.¹⁸⁷

Farář Aleš setrval při bukovnické faře do roku 1412 a v tomto roce směnil své beneficium s Václavem, bývalým farářem v Dnešicích (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).¹⁸⁸ Václav nové získané působiště spravoval do roku 1414, než se opět rozhodl ke směně. Konfirmační zápis vztahující se k tomuto roku potvrzuje jeho směnu s knězem Petrem, dříve

¹⁸² LC III-IV, s. 109.

¹⁸³ AIu II, s. 266.

¹⁸⁴ AIu IV, s. 8-11.

¹⁸⁵ LC VI, s. 87.

¹⁸⁶ AIu IV, s. 263.

¹⁸⁷ LE VII, s. 340-341.

¹⁸⁸ LC VII, s. 153.

farářem ve Staněticích (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské).¹⁸⁹ Tento Petr je také posledním doloženým správcem bukovnické fary do husitských válek. Není doloženo, zda mu válečné dění během náboženských nepokojů dovolilo vykonávat plnohodnotně jeho úřad, nicméně jako bukovnický farář se udržel po celé kritické období. V roce 1438 je již jako děkan uváděn při několika příležitostech, které se týkaly obnovení farní správy při kostelech, jež zůstaly po válkách v katolických rukou. Pro příklad lze uvést jeho úlohu při obnovování albrechtické fary, kdy byl pověřen biskupem Filibertem z Coutances uvést do funkce nového faráře.¹⁹⁰

O trvalém obnovení katolické správy při bukovnické faře vypovídají také akta administrátorů, v nichž je k roku 1466 uveden farář Vojtěch.¹⁹¹

¹⁸⁹ LC VII, s. 107.

¹⁹⁰ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0453a/charter>;

<http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

¹⁹¹ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.4 Dlouhá Ves

Patronátní právo

Vznik Dlouhé Vsi je obecně datován do 13. století, ale je pravděpodobné, že tato vesnice táhnoucí se podél toku řeky Otavy vznikla na základě starší, patrně rýžovnické, osady. Rozvoj vsi pak je spojen s místním rytířským rodem Dlouhoveských, kteří zde měli tvrz a rovněž drželi podací právo k místnímu kostelu.

Prvním doloženým členem rodu je již zmiňovaný Blažislav, který figuruje jako svědek v nájemní smlouvě z roku 1290.¹⁹² Dalšími doloženými příslušníky rodu byli Vojsa a Lipolt, kteří náleželi ke klientům pánů ze Strakonic.¹⁹³ Od dvacátých let 14. století se rod začal rozrůstat a jeho příslušníci vlastnili statky po celém Prácheňsku. Zmíněný Lipolt měl několik synů, z nichž je doložen Zdimír a Konrád. Zdimír sídlil na rodové tvrzi v Dlouhé Vsi a Konrád se stal farářem ve Zdouni.¹⁹⁴ Dalším doloženým členem rodu je syn Zdimíra a jeho manželky Příby Držkaj, který vlastnil dvorec v blízkém Krušci. Prameny se rovněž zmiňují i o jakémsi strýci Martinovi, který snad mohl být dalším bratrem Zdimíra a Konráda.¹⁹⁵ Jiné větve rodu sídlily také v Čejeticích či v Pačejově. Rodovou tvrz později převzal Vitmar, který měl ještě dva bratry, a to Vyšatu, který byl farářem v Černicích a Petra, který je uváděn s titulem mistra.¹⁹⁶

Rod Dlouhoveských zde sídlil ještě téměř celé patnácté století, ve kterém se výrazně rozvětvil. Poté však dochází k opuštění jejich původního sídla.¹⁹⁷

Farní kostel

Původně gotický kostel sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi byl založen pravděpodobně až na přelomu 13. a 14. století.¹⁹⁸ Konkrétní zmínky, jak o kostele, tak i o faře při něm sídlící, pocházejí až ze šedesátých let 14. století. Vyjma níže popsaného založení oltáře sv. Kateřiny nejsou žádné donace v jeho prospěch doloženy.

¹⁹² RBM II., s. 648.

¹⁹³ SVOBODA: Páni ze Strakonic, s. 245.

¹⁹⁴ LC I/1, s. 138.

¹⁹⁵ LE IV, s. 365.

¹⁹⁶ LC V, s. 129.

¹⁹⁷ Místopisný slovník historický, s. 133.

¹⁹⁸ Umělecké památky Čech I, s. 263.

Farní obvod

Ve farní relaci obvod místní fary zachycen není, ale můžeme se jej pokusit vyvodit srovnáním relací okolních far se současným obvodem fary v Dlouhé Vsi, ve kterém jsou Bohdašice, Platoř a Janovice.¹⁹⁹ Podle příslušných relací spadaly Janovice a Platoř pod albrechtickou faru,²⁰⁰ kdežto Bohdašice v relacích uvedeny nejsou. Z toho by vyplývalo, že působnost místní fary se omezovala na samotnou Dlouhou Ves a snad i na osadu Bohdašice, pokud již v té době existovala.

Obrázek 4 - Dlouhá Ves, farní kostel sv. Filipa a Jakuba, zdroj: autor

Faráři

Prvním doloženým dlouhoveským farářem je Ondřej, který zde působil do roku 1368. V tomto roce na úřad rezignoval a se souhlasem bratří Zdimíra a Konráda se směnil s Rapotou, dříve farářem v Čejeticích (děkanát volyňský, arcijáhenství bechyňské). Jednalo se o směnu v rámci rodových statků, protože Čejetice patřily jiné větvi Dlouhoveských a patroni

¹⁹⁹ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/DLOUHA-VES>.

²⁰⁰ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice f. 3, 23 a 170.

místního kostela, bratři Jan, Theoderik, Vojtěch a Lipolt, byli příbuznými Zdimíra s Konrádem.²⁰¹

Jak dlouho setrval Rapota při místní faře není známo, protože pro období mezi lety 1368 až 1392 nezůstaly zachovány další údaje. Někdy během tohoto období byl k dlouhoveské faře potvrzen kněz Jan, který roku 1392 na toto beneficium rezignoval a směnil se s budětickým farářem Ondřejem.²⁰² K této směně již dávali společné svolení bratři Vitmar, Vyšata a mistr Petr.²⁰³ Farář Ondřej vydržel v Dlouhé Vsi pouhý rok a již v červnu 1393 opět rezignoval a směnou přešel k faře v Chanovicích (děkanát božeňský, arcijáhensství bechyňské). Namísto něj přichází do Dlouhé Vsi farář Jakub. Svolení k této směně už dávali jen Vitmar a Vyšata (uvedený jako Výšek).²⁰⁴ Jakub je naposledy zmiňován coby místní farář ještě roku 1404, ale je to také poslední údaj ohledně osazení místní fary.

Další rekonstrukci místní duchovní správy tradičně znemožňuje období husitských válek. V přehledu katolických far zachycených v administrátorských aktech Dlouhá Ves rovněž schází.²⁰⁵

Oltář sv. Kateřiny

Roku 1404 rytíř Vitmar z Dlouhé Vsi sestavil za přítomnosti přátel svůj testament, v němž vyjádřil přání založit nový oltář ve farním kostele sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi, který by byl zasvěcen sv. Kateřině. Stejně jako v dalších podobných odkazech udává za hlavní důvody tohoto kroku záchranu a spásu duše své i duší jeho potomků a nápravu svých hříchů. Dále se rozhodl zamýšlený oltář obdarovat domkem a stálým platem 10 kop grošů pražských, který měly zajišťovat příjmy z jeho statků a zboží ve vsích Částkov, Maršovice a Štěpanice.

Péčí o nový oltář měl být při kostele pověřen samostatný kněz ve funkci kaplana či oltářníka. Za tímto účelem bylo požádáno o vytvoření nového příslušného benefícia, ke kterému si patronátní i podací právo vyhradil Vitmar samozřejmě pro sebe a své dědice. Hlavní povinností oltářníka bylo sloužit při oltáři pravidelně tři mše, které nesměl zanedbávat. Pro případ zanedbání mu byla vyměřena pokuta jednoho groše za každou neodsloženou mši, která měla být použita na vosk pro oltářní svíce. Mezi další povinnosti oltářníka se rovněž počítala přirozená poslušnost vůči zakladateli a patronovi oltáře, stejně jako k místnímu faráři,

²⁰¹ LC I/2, s. 104-

²⁰² AIu III, s. 48.

²⁰³ LC V, s. 128-129.

²⁰⁴ LC V, s. 164.

²⁰⁵ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

coby oltářníkovu duchovnímu nadřízenému. Oltářník měl zakázáno se toulat a naopak mu bylo nakazováno zdržovat se v blízkosti oltáře. V neposlední řadě náleželo k jeho povinnostem také slavení svátků, sloužení mší za zemřelé a účast na obvyklých kněžských úkonech, při nichž měl být k ruce faráři.

Uvedená přání a požadavky byly opatřeny třemi pečetěmi, které patřily jednak Vitmarovi, dále Janovi z Dlouhé Vsi a konečně faráři Jakubovi. Následně byly doručeny arcibiskupskému úřadu v Praze. Listinu osobně do Prahy dopravil uchazeč o nově vznikající beneficium Jan z Lišova. Generální vikář Adam z Nežetic ve svém výroku, ohledně Vitmarovi žádosti, všem požadavkům vyhověl a na jejím základě zřídil nové beneficium a potvrdil mu také příslušný plat.²⁰⁶ Jan z Lišova byl bezprostředně poté konfirmován do funkce nového oltářníka.²⁰⁷

Jan zůstal při oltáři pouze do roku 1405, kdy se směnil s Vitmarovým bratrem Vyšatou a nahradil jej ve funkci faráře v Černicích (děkanát doudlebský, arcijáhenství bechyňské).²⁰⁸ Vyšata je druhým a posledním známým správcem oltáře sv. Kateřiny před počátkem husitských válek.

²⁰⁶ LE VI, s. 399-401.

²⁰⁷ LC VI, s. 133.

²⁰⁸ LC VI, s. 136-137.

4.5 Horažďovice

Patronátní právo

Obecně se soudí, že Horažďovice, coby město, vznikly na místě dřívějšího osídlení někdy před rokem 1279.²⁰⁹ Původně se snad mělo jednat o trhovou osadu, situovanou na strategickém místě při řece Otavě, která se dostala v 1. polovině 13. století do držení pánů ze Strakonic, kteří v okolí vlastnili rozsáhlé statky. Z členů tohoto rodu měl na budování nové městské aglomerace zásluhy především Bavor II. ze Strakonic, který začal také s jeho opevňováním. Protože městské hradby byly v té době výsadou především královským měst, předpokládá se, že k tomu využil chaos panující po smrti Přemysla Otakara II.²¹⁰ Zásadním mezníkem v postavení Horažďovic je pak rok 1293, kdy je Václav II. na žádost Bavora III. ze Strakonic obdařil stejnými právy, jako měly města královská a soudní pravomoc nad místními měšťany převedl z jurisdikce krajských správců přímo na vlastníky města.²¹¹ Těmi byli až do počátku 15. století páni ze Strakonic, ale jejich vliv a moc koncem 14. století značně poklesly a rod pomalu, ale jistě, vymřel. Kdy přesně a jakým způsobem změnilo Horažďovice svého majitele, není známo. Roku 1409 jsou ale již bezpečně v držení Jana st. z Hradce. Během husitských válek se však město novým majitelům vzepřelo a postavilo se na stranu husitů.²¹² Tento odpor trval až do roku 1434, kdy Horažďovice za své majitele znovu uznaly pány z Hradce. Do konce 15. století se v držbě města vystřídali ještě páni z Kocova a Rýzmberkové.²¹³

Páni ze Strakonic byli známí svou náklonností vůči johanitům, a proto není překvapením, že i horažďovický kostel byl jimi tomuto řádu kolem roku 1251 darován.²¹⁴ Místní faru proto osazovali během celého zkoumaného období generální převorové.²¹⁵ K narušení jejich podacího práva mohlo sice dojít během husitských válek, a to jednak v důsledku příklonu Horažďovic ke straně podobojí i vinou válečných operací v kraji, nicméně fara byla, i když někdy možná jen titulárně, osazována i po vypuknutí konfliktu, jak svědčí konfirmační zápis z roku 1425.²¹⁶ K narušení johanitského patronátu zajisté došlo v roce 1467, kdy jej Jiří z Poděbrad řádu odňal ve prospěch tehdejšího majitele Horažďovic Racka z Kocova.

²⁰⁹ Místopisný slovník království českého, s. 236.

²¹⁰ RBM I, s. 592.

²¹¹ Tamtéž, s. 96; KOTLÁROVÁ: Bavorové erbu střely, s. 104; SEDLÁČEK: Místopisný slovník, s. 236.

²¹² Místopisný slovník, s. 236. Jan st. z Hradce byl bratr Jindřicha z Hradce, tehdejšího generálního převora johanitů.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ SVOBODA: Páni ze Strakonic, s. 60.

²¹⁵ LC III-IV, s. 148; LC V, s. 97 a LC VI, s. 105.

²¹⁶ LC VIII-X, s. 104.

Důvodem byl odboj generálního převora Jošta z Rožmberka.²¹⁷ Po urovnání konfliktu byl ale navrácen předchozí stav a johanité nakonec dosazovali své správce k místní faře až do roku 1951.²¹⁸

Obrázek 5 - Horažďovice, farní kostel sv. Petra a Pavla, zdroj: autor

Farní kostel a jeho příslušenství

Fara sídlila při kostele sv. Petra a Pavla, který byl založen, pravděpodobně na starších základech, po roce 1260. Dokončen byl na přelomu 13. a 14. století.²¹⁹ Papežské desátky farou patrně odváděny nebyly, přestože v jejich rejstřících k roku 1399 jmenovitě uvedena je, avšak bez konkrétní sumy.²²⁰ Jedná se zřejmě o důsledek osvobození johanitů v Čechách, na Moravě a v Německu od placení odvodů ze svých příjmů, papežem Inocencem IV. z roku 1249.²²¹

²¹⁷ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMHorazdovice/L10/charter>.

²¹⁸ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/HORAZDOVICE>.

²¹⁹ LÍBAL: Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 101.

²²⁰ RDP, s. 68.

²²¹ CDB IV/1, s. 542.

Farní kostel se již od počátku své existence těšil značné oblibě a byl často obdarováván, a to jak ze strany majitelů města, tak v okolí usazené šlechty a v neposlední řadě samotných měšťanů. Už roku 1298 kostel a bratry, kteří v něm slouží mše, obdaroval Bavor III. ze Strakonice třemi lány k vyklučení v lese Babín, horou Bělicí a potokem Hřebnicí.²²² Toto obdarování se patrně stalo předmětem pozdějšího sporu mezi horažďovickými měšťany a tehdejším farářem bratrem Jakubem v roce 1316, který musel Bavor III. ze Strakonice řešit. Jednalo se o nejmenovanou dědinu náležející k příslušenství kostela (pravděpodobně nově vysazený Babín). Bavor docílil smír mezi oběma stranami a osvobodil 58 jiter půdy v této dědině ode všech daní a platů.²²³

V potvrzujícím výčtu johanitských držav v Horažďovicích a okolí z roku 1318, učiněného Vilémem ze Strakonice po smrti jeho bratra Bavora III., je v majetku kostela rovněž uvedeno pět domků uvnitř opevnění, tři masné krámy a mlýn, z něhož je ročně kostelu odváděn plat dvacet grošů a strakonické komendě 3 loty zlata. Johanitům bylo rovněž přiznáno právo na požitky z řeky Otavy v úseku kolem města.²²⁴

K roku 1319 se z listiny Viléma ze Strakonice dozvídáme o prvním obdarování ze strany měšťanů, kdy Vilém osvobozuje ode všech platů a odvodů osm jiter dědiny v Horažďovicích, které kostelu odkázal místní měšťan Rapota, a dále jedno jitro kolem řádové louky, až na jeden ferton ročního odvodu.²²⁵ Z let 1330 a 1335 jsou pak doložena dvě obdarování měšťanem Dětrichem Mečířem, který v prvně uvedeném roce založil kapli sv. Michala, jež má být filiální k horažďovickému kostelu a k tomu učinil nadání osm jiter polí, za jejichž výměnu má být v nové kapli na svátek sv. Michala sloužena horažďovickým farářem mše.²²⁶ O pět let později byl tento dar ještě rozšířen o lázeň, dvě pole a dvě kopy pražských grošů. Horažďovický farář a jeho řádoví bratři za to měli sloužit každoročně jednu mši.²²⁷

Další příjem získal farní kostel roku 1341, když farář bratr Adam pronajal na tři roky výše uvedenou lázeň lazebníkovi Goclínovi a jeho ženě i dědicům za jednu kopy grošů ročního platu odváděného ve třech termínech. Nádavkem má farář právo na jednu bezplatnou koupel v lázni každý týden. To se mělo vztahovat i na farářovu rodinu, což buďto naznačuje, že Adam pocházel z Horažďovic a jeho rodina zde skutečně žila, nebo termín rodina (*familia*) byl myšlen obecněji a právo se tak mělo vztahovat na Adamovy řádové bratry žijící ve městě.

²²² RBM II, s. 1231.

²²³ RBM III, s. 119.

²²⁴ RBM III, s. 195.

²²⁵ RBM III, s. 205-206.

²²⁶ RBM III, s. 629-630.

²²⁷ RBM IV, s. 52-53.

Konečně je zde uvedeno, že kdyby lázeň Goclínovou vinou vyhořela, pak je povinen ji na vlastní náklad obnovit.²²⁸

Roku 1373 proběhla vizitace johanitských řádových domů nařízená papežem Řehořem XI. kvůli chystané křížové výpravě proti Osmanům. V českém prostředí pověřil arcibiskup Jan Očko z Vlašimi vizitací bechyňského arcijáhena Boreše, který si sezval zástupce komend do Prahy.²²⁹ Při dotazování zástupců strakonické komendy vyšlo najevo, že ta dluží již čtrnáct let horažďovickému plebánovi a tamním bratřím sumu 38 kop a 14 grošů.²³⁰ Tuto sumu poskytnul strakonickému komturovi plebán bratr Werner v roce 1359. Strakonická komenda se však v té době potýkala s nedostatkem příjmů i s vyostřujícím se sporem s Bavorem IV. ze Strakonice, který co do podpory řádu rozhodně nekráčel ve šlépějích svých předků.²³¹ Možná i proto došlo ke splacení dluhu až v roce 1379, kdy generální převor a těšínský kníže Semovít připsal horažďovickému faráři a jeho tamním bratřím roční plat čtyři kopy grošů ze vsi Podolí na tak dlouhou dobu, dokud nebude kouspen v této výši plat jinde. Onen plat ze vsi Podolí má pak připadnout bratřím ve Strakonici.²³² Samotný fakt, že horažďovická fara byla schopná postrádat sumu, jakou poskytla v roce 1359, vypovídá o její movitosti.

K roku 1383 je doložena další donace, při níž Zdeslav Velkúv, syn horažďovického měšťana a farář v Lukové (děkanát žlutický, arcijáhensství žatecké) v jedné osobě, koupil od horažďovických konšelů plat 70 grošů, za který má být ve farním kostele udržována věčná lampa a v případě, že by plat k tomuto úkonu nestačil, pak jej mají konšelé doplnit z vlastních zdrojů, nebo naopak přebytek má být použit ve prospěch kostela.²³³

V roce 1394 daroval panoš Oldřich z Kladrubec faráři a jeho řádovým bratřím 10 kop grošů na sloužení vigilie a zádušní mše za duši svého příbuzného Jana z Kladrubec, který byl členem johanitského řádu, a také za duše jeho předků. Tak mělo být konáno vždy v den narození sv. Jana Křtitele a na svátek sv. Havla. Pokud by snad farář třikrát vynechal, pak měla být donace postoupena strakonické komendě, která měla zajistit nápravu ve svém kostele.²³⁴

Podobně v roce 1407 odkázal horažďovickým johanitům písecký měšťan Dobej Volyňský roční plat ve výši půl kopy grošů, za který měly být dvakrát v roce konány vigilie a zádušní

²²⁸ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2136/charter>

²²⁹ NOVOTNÝ, Václav (ed.): *Inquisitio domorum hospitalis s. Johannis Hierosolimitani per pragensem archidioecesim facta anno 1373*, Praha 1900, s. 11.

²³⁰ Tamtéž, s. 45.

²³¹ *AIu I*, s. 15.

²³² <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2138/charter>.

²³³ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2139/charter>.

²³⁴ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2141/charter>.

mše za něj a za jeho manželku. V případě nesplnění měla být uložena pokuta jednoho fertonu a předvolání před strakonického převora.²³⁵

Dále v roce 1416 daroval místním johanitům Rachač z Dlouhé Vsi a na Lhotě čtyři kopy grošů platu ze vsi Doubravice, odváděné ve dvou termínech, za které mělo být slouženo 30 zádušních mší s vigiliemi za duši Rachačova strýce Rišky, jak si vymínila jeho manželka Verunka a jednou ročně zádušní mše za zemřelého faráře z Lukové i zemřelých johanitů od místního kostela. Pokud by mše slouženy nebyly, pak se měl plat využít jinak.²³⁶

Donace a odkazy kostelu neskončily ani po husitských válkách. Z let 1454 a 1455 jsou totiž doloženy dva testamenty horažďovických měšťanů (Váchy a Petra Třísky), v nichž první odkazuje kostelu 20 kop grošů na mši²³⁷ a druhý bohoslužebné náčiní, roucha a nadání ke dvěma zádušním mším týdně na tři roky.²³⁸

Farní obvod

Farní obvod horažďovické fary zahrnoval město samotné, jeho předměstí a vsi Babín a Veřechov.²³⁹ Farní příslušnost posledně jmenovaných vsí byla patrně definována faktem, že v obou měli johanité své statky.²⁴⁰

Faráři

Při horažďovickém kostele sídlilo vždy více členů řádu (k roku 1335 jich mělo být šest),²⁴¹ z nichž jeden měl titul faráře. Zdejší johanitské společenství je dokonce často označováno za samostatnou komendu, ale v zásadě se jedná o označení nesprávné. Místní řádoví bratři byli bez pochyby podřízeni komendě ve Strakonících.²⁴²

Až do roku 1380, kdy je k místní faře doložen první konfirmační zápis, známe jménem celkem čtyři řádové bratry, kteří v Horažďovicích zastávali funkci faráře. Byli jimi bratr Jakub (1316),²⁴³ bratr Jan (1318),²⁴⁴ bratr Konrád (1330-1335)²⁴⁵ a bratr Adam (1341).²⁴⁶

²³⁵ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2142/charter>.

²³⁶ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2144/charter>.

²³⁷ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMHorazdovice/L41/charter>.

²³⁸ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMHorazdovice/L42/charter>.

²³⁹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 93 b.

²⁴⁰ RBM III, s. 195.

²⁴¹ RBM IV, s. 52-53.

²⁴² Inquisitio domorum hospitalis, s. 15.

²⁴³ RBM III, s. 119.

²⁴⁴ RBM III, s. 170.

²⁴⁵ RBM III, s. 629; RBM IV, s. 52-53.

²⁴⁶ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2136/charter>.

Mezi léty 1359 a 1380 je ve funkci faráře doložen bratr Werner,²⁴⁷ kterého po smrti vystřídal bratr Jakub.²⁴⁸ Jakubovo působení v Horažďovicích trvalo 11 let, do roku 1391, kdy na funkci rezignoval a nahradil jej bratr Prokop.²⁴⁹ Prokop zde setrval až do své smrti v roce 1403.²⁵⁰ Následujícím správcem fary se stal, a to na plných 22 let, bratr Václav, který měl při faře působit ještě v roce 1425, kdy je již uváděn jako zemřelý.²⁵¹ Poté potvrzení k faře obdržel bratr Jan, u něhož však nemůžeme s jistotou tvrdit, že sem skutečně nastoupil, protože jak praví konfirmační zápis týkající se kromě Horažďovic také další johanitské fary v Radomyšli (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské): bezpečný přístup k farám není zajištěn.²⁵²

Po období válek byla fara zřejmě obnovena, protože v administrátorských aktech jsou v letech 1469-1470 zmiňováni hned dva místní faráři – Jan a Viktorin.²⁵³

Horažďovická škola

Od roku 1318 je v Horažďovicích zmiňována škola, z níž měl místním johanitům plynout blíže nespecifikovaný příspěvek.²⁵⁴ Je velmi pravděpodobné, že tato škola sídlila při faře a poskytovala, mimo jiné, také základní vzdělání pozdějším zájemcům o svěcení. Konfirmační knihy i akta konzistoře zachycují velké množství osob s různým svěcením (zejména klerik nebo kněz) a s predikátem z Horažďovic, kteří byli často dosazováni i do beneficií v rámci prácheňského děkanátu, avšak nejsou nijak napojeni na řád johanitů.

Zprávu o škole nacházíme také v nadání Oldřicha z Kladrubic z roku 1394, podle něhož měl farář vyplácet chudým žákům po jednom groši z darované částky.²⁵⁵ Na školu pamatoval ve svém odkazu také měšťan Petr Tříška, který jí věnoval roční plat dvě kopy grošů.²⁵⁶

²⁴⁷ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2138/charter>.

²⁴⁸ LC III-IV, s. 148.

²⁴⁹ LC V, s. 97.

²⁵⁰ LC VI, s. 105.

²⁵¹ LC VIII-X, s. 104.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

²⁵⁴ RBM III, s. 195.

²⁵⁵ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2141/charter>.

²⁵⁶ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMHorazdovice/L42/charter>.

4.6 Hradešice

Patronátní právo

Podací právo k hradešické faře náleželo majitelům této farní vesnice. Ti se však od roku 1360, kdy je doloženo první podání faráře k místnímu kostelu, poměrně často měnili. K již uvedenému roku 1360 to byli páni z Janovic, konkrétně Racek z Janovic, Něpr z Pajreku a Janovic a také jménem neznáma vdova po Janovi z Petrovic a Janovic a její synové Přibík a Jindřich.²⁵⁷ Páni z Janovic ale Hradešice zřejmě dlouho nevlastnili, protože už k roku 1374 vystupuje jako jejich vlastník, a tím pádem i patron místního kostela, rytíř Vilém z Čachrova, který v letech 1374-1391 podával hned tři z místních farářů.²⁵⁸

Po Vilémovi jsou k roku 1393 uváděni patroni hned dva, a to bratři Petr, což byl strahovský premonstrát, a Jenec, uváděný jako panoš z Nového Rýzemberka.²⁵⁹ Zde by se snad nabízela spojitost s pány z Rýzemberka, ale Jenec je uváděn pouze jako panoš, tedy nižší šlechtic, a název Nový Rýzemberk se vztahuje k hradu Netřeb, ležícímu poblíž Domažlic, který vlastnil rytířský rod z Čachrova.²⁶⁰ Petr a Jenec byli tedy pravděpodobně Vilémovi synové. Jenec vystupuje jako patron místního kostela ještě v roce 1411, ale tentokrát s přídomkem z Těchonic, což naznačuje, že v té době vlastnil i tuto farní ves.²⁶¹

Po roce 1411 se Hradešice dostaly do majetku Lopatů z Hrádku, z nichž jako patroni jmenovitě vystupují dva Janové a Habart, a to naposledy v roce 1424.²⁶² Po skončení husitských válek došlo k začlenění Hradešic do rabského a posléze do nalžovského panství.²⁶³

Farní kostel

Hradešická fara sídlila ve zkoumaném období při původně gotickém kostele Proměnění Páně, který vznikl pravděpodobně někdy v polovině 13. století.²⁶⁴ Donace v jeho prospěch je v pramenech zachycena pouze jednou, v roce 1353. V tomto roce pořídila Herka, vdova po Buškovi z Velhartic (psán jako Bohuslav), svůj testament, v němž mimo jiné pamatuje také na hradešický kostel, kterému odkazuje půl kopy grošů, za níž má být pořízeno mešní roucho.²⁶⁵

²⁵⁷ LC I/1, s. 142.

²⁵⁸ LC III-IV, s. 2 a 78; LC V, s. 77.

²⁵⁹ LC V, s. 168.

²⁶⁰ Hradý, zámky a tvrze království českého IX, s. 126.

²⁶¹ LC VII, s. 18.

²⁶² LC VII, s. 290; LC VIII-X, s. 86.

²⁶³ Místopisný slovník království českého, s. 274.

²⁶⁴ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 198.

²⁶⁵ RBM V/4, s. 754-755.

Obrázek 6 - Hradešice, farní kostel Proměnění Páně, zdroj: autor

Farní obvod

Podle farářských relací spadaly pod místní faru, kromě samotných Hradešic, také Černíč, Smrkovec, Nalžovské Hory a Zahrádka.²⁶⁶

Faráři

Zápisy z konfirmačních knih pražského arcibiskupství, doplněné o informace ze soudních akt konzistoře, nám dávají ucelený výčet hradešických farářů z let 1360 až 1419. Roku 1360 nastoupil k místní faře kněz Václav z Dolan, přičemž fara byla v té době uprázdněná po smrti posledního správce, který však není znám jménem.²⁶⁷ Václav zde působil až do své smrti

²⁶⁶ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 77 b.

²⁶⁷ LC I/1, s. 142.

v roce 1374. Tehdy na jeho místo nastupuje Jakub z Horažďovic.²⁶⁸ I ten zde zůstal až do své smrti v roce 1377, kdy jej nahradil Sazema ze Starce.²⁶⁹

Farář Sazema je zachycen rovněž v aktech pražské konzistoře, a to k roku 1380, kdy byl předvolán kvůli žalobě ze strany rytíře Jana z Nalžov.²⁷⁰ Jaké věci se tato žaloba týkala, však není uvedeno a také chybějí informace, jakým způsobem byla vyřešena. Sazema následně hradešickou faru opustil a směnil se s farářem v Lukavicích (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské) Vitlem či Vitlínem. Pro tuto směnu se konfirmační zápis nedochoval, je však opět zanesena do konzistorních akt.²⁷¹ Podobně je tomu i u nově nastoupivšího faráře Vitlína, který setrval v Hradešicích do konce ledna 1383, kdy se před konzistoří začala řešit jeho směna s Kunatou (či Kunešem), farářem v Lidicích (děkanát slánský, arcijáhenství pražské, není však uvedeno zda se jedná o Lidice Větší či Menší).²⁷² K této směně došlo počátkem února stejného roku a opět se k ní nedochoval konfirmační zápis.²⁷³

Kunata spravoval místní faru do roku 1391, kdy se směnil s Jakubem ke kostelu sv. Havla nad Zbraslavským klášterem (děkanát ořechovský, arcijáhenství pražské).²⁷⁴ Ani Jakub ale v Hradešicích nesetřval a o dva roky později odešel směnou do Kocelovic (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské).²⁷⁵ Na jeho místo nastoupil Oldřich, který v Hradešicích již zůstal, a to 18 let, až do své smrti v roce 1411.²⁷⁶ Po něm převzal místní faru kněz Dominik z Plzně, který ji spravoval rovněž do své smrti v roce 1419.

Knězem Dominikem spolehlivý výčet farářů v Hradešicích končí. Sice k roku jeho úmrtí byl místo něj k tomuto beneficiu prezentován a potvrzen Jan, který měl dokonce titul bakaláře,²⁷⁷ ale v posledním dochovaném konfirmačním zápisu z roku 1424 o tomto Janovi žádná zmínka není. Naopak je zde uvedeno, že fara byla uprázdněna smrtí Dominika, na jehož místo má přijít kněz Blažej z Blovic.²⁷⁸ Je tedy možné, že bakalář Jan byl sice k faře potvrzen, ale nikdy k ní skutečně nenastoupil, nebo naopak skutečně do Hradešic nastoupil a při následné konfirmaci nového faráře došlo k zaměnění dvou posledních správců fary. Třetí a snad nejméně pravděpodobná je možnost, že faru mezitím spravoval ještě jiný kněz jménem Dominik. Pravděpodobnějším se však skutečně jeví, že bakalář Jan k faře nenastoupil, a to v důsledku zhoršující se situace v zemi. Tomu by možná napovídala i konfirmační zápis kněze

²⁶⁸ LC III-IV, s. 2.

²⁶⁹ LC III-IV, s. 78.

²⁷⁰ AIu II, s. 9.

²⁷¹ AIu II, s. 62.

²⁷² AIu II, s. 195 a 196.

²⁷³ AIu II, s. 199.

²⁷⁴ LC V, s. 77.

²⁷⁵ LC V, s. 68.

²⁷⁶ LC VII, s. 18.

²⁷⁷ LC VII, s. 290.

²⁷⁸ LC VIII-X, s. 86.

Blažeje, kde je sice plzeňský farář ustanoven exekutorem k jeho dosazení do úřadu, ale je zde obsažena také poznámka, že není zaručen bezpečný přístup k dotyčnému farnímu kostelu.

Hradešická fara zůstala katolickou zřejmě i po skončení husitských válek, čemuž by mělo nasvědčovat i zachycení místního faráře Jana v administrátorských aktech k roku 1470.²⁷⁹

²⁷⁹ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.7 Kašperské Hory

Patronátní právo

Vznik Kašperských Hor, coby horního města, je datován do 1. poloviny 14. století, ze kdy pocházejí první písemné prameny, které se k městu vztahují. Rychlý rozvoj někdejší hornické osady, která původně vznikla někdy ve 13. století, zajistila vydatná ložiska zlata situovaná přímo v prostoru vznikajícího města a jeho okolí.²⁸⁰ Kolem poloviny 14. století zde již probíhala skutečně masivní těžba zlata. V době jejího největšího rozmachu bylo v provozu ve městě a jeho okolí kolem čtyřiceti dolů a celá řada štol. Vytěžená ruda pak byla dále zpracovávána zlatorudnými mlýny, jejichž existence je v kraji doložena od roku 1325.²⁸¹

S rostoucím bohatstvím rostl i význam města, postupně zvyšovaný řadou výsad a privilegií ze strany krále, a to jak Jana Lucemburského (osvobození od ungeltu),²⁸² tak i Karla IV. (právo nuceného skladu na Zlaté stezce).²⁸³ Byl to rovněž král, komu bylo vyhrazeno právo podávat správce k místní faře. Protože konfirmační knihy začaly být vedeny až po smrti Jana Lucemburského, prvním prezentujícím panovníkem, který osazoval kašperskohorskou faru, byl Karel IV. (1364).²⁸⁴ Další podání je doloženo o pět let později, ale v tomto případě v roli patrona nevystupuje samotný král, ale pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi, a to z pozice královského místodržícího.²⁸⁵ U Václava IV. pak máme doložena podání dvě, z let 1395 a 1418.²⁸⁶

Farní kostel

Který z kostelů v Kašperských Horách je vlastně ten farní? Za kašperskohorský farní kostel je tradičně považován kostel sv. Linharta (dnes sv. Markéty), situovaný v centru města, zatímco bokem stojící kostel sv. Mikuláše měl být čistě kostelem hřbitovním. Tento koncept v zásadě vychází z předpokladu, že kostely vznikly zhruba ve stejné době, k čemuž měla jako hlavní argument posloužit především výrazná architektonická podoba obou staveb. Z tohoto předpokladu vycházel Karel Hostaš a Ferdinand Vaněk při pořizování Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okrese sušickém i August Sedláček v Místopisném

²⁸⁰ FRÖHLICH, Jiří.: Zlato na Prácheňsku. Kapitoly z historie těžby a zpracování zlata, s. 9 a 27.

²⁸¹ Tamtéž, s. 34 a 41.

²⁸² RBM IV, s. 641.

²⁸³ KUBŮ – ZAVŘEL, Zlatá Stezka 3, s. 28.

²⁸⁴ LC I/2, s. 35.

²⁸⁵ LC II, s. 1.

²⁸⁶ LC V, s. 224; LC VII, s. 278.

slovníku historickém Království českého.²⁸⁷ Datování obou staveb pak bylo kladeno do období kolem roku 1330, což je datum uvedené v dochovaném nápise právě v kostele sv. Mikuláše. Tato teorie byla následně přejímána dále.²⁸⁸ Výzkumy poslední doby však naznačují, že kostel sv. Mikuláše je stavba starší než se původně předpokládalo a vznikla již ve 13. století. V tom případě nelze bezpečně vyloučit, že skutečně farní funkci po jistou dobu neplnil, protože kostel sv. Linharta je vysloveně jako farní uveden až v roce 1396.²⁸⁹ Veškeré předešlé zprávy hovoří pouze o farním kostele v Kašperských Horách, bez bližšího určení.

Obrázek 7 - Kašperské Hory, farní kostel sv. Markéty (dříve sv. Linharta), zdroj: autor

Není proto bez zajímavosti, že první doložené nadání kašperskohorskému kostelu je učiněno také ve prospěch sv. Mikuláše. Příslušná listina pochází již z roku 1345 a městská rada v ní dosvědčuje dar jistého Heřmana, který se souhlasem svojí manželky daruje zmíněnému kostelu pole výměnou za čtení o sv. Jiljí.²⁹⁰ Další nadání je doloženo až k roku 1378, ale v tomto případě je formulováno ve prospěch farního kostela bez udání rozlišujícího

²⁸⁷ Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Sušickém, s. 28 a 36; Místopisný slovník historický Království českého, s. 404.

²⁸⁸ Např. Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 170-171.

²⁸⁹ LC V, s. 270.

²⁹⁰ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMKasperskeHory/L10/charter>.

zasvěcení. Jedná se o nadání kostela a jeho správce, současného i po něm následujících, ročním platem tří kop grošů, za který má farář číst mše každý všední den, a to v zimě za svítání a v létě při západu slunce. Plat věnovala z městských peněz samotná rada v čele s purkmistrem Albrechtem Pruepachem a rychtářem Mikulášem Wechslerem a vymínila si plat zadržet, pokud by mše nebyly řádně konány.²⁹¹ Třetí donace, ve výši pouhé kopy grošů, je doložena v roce 1399 a tentokrát je bezpečně namířena pro kostel sv. Linharta.²⁹² Okolnosti této donace je však záhodno zmínit spíše až v části věnované oltáři sv. Jana Křtitele.

Obrázek 8 - Kašperské Hory, hřbitovní kostel sv. Mikuláše, zdroj: autor

Vzhledem k dané problematice je pak matoucí zápis z roku 1413, kde je sv. Linhart uveden jako kostel filiální.²⁹³ Zda se jedná o omyl nebo skutečně načas farní správa změnila své centrum, ze zápisu ovšem nevyplývá. Vysvětlením by mohl být špatný technický stav kostela (v bezprostřední blízkosti pracovala minimálně jedna důlní šachta),²⁹⁴ který donutil tehdejšího faráře Václava přenést na čas správu do klidněji situovaného hřbitovního kostela. Další variantou by mohlo být i farářovo vlastní rozhodnutí přesunout své sídlo ke svatému

²⁹¹ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMKasperskeHory/L12/charter>.

²⁹² LE V, s. 503.

²⁹³ LC VII, s. 92.

²⁹⁴ Zlato na Prácheňsku, s. 27.

Mikuláši. Jisté je, že filiální označení kostela sv. Linharta se objevilo pouze v onom jediném zápise.

Prvotní farní kostel v Kašperských Horách tedy jednoznačně určit nelze. Je možné, že fara sídlila u sv. Mikuláše v době, kdy nebyl kostel sv. Linharta ještě dokončen a poté se přesunula do „centra dění“ ve středu města. Je i možné, že účel kostelů byl zaměňován, lidově řečeno, „podle potřeby“. Avšak nejpozději od roku 1396 je farním již bezesporu sv. Linhart. Na vážnosti či důležitosti to kostelu sv. Mikuláše rozhodně neubralo. Ve vnímání místních lidí měl bezpochyby i nadále zvláštní význam, jak dokládá i vznik laického Bratrstva Panny Marie, které je při sv. Mikuláši doloženo roku 1495. Jeho účelem bylo konání sobotních bohoslužeb a kázání, zádušní mše o suchých dnech, pohřby zemřelých členů a výroční shromáždění o svátku svatého Mikuláše.²⁹⁵

Farní obvod

Působnost kašperskohorské fary ve středověku se pravděpodobně, vedle obou částí města (Bergreichenstein a Unterreichenstein), vztahovala také na vsi a osady Opolenec, Tuškov, (Dolní) Dvorce, Žlíbek, Kavrlík, Ždánov, Řetenice, Milov a Červená, a také na část lokalit, které se už nacházely na území Královského hvozdu.²⁹⁶ Po dobu uprázdňování fary v Nicově, nacházející se již na území volyňského děkanátu, opatrovala fara v Kašperských Horách i tamní farníky.²⁹⁷

Faráři

Prvním známým kašperskohorským farářem měl být jistý Bedřich (či německy Friedrich), který byl v roce 1330 pochován v kostele sv. Mikuláše. Tato informace by sama o sobě zvláštní nebyla. Výjimečnou ji činí pramen, ve kterém je tento farář zachycen. Není to totiž v žádné z tradičních písemností, ale na fresce v kostele sv. Mikuláše, kde je zachycen nápis: „ANNO DOMINI MCCCXXX IN DIE BEATI SERVACII FRIDERICUS PLEBAN OBIIT.“²⁹⁸ K tomu je nad nápisem umístěna ještě freska, kde je Bedřich zachycen, jak koná bohoslužbu.

²⁹⁵ PÁTKOVÁ, Hana: Bratrstvie ke cti Božie, Praha 2000, s. 21-22.

²⁹⁶ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 170-170 b.

²⁹⁷ AIu IV, s. 208.

²⁹⁸ LHOTÁK, Jan – GERSDORFOVÁ, Zlata: Kostel sv. Mikuláše v Kašperských Horách a jeho středověké epigrafické památky, In: Epigraphica & Sepulcralia V., Praha 2014, s. 315.

Obrázek 9 - Kašperské Hory, kostel sv. Mikuláše, freska znázorňující plebána Bedřicha během bohoslužby, zdroj: autor

Další informace už nacházíme tradičně v pramenech pražského arcibiskupství. Do roku 1364 obstarával farní správu kněz Ondřej, který v tomto roce zemřel. Karel IV. k faře prezentoval místo zemřelého Ondřeje Jana řečeného Saxo (Skála), který v minulosti sloužil v Karlově kanceláři coby registrátor listin.²⁹⁹ Udělení benefícia Janovi mohlo být formou odměny za věrné služby. Jan během svého působení v Kašperských Horách zastával nějaký čas i funkci prácheňského děkana. Z Kašperských Hor odchází roku 1369 směnou s Litvínem k faře v Opatovicích.³⁰⁰

Litvín setrval pokojně v Kašperských Horách plných 26 let až do své smrti v roce 1395. Na jeho místo prezentoval Václav IV. pražského kněze Václava Czettera.³⁰¹ Nový farář faru zřejmě brzy pronajal panu Ondřejovi řečenému Feniak. Ten mu ale patrně neodvážel dohodnutý plat, protože roku 1398 je doložen jejich spor před konzistoií, v němž Václav požadoval vyrovnání dlužné částky ve výši 13 kop a 36 grošů. Nájemce Ondřej se zavázal pod trestem exkomunikace dluh ve dvou splátkách vyrovnat. V přeškrtném záznamu

²⁹⁹ LC I/2, s. 35.

³⁰⁰ LC II, s. 1.

³⁰¹ LC V, s. 224.

v soudních aktech stojí, že v první termínu vyplatil Václavovi přímo v kanceláři 3 kopy a 32 grošů.³⁰²

Kdy a za jakých podmínek Václav i jeho nájemce Ondřej odešli od kašperskohorské fary, není doloženo, protože hned následujícího roku (1399) po vylíčeném soudním sporu je v zápise v erekčních knihách při místní faře zmiňován farář Mikuláš.³⁰³ Může se ale jednat o záměnu kněží, protože ve stejnou dobu zde působil oltářník stejného jména, o kterém bude pojednáno později. Žádný konfirmační zápis vypovídající něco o faráři Mikulášovi, který by snad mohl záležitost objasnit, totiž není pro dané období zachován. Další farář v Kašperských Horách je doložen až k roku 1417 a jeho jméno by mělo být Kašpar. Problémem je, že v zápisech týkajících se tohoto Kašpara se vyskytují jisté nesrovnalosti. V první řadě je to fakt, že je zároveň konfirmován ke dvěma nezávislým beneficiím, a to k oltáři sv. Barbory a Lucie v Klatovech (děkanát klatovský, arcijáhensství plzeňské) a k faře v Merklínu (děkanát horšovský, arcijáhensství horšovské), tedy k beneficiím, která měl dříve spravovat jistý kněz Václav.³⁰⁴ Jako důvod je uvedena vzájemná směna. Ovšem Václav ke kašperskohorské faře nikdy nenastoupil, protože ještě roku 1418 je jako její správce jmenován Kašpar³⁰⁵ a Václav (s přídomkem z Klatov) se znovu objevuje až roku 1419, kdy získává faru v Chudenicích (děkanát klatovský, arcijáhensství plzeňské).³⁰⁶ Po srovnání všech těchto faktů se nabízí vysvětlení, že došlo při konfirmačních zápisech z roku 1417 k omylu a jména obou žadatelů byla zaměněna. Pokud by byly na základě tohoto řešení zápisy opraveny, vyplývalo by, že až do roku 1417 byl kašperskohorským farářem Václav a dokonce je pravděpodobné, že se jedná o osobu totožnou s oním Václavem Czetterem, který nastoupil na faru roku 1395. Tím by se vyřešila absence konfirmačního zápisu z období 1395 – 1417. Stále ale zůstává otázka týkající se údajného faráře Mikuláše. Vysvětlení snad můžeme nalézt v konfirmacích k oltáři sv. Jana Křtitele v kostele sv. Linharta z let 1396 a 1413. V prvním zmíněném je k oltáři konfirmován místní kněz Mikuláš, což dokazuje, že se v kostele sv. Linharta v inkriminovaném období skutečně kněz toho jména nalézal.³⁰⁷ V roce 1413 je pak kostel sv. Linharta uveden jen jako filiální, k čemuž mohlo dojít dočasným přesídlením faráře ke kostelu sv. Mikuláše.³⁰⁸ V každém případě doba zmatků ohledně úřadu faráře a jeho sídla se víceméně překrývá s dobou působení faráře Václava. Vypadá to tedy, že Václav zůstal ve funkci pravděpodobně 22 let a roku 1417 byl vystřídán Kašparem, po kterém převzal jednak správu oltáře sv.

³⁰² AIu III, s. 391.

³⁰³ LE V, s. 503.

³⁰⁴ LC VII, s. 216.

³⁰⁵ LC VII, s. 278.

³⁰⁶ LC V, s. 284.

³⁰⁷ LC V, s. 270.

³⁰⁸ LC VII, s. 92

Barbory a Lucie v Klatovech, se souhlasem místního řezníka Mikuláše a jednak faru v Merklíně, se souhlasem Konráda Barvíka z Bystřice se sídlem v Merklíně.

Kašpar setrval v Kašperských Horách jen do roku 1418, kdy se směnil s Janem z Lipé a převzal správu pražského oltáře Navštívení Panny Marie.³⁰⁹ Asi stejně dlouho jako Kašpar zůstal při zdejší faře i Jan z Lipé a roku 1419 se směnil s bývalým farářem v Práchni, který se rovněž jmenoval Jan.³¹⁰

Farář Jan je na dlouhou dobu poslední doložený katolický farář v Kašperských Horách. Výjimku tvoří v roce 1438 pouze jakýsi Václav, který je uváděn jako kašperskohorský vikář ve svědečné řadě u výše zmiňované listiny ohledně obnovení albrechtické fary.³¹¹ V administrátorských aktech místní fara uvedena není.³¹²

Oltář sv. Jana Křtitele ve farním kostele sv. Linharta

Roku 1396 byla arcibiskupské kanceláři doručena žádost kašperskohorských měšťanů skrze založení nového oltáře ve farním kostele sv. Linharta, který měl být zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Přání založit oltář, ke spáse duše své, svých předků i potomků a věčné chvále Boha, Panny Marie a Jana Křtitele, původně ve svém testamentu vyslovil místní měšťan Jindřich Stangel. K založení a nadání tohoto oltáře učinil odkaz čítající deset kop, které měly být vybírány jako roční plat ze statků Petra Kozlíka z Kamýku ve vsi Nezdice, ze dvora Jaroslava Vaňka ze stejné vsi a od dalších asi devíti plátců. Jako základ pro zřízení oltáře se kašperskohorská rada zavázala složit z vlastní pokladnice sumu 100 grošů, která měla sloužit k péči o oltář až do vybrání příslušného platu. Oltář měl mít vlastního správce, jehož povinností bylo sloužit každý týden pět mší. V případě zanedbání jedné mše je mu uložena pokuta jednoho groše, který bude použit na vosk pro oltářní svíce. Oltářník měl také setrvávat stále při oltáři. Patronátní právo k oltáři si vyhradila městská rada pro sebe a své nástupce. Žádost byla zpečetěna a odeslána jménem rychtáře Martina Perkmana, purkmistra Ottla (Ottolina), zbylých konšelů a také Jindřicha Reinspergera, purkrabího na hradě Kašperk. Všichni jmenovaní vystupovali společně jako vykonavatelé poslední vůle zmíněného Jindřicha Stangela.

Generální vikář Mikuláš Puchník prosbu vyslyšel a oltář sv. Jana Křtitele vyhlásil novým církevním beneficiem a přiznal mu dotčený plat deset kop grošů a rozšířil povinnosti oltářníka o poslušnost vůči faráři a přísluhování při mších o významných svátcích. Pro potvrzení byl

³⁰⁹ LC VII, s. 278.

³¹⁰ LC VII, s. 288.

³¹¹ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

³¹² Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

text žádosti i výrok vikáře zanesen do erekčních knih.³¹³ V žádosti byl také k novému oltáři prezentován kněz Mikuláš, syn Hany z Kašperských Hor a tento byl k již novému beneficiu rovněž i potvrzen.³¹⁴

V roce 1399 byla před generálního vikáře přednesena další žádost o nové nadání. Tentokrát se jednalo o plat jedné kopy grošů, za níž měla být sloužena pravidelná aniversária. Jako příjemce platu zde není výslovně zmíněn oltář sv. Jana Křtitele, ale celý kostel, ve kterém se nachází a jmenovitě také, mylně jako farář, oltářník Mikuláš, který měl aniversária sloužit. Proto je záhodnější zařadit informace o této nadaci do této části.

Daného roku 1399 tedy byl kašperskohorský kostel nadán platem jedné kopy grošů na sloužení aniversárií i celkové pozvednutí vzhledu. Žádost o schválení tohoto platu byla jménem místního rychtáře Martina přednesena ke schválení generálnímu vikáři Mikuláši Puchníkovi. Jako stálý roční příjem se plat rozhodl kostelu věnovat kašperskohorský měšťan Jan Homole a jeho syn Pavel a měl být poskytován z jejich statku Kamenný dvůr, který se nacházel při silnici mezi Kašperskými Horami a Sušicí. Plat měl být vyplácen tradičně dvakrát do roka (po půl kopě), a to ve svátky sv. Jiří a sv. Havla. Podmínkou pro získání tohoto platu bylo sloužení dvou pravidelných mší za zemřelé a zpívání jednoho hymnu na konci zádušní mše. Jako svědci tohoto daru jsou uvedeni zmíněný rychtář Martin Perkman, purkmistr Václav Hammermeister a další konšelé. Kněz Mikuláš se svobodně zavázal za sebe i své nástupce pod trestem exkomunikace ujednání plnit a generální vikář Mikuláš Puchník darování opět potvrdil a nechal zanést do erekčních knih.³¹⁵

Mikuláš zůstal ve funkci oltářníka do roku 1411, kdy se směnil se souhlasem purkmistra a rady s farářem Floriánem z Boletic (děkanát doudlebský, arcijáhenství plzeňské).³¹⁶ Florián zde působil až do roku 1413, kdy rezignoval a vzájemnou směnou přešel k faře v Hošticích (Šumavské Hoštice, děkanát vltavský, arcijáhenství bechyňské). Ve funkci pak Floriána vystřídal bývalý hoštický farář Hostivín (Houšťka).³¹⁷ Ten zůstal při oltáři až do své smrti v roce 1418, kdy jej nahradil kněz Jan z Klatov. V konfirmaci Jana z Klatov se nachází zmínka o tom, že aby získal příslušné benefícium, musel přísahat, že není přívrženec Wycliffova učení.³¹⁸ Tento fakt dokládá postupně se vyhrcoující situaci před vypuknutím náboženského konfliktu.

³¹³ LE IV, s. 450-451.

³¹⁴ LC V, s. 270.

³¹⁵ LE V, s. 503.

³¹⁶ LC VII, s. 21.

³¹⁷ LC VII, s. 92.

³¹⁸ LC VII, s. 248.

Hradní kaple na hradě Kašperk

Při budování hradu Kašperk byla v jedné z věží zbudována také hradní kaple, o které bohužel není známo mnoho podrobností. Je nepravděpodobné, že by se jednalo o stálé beneficium, nicméně funkce místního kaplana je doložena i v pramenech (kaplan Pavel).³¹⁹ Její osazování bylo patrně zcela v rukou místních zástavních držitelů nebo spíše purkrabích.

Obrázek 10 - Kašperské Hory, kostel sv. Mikuláše, nápis odkazující na plebána Bedřicha, zdroj: autor

³¹⁹ Alu VII, s. 148.

4.8 Katovice

Patronátní právo

Vzhledem k tomu, že Katovice náležely ve středověku k blízkému hradu Střela,³²⁰ vztahovalo se patronátní právo k místnímu kostelu k jeho držitelům. Nejprve se jednalo o místní šlechtický rod, píšící se právě podle zmiňovaného hradu ze Střely, u něhož je podání faráře doloženo k roku 1370.³²¹ Nejpozději roku 1393 získal Střelu Mikuláš z Borotína,³²² příslušník rodu pánů z Landštejna, u něhož je patronátní vztah ke katovické faře doložen ještě v roce 1405.³²³ Po tomto datu zprávy o osazování fary mizí, ačkoliv je pravděpodobné, že i nadále bylo v závislosti na majitelích Střely, kteří se během následujících desetiletí několikrát měnili.³²⁴

Obrázek 11 - Katovice, farní kostel sv. Filipa a Jakuba, zdroj: autor

³²⁰ Místopisný slovník království českého, s. 405.

³²¹ LC II, s. 35.

³²² LC V, s. 165.

³²³ LC VI, s. 140.

³²⁴ Hradě, zámky a tvrže království českého XI., s. 230-231.

Farní kostel

Fara sídlila při raně gotickém kostele sv. Filipa a Jakuba, jehož vznik je odhadován na přelom třetí a čtvrté čtvrtiny 13. století.³²⁵ Během zkoumaného období nebyly zjištěny žádná nadání v jeho prospěch.

Farní obvod

Obvod správy katovické fary se měl, podle farní relace, vztahovat na Katovice Dražejov, Mnichov, Krty a Střelu.³²⁶

Faráři

Do roku 1370 spravoval katovickou faru Ondřej. V tomto roce však zemřel a bratři Blech, Dobeš a Zdeněk ze Střely na jeho místo prezentovali bývalého plebána z Budislavic (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské) Viléma.³²⁷ Po této události Katovice na více jak dvacet let z konfirmačních zápisů mizí. Až k roku 1393 je zaznamenán odchod místního faráře Prokopa směnou k faře do Myslíva.³²⁸ Kdy Prokop k faře nastoupil, známo není, ale jako katovický farář je v konzistorních aktech zachycen už v roce 1381, kdy vedl blíže nespecifikovanou při s Janem, farářem u sv. Martina Menšího v Praze.³²⁹

Prokopa nahradil, se svolením Mikuláše z Borotína, jakýsi Tvrdek, který, jak již bylo uvedeno, dříve spravoval myslívskou faru (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské). Jak dlouho tento farář v Katovicích skutečně sídlil a vykonával úřad, vlastně známo není, protože v roce 1396 se uvádí, že Tvrdek při faře už řádně nesídlí, a proto, brána jako uprázdněná, je opět se souhlasem Mikuláše z Borotína přidělena Zachariáši ze Sušetic.³³⁰ Zachariáš pak při ní setrval až do své smrti v roce 1405. Po něm převzal úřad místní kněz Hynek Martinů, který je na dlouhou dobu posledním jménem známým katovickým farářem.³³¹

V konfirmačních zápisech se o katovickém faráři hovoří ještě k roku 1417, kdy měl coby exekutor instalovat faráře do Kraselova (děkanát volyňský, arcijáhenství bechyňské), ale zápis je tradičně bez uvedení exekutorova jména.³³²

Z období po skončení husitských válek je místní farář, jménem Matěj, doložen v administrátorských aktech z let 1469 a 1470.³³³

³²⁵ Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 171.

³²⁶ Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 113.

³²⁷ LC II, s. 35.

³²⁸ LC V, s. 165.

³²⁹ AIu V, s. 118 a 120.

³³⁰ LC V, s. 263.

³³¹ LC VI, s. 140.

³³² LC VII, s. 227.

³³³ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.9 Kolinec

Patronátní právo

Ves ležící při říčce Ostružná byla původně uváděna pod názvem Staetlino (1290)³³⁴ nebo Stedelins (1320).³³⁵ Původně se patrně nacházela v majetku královny, jak nasvědčuje nápis z místní pečeti. Někdy během 14. století se ze vsi stalo městečko, které je uváděno již pod jménem Kolinec (*Colonia Minoris* nebo jen *Colonia*). V této době byl rovněž připojen k velhartickému panství, v jehož rámci zůstal až do 16. století.³³⁶ Ve zkoumaném období měli proto podací právo ke kostelu páni z Velhartic (doloženo 1380),³³⁷ po jejichž vymření přešlo v rámci sňatku na pány z Hradce (doloženo 1413).³³⁸

Výjimku tvoří podání z roku 1397, kdy faráře neprezentoval příslušník ani jednoho z uvedených rodů, nýbrž Půta z Rýzemberka a ze Skály.³³⁹ Vysvětlení tohoto faktu zřejmě leží v určitém majetkovém poměru, který mohl Půta, jinak majitel nedaleko ležícího hradu Rabí, v tehdejší době ke Kolinci mít, tedy v zástavě či pronájmu. Ostatně podobný poměr měli Rýzemberkové i k Buděticím a tamní faře.³⁴⁰ Následující konfirmační zápis, kdy již prezentuje Jan starší z Hradce, ale naznačuje, že tento poměr bezpečně zanikl před rokem 1413.³⁴¹

Farní kostel

Kolinecký kostel zasvěcený sv. Jakubu Staršímu (Většímu) je původně románská stavba nesoucí již částečně gotické prvky.³⁴² Jeho vznik je porůznu datován do přelomu 12. a 13. století.³⁴³

Farní obvod

Územní rozsah působnosti kolinecké fary ve farní relaci zachycen není.³⁴⁴ Avšak ze srovnání jejího současného obvodu, ve kterém jsou vedle Kolince vesnice Brod,

³³⁴ RBM II, s. 648.

³³⁵ RBM III, s. 265-266.

³³⁶ Místopisný slovník historický království Českého, s. 429.

³³⁷ LC III-IV, s. 142-143.

³³⁸ LC VII, s. 100.

³³⁹ LC V, s. 290-291.

³⁴⁰ Viz Budětice.

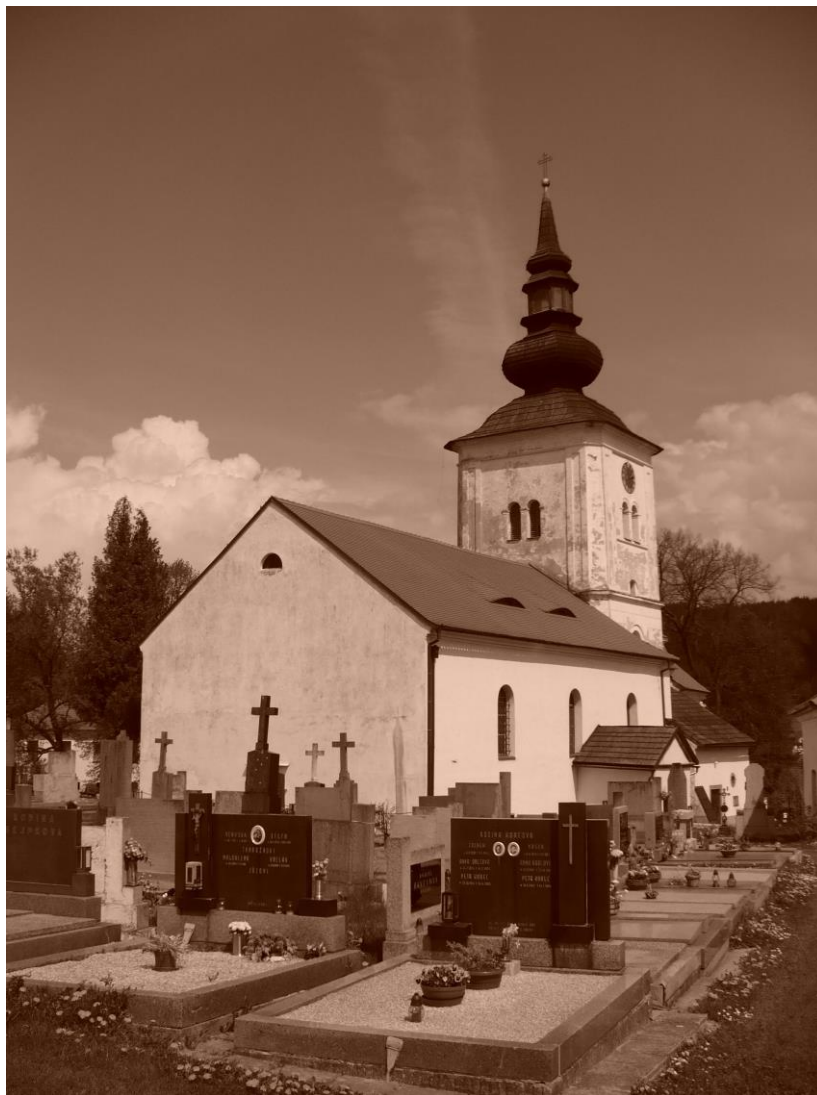
³⁴¹ LC VII, s. 100.

³⁴² Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Klatovském, s. 104.

³⁴³ Umělecké památky Čech II, s. 89; Raně středověká architektura v Čechách, s. 142.

³⁴⁴ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 124.

Jindřichovice, Ujčín a Vlčkovice,³⁴⁵ s farními relacemi ze 17. století, vyplývá, že tehdejší farní obvod se pravděpodobně vztahoval jen na samotný Kolinec, protože Brod náležel do obvodu zavlekovské fary,³⁴⁶ Jindřichovice a Vlčkovice k faře Mlázovské³⁴⁷ a Ujčín k faře velhartické.³⁴⁸

Obrázek 12 - Kolinec, farní kostel sv. Jakuba Staršího, zdroj: autor

Faráři

První zpráva o správci kolinecké fary je v zápisu z roku 1361 a farář, který zde není uveden jménem je v něm pověřen uvedením kněze Pecolda k oltáři sv. Maří Magdaleny

³⁴⁵ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/KOLINEC>.

³⁴⁶ Tamtéž, f. 77 b.

³⁴⁷ Tamtéž, f. 7 b.

³⁴⁸ Tamtéž, f. 235.

ve Velharticích.³⁴⁹ Stejným způsobem figuruje, opět bez udání jména, při směně farářů v Zavlekově a Kvášňovicích v zápisu z roku 1363.³⁵⁰

Vůbec prvním, jménem známým kolineckým farářem je tak až k roku 1380 kněz Jan, který toho roku zemřel. Po zemřelém Janovi prezentoval Jan z Velhartic ke kolinecké faře svého kaplana Matěje.³⁵¹ Matěj zde působil zřejmě jen pár měsíců, protože již v prosinci téhož roku žádal o potvrzení do funkce místního faráře jakýsi Martin. V zápisu v soudních aktech je označen jako prezentovaný k faře, avšak jméno patrona není udáno. Patrně se ale znovu jednalo o Jana z Velhartic, protože ten zemřel až téměř o deset let později. Žadatel o potvrzení Martin si tedy zvolil své prokurátory Jana Pecníka a Václava Myšku a vyčkával na výsledek.³⁵² Až do února následujícího roku se ale nic nestalo a tak Martin za stejným účelem jmenoval, tentokrát již jediného prokurátora, a to Ondřeje, sluhu z kostela Všech svatých v Praze.³⁵³ Tato opakovaná žádost se asi již účinností neminula a Martin bezpochyby do funkce potvrzen byl, protože kolineckou faru spravoval po příštích 16 let. Jeho konfirmace však doložena není, za což jsou na vině chybějící listy v konfirmačních knihách v období říjen 1380 až březen 1383.³⁵⁴

K roku 1392 je v Kolinci doložen střídník Jan, kterému Martin pronajal farní důchody. V květnu zmíněného roku ale nájemce již při zdejší faře nebyl a Martin s ním vedl spor o výdaje a náklady spojené s farou. Jako rozhodčí sporu byl určen volenický farář Řehoř, který toho času zastával úřad prácheňského děkana. Spor měl být řešen na základě nájemní smlouvy a tomu, kdo by smlouvu porušil či se odmítl podrobit rozhodčímu výroku, byl vyměřen trest 10 kop grošů, které by dostala poškozená strana.³⁵⁵

Martin zůstal ve funkci kolineckého faráře až do roku 1397, kdy se směnil se stejnojmenným kaplanem z Klatov. Nový farář Martin byl původně správcem kaple sv. Michala ve farním kostele v Klatovech. Pouto se svým bývalým působištěm však neztratil ani po přechodu k jinému beneficiu. Patrně to bylo proto, že vlastnil určitý díl podacích práv ke zmíněné kapli. To dokládá i konfirmační zápis z roku 1406, kdy je farář Martin z Kolince (v zápisu zřejmě omylem zapsán jako Marek) uveden mezi patrony příslušné kaple.³⁵⁶

Drobnou, nicméně bezpochyby zajímavou epizodu z historie kolinecké fary tvoří několik zápisů v soudních aktech z roku 1407. V říjnu toho roku se pražské bratrstvo Božího Těla

³⁴⁹ LC I/1, s. 145.

³⁵⁰ LC I/2, s. 53.

³⁵¹ LC III-IV, s. 142-143.

³⁵² AIu II, s. 75.

³⁵³ AIu II, s. 84.

³⁵⁴ LC III-IV, s. 148.

³⁵⁵ AIu III, s. 40.

³⁵⁶ LC VI, s. 173.

dostalo do sporu se správcem kaple stejného zasvěcení při kostele sv. Linharta ve Větším Městě pražském, ke které vlastnilo patronátní právo. Důvodem tohoto sporu bylo, že dotčený kaplan Ondřej se pokusil směnit své beneficium právě s kolineckou farou, a to bez nutného souhlasu zmíněného bratrstva.³⁵⁷ Konzistorní soud dal nakonec za pravdu mistru Jakubovi, který ve funkci prokurátora zastupoval bratrstvo (jež mělo v této době kolem 300 členů) a Ondřejovi byla směna zamezena s odkazem na nutnost souhlasu bratrstva i na jeho slavnostní slib, v němž výslovně odpřisáhl, že odmítá směnu své kaple s jiným beneficium.³⁵⁸ Ve funkci kolineckého faráře tak nadále zůstal Martin.

Farář Martin zemřel roku 1413 a ke kostelu byl za faráře ustaven kněz Setěch z Kvasejovic (podle zápisu nelze přesněji určit, zda pocházel z Kvášňovic, Kasejovic či Kvasetic).³⁵⁹ Vůbec poslední zmínka o kolinecké faře z období před začátkem husitských válek je z roku 1419 a kolinecký farář je zde stanoven exekutorem při obsazování blízké fary v Mlázovech.³⁶⁰

³⁵⁷ AIu VI, s. 114.

³⁵⁸ AIu VI, s. 116.

³⁵⁹ LC VII, s. 100.

³⁶⁰ LC VII, s. 279.

4.10 Kvášňovice

Patronátní právo

Kvášňovice patřily mezi državy cisterciáckého kláštera v Nepomuku. Konvent, zastupovaný osobou opata, rovněž držel podací právo k místní faře, jak vyplývá ze dvou dochovaných konfirmačních zápisů, které se Kvášňovic týkají, a to z poměrně velkého časového rozestupu let 1364 a 1408. V prvním případě faráře prezentoval opat Heřman,³⁶¹ v druhém opat Jindřich.³⁶² Patronátní poměr mezi klášterem a farou byl narušen, stejně jako vlastnictví Kvášňovic jako takových, jeho vypálením husity v roce 1420.³⁶³

Obrázek 13 - Kvášňovice, farní kostel sv. Bartoloměje, zdroj: autor

³⁶¹ LC II, s. 39.

³⁶² LC VI, s. 251.

³⁶³ Místopisný slovník království českého, s. 489.

Farní kostel

Centrum farní správy v Kvášňovicích bylo při kostele sv. Bartoloměje, jehož románský základ vznikl před polovinou 13. století. Po roce 1400 došlo pravděpodobně ke gotizování presbytáře.³⁶⁴ Informace o nadáních či jeho příslušenství se žádné nedochovaly.

Farní obvod

Podle farní relace náležely do farního obvodu Kvášňovice, vedle samotného farního centra ještě Nekvasovy, Lažany (pozdější Defurovy), Maňovice, Černice a Olšany.³⁶⁵

Faráři

Ke kvášňovickým farářům máme doloženo pouze pět jmen. Prvním z nich je Mikuláš, který místní faru v roce 1364 směnil se zavlekovským plebánem Bartolomějem,³⁶⁶ jehož nástupem do Kvášňovic začíná dlouhá proluka v dochovaných konfirmačních záznamech, končící až v roce 1408. Předtím je ovšem k roku 1399 doložen další farář jménem Mikuláš, jehož jméno je uvedeno k příslušnému roku v rejstříku papežských desátků.³⁶⁷ Více zpráv o něm ale doloženo není, protože následně, v roce 1408, opouští faru jakýsi Zikmund, směniv se k faře ve Hlohové (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské), a na jeho místo nastupuje shodou okolností další (při kvášňovické faře již třetí) Mikuláš.³⁶⁸ Jím výčet místních farářů končí.

³⁶⁴ Raně středověká architektura v Čechách, s. 150; Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 223.

³⁶⁵ NA, APA, Inv. č. 1338, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Blatná, f. 85.

³⁶⁶ LC II, s. 39.

³⁶⁷ RDP, s. 67.

³⁶⁸ LC VI, s. 251.

4.11 Malý Bor

Patronátní právo

Malý Bor náležel už od poloviny 13. století k prvním lokalitám v regionu, kde se usadili předkové pánů z Velhartic.³⁶⁹ Přestože zde stávala tvrz, tak na rozdíl od Budětic či Zavlekova se tu později neusídlila žádná z vedlejších velhartických větví, a proto Malý Bor zůstal součástí velhartického panství a tvrz byla osazována purkrabím.³⁷⁰ Podací právo k místnímu kostelu by tak mělo náležet pánům z Velhartic, popř. jejich nástupcům. Avšak v konfirmačních knihách osazování místní fary podchyceno není, pouze v konzistorních aktech je k roku 1380 potvrzení knězi prezentovanému Janem z Velhartic, posledním mužským příslušníkem hlavní rodové větve.³⁷¹

Po Janově smrti připadl Malý Bor jeho dceři Anně, která byla provdána nejprve za Menharta z Hradce a poté za Václava z Vartenberka.³⁷² S druhým jmenovaným uzavřela Anna po svatbě smlouvu, ve které se musel vzdát nároků na nakládání s vyženěnými majetky a mimo jiné zde výslovně slibuje, že nebude osazovat tvrz v Malém Boru svým purkrabím.³⁷³ O to zajímavějším je proto zápis v konzistorních aktech z roku 1396, v němž je fara v Malém Boru uvedena mezi benefíci, k nimž může Václav z Vartenberka dosazovat faráře bez podání, pouze s prostým potvrzením.³⁷⁴ Malý Bor pak zůstal v držení Anny až do roku 1409, kdy se jej vzdala ve prospěch Jindřicha z Rožmberka za 170 kop grošů ročního platu.³⁷⁵ Po vypuknutí husitských bouří byla místní tvrz vypálena a fara zůstala pravděpodobně dlouho uprázdněná.³⁷⁶

Farní kostel

Kostel v Malém Boru je původem románská stavba z první poloviny 13. století.³⁷⁷ Zasvěcen je sv. Maří Magdaleně. Doklad o příslušenství kostela máme pouze jeden z roku 1379 a týká se desátku odváděného z louky v Zahrádce, kterou měl místnímu faráři prodat

³⁶⁹ Místopisný slovník historický, s. 44.

³⁷⁰ Hradý, zámky a tvrze království českého XI, s. 215.

³⁷¹ AIu II, s. 65.

³⁷² Hradý, zámky a tvrze království českého XI, s. 112.

³⁷³ <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyStatky/744/charter>.

³⁷⁴ AIu III, s. 159.

³⁷⁵ AC III., s. 478-479.

³⁷⁶ Místopisný slovník historický, s. 44; Kostelní návrší se mělo stát dějištěm bitvy u Boru; Tamtéž.

³⁷⁷ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 213.

Azerbota z Neprochov se svými švagry Božetěchem a Janem ze Zahrádky za 10 kop grošů pražských.³⁷⁸

Obrázek 14 - Malý Bor, farní kostel sv. Maří Magdaleny, zdroj: autor

Farní obvod

Farní relace uvádí 11 lokalit, které by měly spadat do působnosti místní fary. Jsou jimi Malý Bor, Týnec, Hliněný Újezd, Břežany, Neprochovy, Velešice, Týřovice, Pačejov, Třebomyslice, Nový Dvůr a Chrást.³⁷⁹

Faráři

Vzhledem k výše uvedené absenci konfirmačních zápisů, máme maloborské faráře doloženy jen velmi sporadicky. V letech 1366 – 1379 zde působil farář Albert, který měl, přinejmenším určitou dobu, i titul prácheňského děkana. Alespoň tak je uváděn v písemnosti

³⁷⁸ RBMV I/1, s. 61.

³⁷⁹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f 154 b.

z roku 1366, která se týká vymezení přesných hranic mezi lesy Buška z Oseka a zderazského kláštera u vsi Velký Bor. Zde figuruje jako jeden z rozhodčích, kteří mají hranice vytyčit.³⁸⁰ Znovu je uváděn, tentokrát ale už bez titulu děkana, v roce 1379 ve věci desátku odváděného z louky u vsi Zahradka.³⁸¹ Následně jeho jméno z písemností mizí, a tedy se můžeme domnívat, že buď faru opustil anebo zemřel. Tomu by nasvědčovala i akta konzistoře, v nichž se následujícího roku uchází o místní faru jistý kněz Matyáš z Velhartic,³⁸² který je následně na základě prezentování Janem z Velhartic k faře potvrzen.³⁸³ Z dalších zápisů se ale dozvídáme, že patrně nebyl jediným uchazečem o tuto faru. Od poloviny roku 1381 začíná vleklý spor Matyáše s Protivou, na jehož straně jsou krátce uváděni také rytíř Racek, bývalý purkrabí v Malém Boru³⁸⁴ a ochránce velhartického majetku Oldřich z Rožmberka.³⁸⁵ Spor se pak vleče bez zásadních zvrátů až do července roku 1382, aniž by byl znám konečný výsledek.³⁸⁶ Doklad o tom, že fara v následujícím období obsazena byla, máme v exekuční poznámce konfirmačního zápisu k myslívké faře (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské) z roku 1393, ale místní farář je tam uveden beze jména.³⁸⁷ Poté veškeré zprávy mizí až do období zachyceného v administrátorských aktech, kde je roku 1470 uveden farář Petr.³⁸⁸

³⁸⁰ RBM VIII/1, s. 224.

³⁸¹ RBMV I/1, s. 61.

³⁸² AIu II, s. 42.

³⁸³ AIu II, s. 65.

³⁸⁴ AIu II, s. 111.

³⁸⁵ AIu II, s. 139.

³⁸⁶ AIu II, s. 142-147 a s. 149-150.

³⁸⁷ LC V, s. 165.

³⁸⁸ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.12 Mlázovy

Patronátní právo

V konfirmačních knihách pražského arcibiskupství se objevují Mlázovy až v roce 1404. V té době byl jejich vlastníkem rytíř Zachariáš (či postaru Zachař) z Mlázov, kterému rovněž náleželo podací právo k tamnímu kostelu. V uvedeném roce prezentoval faráře ke kostelu dokonce dvakrát.³⁸⁹ Mezi lety 1404-1407 však došlo k prodeji či zastavení části Mlázov Jindřichovi z Rožmberka, protože zároveň získal i podíl na patronátu, jak napovídá konfirmační zápis ze září 1407, kde je v roli patrona uveden společně s výše jmenovaným Zachariášem.³⁹⁰ Tento rožmberský podíl zůstal zachován i po Jindřichově smrti. U jeho syna Oldřicha je totiž podávání mlázovského faráře doloženo v roce 1419. Rytířský díl v té době držel Petr z Mlázov, což mohl být Zachariášův syn.³⁹¹

Obrázek 15 - Mlázovy, farní kostel sv. Jana Křtitele, zdroj: autor

³⁸⁹ LC VI, s. 115 a 123.

³⁹⁰ LC VI, s. 225.

³⁹¹ LC VII, s. 279.

Farní kostel

Farní kostel sv. Jana Křtitele je ranně gotická stavba datovaná do období konce 13. století až první čtvrtiny 14. století.³⁹² Z jeho příslušenství máme zprávu pouze o platu ze vsi Újezdec, který v jeho prospěch věnoval Drha z Jindřichovic v roce 1386 (Sedláček datoval nadání mylně rokem 1384).³⁹³ Jednalo se o sumu jedné kopy grošů dědičného ročního platu, která měla být vybírána na Bohuslavovi, usedlém právě ve vsi Újezdec, z níž si Drha pro sebe a své dědice vyhradil 6 grošů. Výměnou za tento plat slíbil tehdejší farář Peregrin, že bude každý rok, vždy týden před svátkem sv. Jiří a před svátkem sv. Havla, sloužit šest mší za zemřelé.³⁹⁴

Farní obvod

Ve farním obvodu mlázovského kostela se podle farní relace nacházely Mlázovy, Lukoviště, Bernartice, Vlčkovice a Jindřichovice.³⁹⁵

Faráři

Přestože farní správa je při zdejších kostele prvně doložena již roku 1360, až do roku 1386 není v Mlázovech doložen žádný konkrétní farář. Ke zmíněnému roku 1360 je dvakrát uváděn mlázovský farář jako ustanovený exekutor při obsazování far v blízkých vsích Chlistov a Křištín, které se však už nacházely v klatovském děkanátu (arcijáhenství plzeňské).³⁹⁶ Podobné záznamy máme doloženy ještě pro roky 1365 (opět osazování fary v Chlistově) a 1397 (Kolinec).³⁹⁷

K roku 1386 je dochována ojedinělá zpráva o místním faráři, který se jmenoval Peregrin a za jeho působení získal místní kostel nadání od Drhy z Jindřichovic, jak je popsáno výše.³⁹⁸ Avšak v dalších zápisech se již Peregrinovo jméno neobjevuje.

Druhým bezpečně doloženým správcem místního kostela je tak až farář Mikuláš, který se v roce 1404 směnil s panem Petrem, jež dříve spravoval faru v Hlohové (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské).³⁹⁹ Petr při zdejší faře ale dlouho nepobyl, protože o několik měsíců

³⁹² Umělecké památky Čech II, s. 407; Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 262.

³⁹³ Hradky, zámky a tvrze království Českého IX, s. 258.

³⁹⁴ RBMV I/2, s. 463.

³⁹⁵ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Plzeňsko, vikariát Sušice f. 7 b.

³⁹⁶ LC I/1, s. 138-139 a 158.

³⁹⁷ LC II, s. 68, LC V, s. 290.

³⁹⁸ RBMV I/2, s. 463.

³⁹⁹ LC VI, s. 115.

později na svůj úřad rezignoval a nechal se směniti s panem Jankem, dříve plebánem u sv. Štěpána v Horní Úboči (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské).⁴⁰⁰

O faráři Jankovi se dochovala celá řada zpráv a zmínek, a to zejména díky vleklému soudnímu sporu s advokátem Jakubem Sarracenem z Domažlic, který vedli v letech 1406 – 1407. Poněkud matoucí může být, že v průběhu celého sporu je zmíněný farář označován jménem Hanek. Jedná se však bezpochyby o totožnou osobu, protože Hanek je určitě jen zkráceným tvarem jména Johánek, tedy německé verze Jankova jména. Vůbec první zmínka o sporu je z počátku ledna 1406 a neobsahuje žádné bližší podrobnosti.⁴⁰¹ Několik dalších zápisů odkazuje na klasické vedení sporu formou prokazování a je zde i zmínka o možném brzkém uzavření sporu.⁴⁰² K tomu však nedošlo, protože Janek odvolal prostřednictvím svých prokurátorů čtyři svědky, čímž se rozběhlo další kolo prokazování.⁴⁰³ V dalších zápisech se víceméně střídá prokazování té či oné strany vedené prokurátory, mistrem Vítem z Dobřan za faráře Janka a Matějem Kozdrasem za Jakuba Sarracena.⁴⁰⁴ Mezitím ale Janek rezignoval na mlázovskou faru a směnou přešel k oltáři sv. Jana Křtitele v Klatovech.⁴⁰⁵ Spor tak dokončil již jako klatovský oltářník. Poslední zápis o sporu je až ze září roku 1407 a pro konečné vyřešení sporu je zde rozhodčím ustanoven plzeňský arcijáhen Jan Eliáš a vyměřena pokuta 30 kop grošů a trest exkomunikace pro toho, kdo by rozhodčí výrok porušil. Teprve v tomto posledním zápisu se také nachází zmínka, která by snad mohla osvětlit důvod sporu a tou je *certorum florenorum*, což by ukazovalo s největší pravděpodobností na nějaký dluh.⁴⁰⁶

Na místo uprázdněné po faráři Jankovi přišel tedy směnou roku 1407 někdejší klatovský oltářník Tomáš (či Tomeš).⁴⁰⁷ Jeho zdejší působení trvalo 12 let, tedy až do roku 1419, kdy své beneficium směnili za faru ve Zdebuzevsi (děkanát štěpánovský, arcijáhenství kouřimské). Do Mlázov se tak se souhlasem Petra z Mlázov a Oldřicha z Rožmberka dostává farář Petr, který je poslední známým správcem fary před začátkem husitských válek.⁴⁰⁸ V poválečných administrátorských aktech mlázovská fara nefiguruje.⁴⁰⁹

⁴⁰⁰ LC VI, s. 123.

⁴⁰¹ AIu V, s. 4.

⁴⁰² AIu V, s. 15, 19 a 40.

⁴⁰³ AIu V, s. 44.

⁴⁰⁴ AIu V, s. 48 a 113.

⁴⁰⁵ LC VI, s. 224-225.

⁴⁰⁶ AIu VI, s. 78.

⁴⁰⁷ LC VI, s. 225.

⁴⁰⁸ LC VII, s. 279.

⁴⁰⁹ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.13 Mouřenec

Patronátní právo

Mouřenec je lidový název pro kostel sv. Mořice, který stojí osamocen na skalnatém kopci nad údolím řeky Otavy. V pramenech je uváděn pod názvem Nové Městečko (lat. *Nova Civitas*).

Přestože jeho farní funkci můžeme předpokládat již v dřívější době, skutečné doklady o ní máme až z období od roku 1360. Tehdy již patronátní právo ke kostelu držel rod z blízké Dlouhé Vsi a po celé období, které je zachyceno v úředních písemnostech pražského arcibiskupství není doložen jiný patron. Nutno však dodat, že podací právo se nevztahovalo jen na hlavní větev sídlící v Dlouhé Vsi (Zdimír, Konrád, Vitmar a Vyšata) ale i na další příslušníky rodu, z nichž jsou jmenovitě uvedeni Jan, Dětřich, Vojtěch a Lipolt, kteří sídlili v Čejeticích u Strakonice, a dále Bušek, Vojtěch a Litolt, psaní pouze s predikátem z Dlouhé Vsi, ale bez specifikace konkrétního sídla.⁴¹⁰

Farní kostel

Pozdně románský kostel sv. Mořice na Mouřenci patří mezi nejstarší zděné stavby v kraji a jeho vznik je spojován s tradicí kolem působení poustevníka Vintíře.⁴¹¹ Tomu nasvědčuje i zasvěcení kostela svatému Mořici, tedy stejnému světci jako Vintířův mateřský klášter Niederaltaich v Bavorsku.

Farní obvod

Farní relace uvádí k mouřenecké faře před deset různých lokalit, ale u části z nich není pravděpodobné či prokazatelné, že by zde již ve středověku existovaly. Předpokládat tak můžeme, že příslušný obvod sestával z vesnic a osad Nové Městečko, Rajsko, Nuzerov, Dolní Krušec, Vatětice, Štěpanice a Kundratice.⁴¹²

⁴¹⁰ LC I/1, s. 138; LC III-IV, s. 144.

⁴¹¹ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 222.

⁴¹² NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 3.

Obrázek 16 - Mouřenec, farní kostel sv. Mořice, zdroj: autor

Faráři

Do roku 1360 působil na Mouřenci farář Tomáš, který toho roku zemřel. Na jeho místo byl záhy prezentován Jan z Truskovic. Jako prezentující patroni jsou společně uvedeni za hlavní větev Zdimír a jeho bratr, zdouňský farář Konrád, dále Jan, Dětrich, Vojtěch a Lipolt za větev sídlící v Čejeticích a ještě Bušek, Vojtěch a Litolt z Dlouhé Vsi.⁴¹³

Jan z Truskovic vykonával úřad faráře do roku 1369, kdy rezignoval a přesunul se k faře v Borovanech (děkanát doudlebský, arcijáhenství bechyňské), která se právě uvolnila smrtí posledního správce. Na místo Jana byl ke kostelu na Mouřenci prezentován a potvrzen kněz Tomáš ze Strakonic. Jako patroni tentokrát vystupují jen Jan (Ješek) a Lipolt z Čejetic a Zdimír z Dlouhé Vsi.⁴¹⁴

Farář Tomáš zůstal na Mouřenci do své smrti roku 1380. Po něm byl k faře prezentován Konrádem a Zdimírem z Dlouhé Vsi kněz Jan z Horažďovic, který si za své prokurátory pro vyřízení potřebné konfirmace zvolil Machutu a mistra Jakuba ze Sušice. K faře byl

⁴¹³ LC I/1, s. 138.

⁴¹⁴ LC II, s. 22-23.

konfirmován 22. září 1380.⁴¹⁵ Zde zůstal do roku 1384, kdy se rozhodl směnit s farářem Matějem v Žihobci. Tato směna není zachycena v konfirmačních knihách, pouze v jediném zápisu v soudních aktech, v němž jsou jmenováni prokurátoři obou měnicích se farářů – za Jana to byl písař Blažek a znovu mistr Jakub ze Sušice, za Matěje pak Jakub z Budějovic. Jmenování vyřídili rezignaci obou farářů a na základě souhlasu přítomných patronů byli také následně převedeni k novým beneficiím.⁴¹⁶

Farář Matěj setrval při faře jedenáct let. Po jeho smrti byl k faře prezentován Jan, kněz ze Sušice. Patronátní právo bylo již v té době v rukou další generace Dlouhoveských, konkrétně v případě tohoto podání se jednalo o rytíře Vitmara z Dlouhé Vsi a jeho bratra Vyšatu, toho času faráře v Černicích (děkanát doudlebský, arcijáhenství bechyňské).⁴¹⁷

Farář Jan je posledním, jménem známým, správcem fary na Mouřenci. Zbývající dva zápisy zmiňující se o místním faráři, z let 1418 a 1419, jej ustanovují v obou případech jen za exekutora při osazování benefícia (jednou oltář, jednou fara) v Kašperských Horách.⁴¹⁸

⁴¹⁵ LC III-IV, s. 144 a AIu II, s. 38.

⁴¹⁶ AIu II, s. 252.

⁴¹⁷ LC V, s. 226.

⁴¹⁸ LC VII, s. 278 a 288.

4.14 Nezamyslice

Patronátní právo

K roku 1045 je datováno rozsáhlé obdarování břevnovského kláštera knížetem Břetislavem I., v němž jsou mezi nově nabytými statky jmenovány, mimo jiných, také vesnice Domoraz, Hejná, Malé a Velké Hydčice, Kejnice, Nezamyslice, Žihobce a Žichovice.⁴¹⁹ Znění této donace je sice známo pouze z falza vzniklého někdy ve třináctém století, ale jeho obsah je v zásadě brán jako spolehlivý.⁴²⁰

Jako centrum pro rozsáhlý benediktinský újezd byla vybrána ves Nezamyslice, jejíž význam tak výrazně vzrostl. Dalším zásadním krokem bylo vybudování místního kostela, jehož vznik je kladen na přelom dvanáctého a třináctého století.⁴²¹ Fara je zde doložena již roku 1316,⁴²² ale lze předpokládat, že místní kostel měl správní již před tímto datem. Podací právo ke kostelu náleželo logicky břevnovskému opatovi a jeho konventu, ale z celého období zachyceného v konfirmačních knihách nemáme jedinou správu o podávání k nezamyslické fary. Je to pravděpodobně důsledek inkorporace nezamyslické fary klášteru, které prvně učinil roku 1341 Jan IV. z Dražic. Na základě této inkorporace mohl klášter k místnímu kostelu ustanovovat faráře ze svých členů.⁴²³ Tato inkorporace byla opětovně potvrzena roku 1389 a roku 1396, v obou případech papežem Bonifácem IX. (ve funkci 1389 – 1404).⁴²⁴ Stejný papež ale svou bulou z prosince 1402 zrušil veškeré inkorporace beneficíí klášterům a rozhodl, že mají být obsazována a spravována pouze světskými duchovními dosazovanými ordináři. To se přirozeně týkalo i nezamyslické fary, takže se opat Diviš II., aby zachoval benediktinskou správu nad danými farami, obrátil na Bonifácova nástupce, jímž byl Innocenc VII., aby verdikt změnil. Papež opatovi vyhověl a roku 1405 povolil Břevnovu spravovat své fary, mezi nimiž jsou uvedeny i Nezamyslice.⁴²⁵

Držba Nezamyslic břevnovskými benediktiny byla prvně narušena až za panování Jana Lucemburského, který nezamyslický újezd daroval Vilémovi z Landštejna a jeho dědicům. Později však Jan toto obdarování zrušil a vlastnictví újezdu bylo znovu potvrzeno

⁴¹⁹ RBM I, s. 44.

⁴²⁰ SVOBODA: Páni ze Strakonic, s. 151.

⁴²¹ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 225; Raně středověká architektura v Čechách, s. 178.

⁴²² RBM III, s. 138

⁴²³ RBM IV, s. 404-405.

⁴²⁴ RBMV I/5, s. 1288; MVB V, s. 128 a 548.

⁴²⁵ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RBB/208/charter>.

Břevnovu.⁴²⁶ K přerušení vazby mezi klášterem a Nezamyslicemi tak došlo až počátkem husitských válek, kdy byli mniši kvůli nebezpečí nuceni zdejší působiště opustit. Později byly Nezamyslice zastaveny Zikmundem Lucemburským pánům z Rýzemberka,⁴²⁷ kteří je drželi až do 16. století,⁴²⁸ pravděpodobně včetně podacího práva.

Obrázek 17 - Nezamyslice, farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, zdroj: autor

Farní kostel

Jak již bylo uvedeno, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nezamyslicích vznikl zřejmě někdy na přelomu dvanáctého a třináctého století. Stavba však byla rozšiřována i nadále a během 14. století se dočkala hned několika úprav.⁴²⁹ V řadě zmínek je ves s farním kostelem uváděna pod názvem Bílý Kostel (*Alba Ecclesia/Weisskirche*), který získala právě díky této impozantní a v okolním kraji ojedinělé stavbě.

Oproti ostatním kostelům a farám v prácheňském děkanátu, u Nezamyslic známe velmi podrobně příslušenství a vybavení místního kostela, stejně jako platy a požitky, které náležely

⁴²⁶ RBM III., s. 700-701.

⁴²⁷ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/185/charter>.

⁴²⁸ Místopisný slovník historický Království českého.

⁴²⁹ Johannes ZESCHNICK, Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, Praha 2007, s. 64.

zdejšímu faráři. Kromě tradičních církevněsprávních pramenů jsou v tomto případě dochovány také dva významné hospodářské prameny zachycující zdejší stav na přelomu 14. a 15. století.

Prvním z nich je zlomek břevnovského inventáře z let 1390 – 1394, který nechal sepsat již zmiňovaný opat Diviš II. Zápis týkající se Nezamyslic pochází z roku 1393 a vznikl za účelem sepsání věcí kostelních i dalšího příslušenství při výměně místního duchovního správce bratra Václava s bratrem Janem (řečeným Jedináček). Je řazen do několika částí, které postupně zachycují věci kostelní, příslušenství hlavního oltáře, věci náležející místnímu dvoru, zařízení farské kuchyně, stav uskladněného materiálu, příslušný podíl ze sklizně a také věci menšího dvora. Nejzajímavější částí je samozřejmě úvodní část věnovaná věcem kostelním.

V celkovém výčtu se především nachází:

- 6 kalichů, z toho 2 pozlacené a 4 stříbrné
- 9 monstrancí, z nichž 6 je stříbrných, 2 měděné a 1 dřevěná s křišťálem pro hostii
- 12 ornátů se vším příslušenstvím pro kněžský úřad (chybí pouze 1 stola)
- 30 rouch svátečních i všedních a 5 oděvů oltářních
- 25 svazků zahrnujících misály, antifonáře, graduály, kalendárium s textem řehole sv. Benedikta, agendy či glosář
- 5 koberců, 13 konviček, džbán s umyvadlem, dva ručníky

Do následující části ohledně příslušenství hlavního oltáře je pak zahrnuto:

- archa s vyobrazeným desaterem
- sochy Panny Marie – 1 z alabastru s korunkou z perel, 1 se dvěma plášti, 1 se dvěma anděly
- 2 dřevěné tabulky ozdobené měděnými a olověnými obrazy, které kostelu věnoval opat Diviš
- 3 přenosné oltáře, z nichž jeden daroval pan Matěj z Malého Boru
- skříňka s písemnostmi ohledně odpustků
- 9 velkých svící, 2 měděné svícny, 2 menší svícny, 14 svící pro vyzdvižení těla Páně, 10 liber nezpracovaného vosku a svíce o váze asi 3 liber
- 4 korouhve, dřevěný kříž, 2 měděné kadidelnice, křtitelnice, postní závoj, 4 zvonky nebo malovaná deska s relikviemi

To vše doplňují následující část týkající se hospodářského zázemí. Z příslušenství dvora je zmíněna především trojice koní s třemi vozy. Uskladněný materiál zahrnuje zejména nářadí (sudy, vědra, motyky,...) a potravinové zásoby (naporcovaná zvěřina, sádlo,...). V části

ohledně sklizně je výčet jednotlivých požitků (např. 6 strychů pšenice či 28 strychů lesa). Věci dvora menšího konečně zahrnují příslušenství popluží (zápřahy, radlice,...) a dobytek (6 pracovních volů, 2 kobyly, 7 jalovic apod.).⁴³⁰

Druhým pramenem je pak urbář břevnovského kláštera z roku 1406. Zde je zachycen celý nezamyslický újezd se všemi požitky, výnosy i příslušenstvím. U samotných Nezamyslic je uveden především farní kostel a dvě popluží.⁴³¹ Z údajů obsažených v urbáři je, vzhledem k místní faře, asi nejzajímavějším údajem poznámka, že faráři náležel plat z jednoho a půl lánu (v Nezamyslicích jich bylo celkem 18), z něhož měl pravidelně odvádět daň opatovi. Zmíněná daň činila 1 kopu grošů ve svátek sv. Jiří a stejnou sumu i ve svátek sv. Havla a v urbáři se rovněž nachází doklad, že ji farář skutečně odváděl.⁴³²

Nezamyslice byly rovněž podle výnosu Bonifáce IX. ze 17. června 1396 poutním místem, jehož navštívením k úctě Panny Marie, Ježíše Krista a sv. Benedikta si poutník mohl zajistit čtyřicetidenní odpustky.⁴³³ Ze stejného dne pochází i povolení Bonifáce IX. ke sloužení zvláštní mše v Nezamyslicích v předvečer svátku Nanebevzetí Panny Marie.⁴³⁴

Farní obvod

K nezamyslické faře měly podle farní relace příslušet Kejnice, Frymburk, Domoraz, Čimice, Žichovice, Kalenice, Krejnice a Damětice. Z toho Kalenice a Krejnice byly rozděleny mezi působnost místní fary a fary ve Volenicích.⁴³⁵ Do obvodu Nezamyslic ovšem spadala také ves Hejná, která byla součástí nezamyslického újezdu a kde se nacházel kostel filiální k Nezamyslicím.⁴³⁶ V pozdější době tato příslušnost ale zanikla a v sedmnáctém století je Hejná uváděna při prácheňské faře.⁴³⁷

Faráři

Při nezamyslické faře sídlilo pravděpodobně vždy několik mnichů, z nichž jeden zastával úřad faráře. To by rovněž odpovídalo opatření, podle kterého neměl pobývat žádný mnich

⁴³⁰ EMLER, Josef: Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, In: Věstník Královské české společnosti nauk, č. 9, s. 287-290.

⁴³¹ EMLER, Josef: Decem registra censuum bohemia compilata aetate bellum husiticum praecedente, Praha 1881, s. 152.

⁴³² Tamtéž, s. 184 a 215.

⁴³³ MBV V, s. 551.

⁴³⁴ RBMV I/5, s. 1290.

⁴³⁵ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 142.

⁴³⁶ EMLER: Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287-288.

⁴³⁷ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 155.

mimo klášter sám.⁴³⁸ Ve dvou královských listinách, které osvobozují břevnovský klášter a jeho probošství od povinnosti poskytovat vozy a peníze na válečné výpravy, jsou Nezamyslice dokonce označeny jako probošství.⁴³⁹ Tak je uvádí i Johannes Zeschnick ve své práci o řádu benediktinů v Čechách.⁴⁴⁰ Důkladnější rozbor na toto téma učinila Zdeňka Hledíková, která nakonec závěr, že by se jednalo o probošství, v zásadě odmítla.⁴⁴¹ Pokud se přidržíme dochovaných pramenů, tak proti teorii o probošství bezpochyby mluví i fakt, že představitelé nezamyslického kostela z řad břevnovských mnichů jsou důsledně označováni jako *plebanus* nebo *rector ecclesiae*, nikdy jako *prepositus*.

Díky tomu, že pro Nezamyslice schází jakékoliv konfirmační zápisy, je posloupnost místních farářů velice torzovitá. Po zmínce z roku 1316, kdy je místní farář bratr Rudlin uveden ve svědečné řadě v rozhodčím výroku bechyňského arcijáhna,⁴⁴² následuje dlouhá mezera až do osmdesátých let 14. století.

K roku 1382 je zato doložen soudní spor mezi dvěma břevnovskými mnichy, kteří se snažili získat funkci místního faráře. Jednalo se o bratra Procka, který snad při faře již sídlil a bratra Diviše, který k ní přesídlit chtěl.⁴⁴³ Bratra Procka zastupoval ve sporu mistr Konrád de Braclis a Diviš si za své prokurátory zvolil Jana, kaplana biskupa Půty z Potštejna a bratra Jakuba z jeho kláštera.⁴⁴⁴ Po zvolení prokurátorů byl zahájen vlastní spor, který se vlekl řadu měsíců. Mezitím bratr Diviš přesídlil do Nezamyslic, ujal se fary a pro příště je již vždy uváděn jako farář. Roli jeho odpůrce posléze přebírá celý konvent s opatem v čele. Spor je tradičně veden formou prokazování za pomoci svědeckví a písemných důkazů.⁴⁴⁵ Po 11. říjnu 1382 veškeré zprávy o sporu mizí bez známého výsledku. Pečlivostí Ferdinanda Tadrý při přípravě edice soudních akt konzistoře pražské byl však do manuálu jejich páté části opsán text z vytrženého listu z jinak nedochovaných soudních zápisů arcibiskupova oficiála z roku 1384, který informuje o smíru mezi břevnovským opatem Jindřichem a farářem Divišem v Nezamyslicích. I přes více než roční proluku mezi oběma informacemi lze předpokládat, že se skutečně jedná o vyřešení někdejšího sporu o nezamyslické beneficium. V zápisu jsou jmenováni vykonavatelé výroku, kteří mají dohlédnout na dodržování smíru

⁴³⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Benediktini v českých zemích ve středověku, In: Břevnov v českých dějinách, Praha 1997, s. 12.

⁴³⁹ RBM VI, s. 680-681; <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RBB/169/charter>.

⁴⁴⁰ ZESCHNICK, J.: Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, s. 244.

⁴⁴¹ HLEDÍKOVÁ, Z.: Benediktini v českých zemích ve středověku, s. 12 a 21.

⁴⁴² RBM III, s. 138.

⁴⁴³ AÍu II, s. 152.

⁴⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁴⁵ AÍu II., s. 157-158, 165-168.

mezi bratrem Divišem a opatem Jindřichem, za jehož porušení hrozí trest 50 kop grošů. Diviš je zároveň uznán zcela beztrestným.⁴⁴⁶

Bratr Diviš setrval při nezamyslické faře patrně až do března 1385, kdy byl zvolen do funkce břevnovského opata, kterou vykonával jako Diviš II. v letech 1385 – 1409.⁴⁴⁷ Nejbližším známým správcem nezamyslické fary pak byl bratr Václav. Ten roku 1393 faru opustil a přešel do Kostelce nad Vltavou (děkanát vltavský, arcijáhenství bechyňské). Na jeho místo zároveň přichází bratr Jan řečený Jedináček.⁴⁴⁸

Jan řečený Jedináček je zřejmě osoba totožná s Janem z Předbořic, který byl roku 1395, coby zástupce opata Divíše II., vyslán ke kurii do Říma, aby zde vyrovnal desátky.⁴⁴⁹ Stejný úkol měl také následujícího roku, kdy ovšem tuto službu vykonával i pro ostrovského opata Jana.⁴⁵⁰ Jan zastával funkci nezamyslického faráře ještě roku 1406, kdy je doložen jeho několikaměsíční spor s opatem a konventem kladrubského kláštera, u nějž však nelze přesně určit, čeho se týkal.⁴⁵¹

Vůbec posledními břevnovskými mnichy spojenými s Nezamyslicemi je dvojice řádových bratrů uváděných při volbě Mikuláše z Jistebnice do úřadu opata v roce 1419. Oba jmenovaní, bratr Zachariáš a bratr Vavřinec, jsou shodně uváděni s přídomkem z Nezamyslic.⁴⁵²

Je tradováno, že roku 1420 se v důsledku nebezpečí spojeného s tažením husitských vojsk uchýlili nezamysličtí mniši na hrad Rabí, který byl považován za nedobytný. Tento čin se jim měl stát osudným, protože všech sedm mnichů mělo být údajně po dobytí hradu husity upáleno.⁴⁵³

Po skončení válek byla fara obnovena, a to už k roku 1436 je v administrátorských aktech uveden farář Erasmus⁴⁵⁴ a v listině z roku 1438 vikář Bedřich,⁴⁵⁵ v obou případech se patrně jedná o světské duchovní dosazené k faře pány z Rýzemberka.

⁴⁴⁶ AIu V., s. XI.

⁴⁴⁷ AIu II., s. 321-322.

⁴⁴⁸ J. EMLER, Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287.

⁴⁴⁹ K. KROFTA, MBV V., s. 497.

⁴⁵⁰ Tamtéž, s. 521 a 532.

⁴⁵¹ AIu V, s. 25, 32, 108, 144 a 166-167.

⁴⁵² LC VII, s. 286.

⁴⁵³ F. J. Š., Památné hrady a tvrze v Šumavě, Klatovy 1876, s.1-2.

⁴⁵⁴ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

⁴⁵⁵ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

Filiální kostel sv. Filipa a Jakuba ve vsi Hejná

Ve třináctém století vznikl ve vsi Hejná, která náležela rovněž do nezamyslického újezdu, hřbitovní kostel zasvěcený apoštolům sv. Filipovi a Jakobovi. Ve výše uvedeném zlomku břevnovského inventáře je doložen filiální poměr tohoto kostela vůči nezamyslické faře a dokonce je zde několik položek uvedeno přímo ve vztahu k jeho duchovní správě (kalich, misál a tabulka).⁴⁵⁶

Obrázek 18 - Hejná, filiální kostel sv. Filipa a Jakuba, zdroj: autor

⁴⁵⁶ EMLER: Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287-288.

4.15 Petrovice

Patronátní právo

Nejstarší známé dějiny vsi Petrovice jsou spojeny s tvrzí, která zde stávala ještě v první polovině 14. století. Tato tvrz byla roku 1319 dobyta Vilémem ze Strakonice, který zároveň zajal jejího tehdejšího vlastníka, rytíře Alberta ze Schönsteinu a zavázal si jej vojenskou službou po dobu šesti tažení.⁴⁵⁷ Někdy v polovině 14. století byly Petrovice začleněny do velhartického panství a místní tvrz zanikla. První známým patronem kostela je tak až poslední příslušník rodu z Velhartic Jan.⁴⁵⁸

Později se část patronátních práv přenesla na pány z Rožmberka.⁴⁵⁹ Druhá manželka Jana z Velhartic, Žofka z Opočna, totiž byla vzdálenou příbuznou Oldřicha z Rožmberka a samotného Jana pojilo s Oldřichem přátelství. Oldřich právě díky těmto skutečnostem často fakticky vystupoval jako Janův ochránce. Jan pak na sklonku svého života předal panství do správy právě Oldřichovi. Ten ještě před svou smrtí stačil rozhodnout o svatbách Janových dcer a nadále svěřil jejich poručnictví a správu panství svému synovi Jindřichovi. Janovy dcery byly provdány za pány z Hradce a panství rozděleno na dva díly. To se do důsledku týkalo i Petrovic, jejichž první polovinu získal sňatkem s Annou z Velhartic Menhart z Hradce a jejichž druhá polovina byla nyní v držení Jana staršího z Hradce a jeho manželky Kateřiny z Velhartic. Menhart z Hradce ovšem brzy zemřel a jeho manželka Anna většinu svého dílu na panství prodala Jindřichovi z Rožmberka, který jej ale záhy směnil za jiný s Janem starším z Hradce, s čímž získal i druhou polovinu Petrovic.⁴⁶⁰ Ta první ale pravděpodobně zůstala v držení Anny, protože poté co se podruhé provdala za Václava z Vartenberka, nacházíme v konzistorních aktech z roku 1396 k jeho osobě povolení, že může k petrovičské faře dosazovat správce bez oficiálního podání.⁴⁶¹ Vzhledem k tomu, že po tomto roce již žádné konfirmační zápisy k místnímu beneficiu nejsou, není vyloučeno, že fara tak skutečně osazována byla.

Lze předpokládat, že Rožmberkové Petrovice znovu scelili, protože Jindřichův syn Oldřich (II.) je držel až do roku 1428, kdy došlo k jejich odkoupení Menhartem z Hradce a tím pádem i k opětovnému začlenění do velhartického panství.⁴⁶²

⁴⁵⁷ SVOBODA: Páni ze Strakonice, s. 150.

⁴⁵⁸ LC III, s. 8.

⁴⁵⁹ AÍu II, s. 64.

⁴⁶⁰ Hradý, zámky a tvrze království českého XI., s. 111-113.

⁴⁶¹ AÍu III, s. 159.

⁴⁶² AČ III, s. 500.

Farní kostel

Základy farního kostela sv. Petra a Pavla v Petrovicích pocházejí již ze 13. století. Zatímco věž je čistě románská, zbytek stavby nese prvky rané gotiky.⁴⁶³ Josef Ambrož Gabriel ve své práci zabývající se Sušickem označil petrovický kostel za vůbec první kostel v kraji, stejně jako za místo odkud byl veden boj proti pohanství.⁴⁶⁴ Tuto dnes spíše romanticky působící domněnku vyvodil z faktu, že stavba byla opevněna. Kostel byl ale ve skutečnosti pouze součástí zdejší zaniklé tvrze a v jeho okolí se zachovala celá řada pozůstatků fortifikací. Nepravděpodobnou se z dnešního pohledu jeví i jeho domněnka, že farní správu zde původně obstarávali windberští premonstráti.⁴⁶⁵ Zde se patrně jedná o důsledek přijetí někdejší teorie o držení celého Sušicka hrabaty z Bogenu.

Obrázek 19 - Petrovice, farní kostel sv. Petra a Pavla, zdroj: autor

⁴⁶³ HOSTAŠ: Soutpis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, s. 90; KUTHAN: Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 227.

⁴⁶⁴ GABRIEL: Královské město Sušice a jeho okolí, s. 46.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 213.

Farní obvod

Farní obvod Petrovic patří v děkanátu, co do počtu zahrnutých lokalit, mezi nejobsáhlejší. Společně s Petrovicemi zahrnoval dalších 36 lokalit. Jmenovitě se jednalo o Chamutice, Libětice, Hartmanice, Loučovou, Vojetice, Kojšice, Posobice, Trsice, Horní Krušec, Chlum, Jiříčnou, Javoří, Pích, Zámýšl, Horní Těšov, Dolní Těšov, Zbraslav, Vlasejov, Zvíkov, Mochov, Bezděkov, Soví Bouda, Dolní Kochánov, Horní Kochánov, Světlou, Novou Vísku, Rovnou, Suchou, Strunkov, Žíkov, Orlov, Bošov, Mokřany, Regno, Peklo a čtyři mlýny.⁴⁶⁶

Faráři

Fara je při petrovickém kostele doložena již roku 1366, kdy byl místní farář ustanoven exekutorem při dosazování nového faráře ve Svojšicích.⁴⁶⁷ Další záznam pochází až z roku 1374 a je v něm zmíněn první, jménem známý, petrovický farář Mladota. Ten zde působil právě do roku 1374, kdy se směnil s Albertem, dříve farářem v Nezvěsticích (beneficium pod rožmberským patronátem, děkanát rokycanský, arcijáhenství plzeňské).⁴⁶⁸

Jak dlouho setrval Albert v Petrovicích, není známo. Další záznamy pocházejí až z roku 1380 a je v nich vyličen spor o petrovické beneficium, které se snad mohlo uvolnit Albertovou smrtí. K faře byl tehdy současně prezentován pan Častovoj a pan Ondřej. Jako prezentující je uveden pouze Jan z Velhartic. V prvním zápise si oba uchazeči zvolili své prokurátory (Častovoj Simona a Ondřej Václava Myšku) a spor byl odročen.⁴⁶⁹ V dalším zápise již Častovojova strana klasicky začíná prokazovat svůj nárok na beneficium, zatímco na straně druhé dochází k zajímavé změně, protože jako Častovojův odpůrce ve sporu již není uveden Ondřej, ale jistý Vitmar, který je ke stejnému beneficiu prezentován Oldřichem z Rožmberka.⁴⁷⁰ Zásah Oldřicha z Rožmberka ukazuje na možný původ pře ve sporu mezi patrony. Poslední známý zápis týkající se příslušného sporu situaci ohledně změny jména Častovojova odpůrce snad vysvětluje. V něm totiž vznášejí Vitmar a Ondřej, uváděný jako kostelník u Všech svatých na hradě pražském, svá práva na petrovickou faru společně.⁴⁷¹ To budí dojem, že uchazeči o beneficium mohli být ve skutečnosti tři. Nicméně jejich nároky patrně neobstály a Častovoj beneficium i přes jejich námitky nakonec získal, protože ještě roku 1384 je doložen jako petrovický farář. Posledně jmenovaná zmínka pochází rovněž ze soudních zápisů, neboť Častovoj byl toho roku žalován u konzistoře pražským měšťanem

⁴⁶⁶ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 186 – 186 b.

⁴⁶⁷ LC I/2, s. 75-76.

⁴⁶⁸ AIu I, s. 79 a LC III, s. 8-9.

⁴⁶⁹ AIu II, s. 63.

⁴⁷⁰ AIu II, s. 64.

⁴⁷¹ AIu II, s. 65.

Ješkem kvůli tomu, že se nedostavil k soudnímu slyšení. Ješek rovněž požadoval po vikáři, aby Častovoje soudil a exkomunikoval.⁴⁷² Výsledek tohoto sporu není znám, stejně jako další osudy Častovoje.

Častovoj byl posledním jménem známým petrovickým farářem. Fungování zdejší fary je nadále doloženo v letech 1393 a 1401, kdy byl sice místní farář ustanoven exekutorem při osazení far v Dlouhé Vsi a ve Svojšicích, ale v obou případech je anonymní.⁴⁷³

Zajímavá epizoda v dějinách petrovické fary je uváděna k roku 1417, kdy se Petrovice, společně s dalším majetkem, nacházely v držení nedospělého Oldřicha z Rožmberka, jehož poručníkem a tedy i dočasným správcem jeho majetku, byl nejvyšší purkrabí Čeněk z Vartenberka. Pan Čeněk byl v počátcích horlivým zastáncem Husova učení a roku 1417 nechal v kostelech na svých panstvích šířit přijímání podobojí. Podobně si počínal i na jemu svěřeném rožmberském zboží. Petrovice jsou tak uváděny mezi rožmberskými farnostmi, na kterých bylo zavedeno také přijímání z kalicha.⁴⁷⁴ Tato událost patrně předurčila budoucí konfesní zaměření této farnosti a kališnická správa se zde udržela až do doby rekatolizace v 17. století.

⁴⁷² AIu II, s. 268.

⁴⁷³ LC V, s. 164 a LC VI, s. 44.

⁴⁷⁴ ČORNEJ, Petr: 30. 7. 1419. První pražská defenestrace. Krvavá neděle uprostřed léta, Praha 2010, s. 63.

4.16 Prácheň

Patronátní právo

Poté, co Prácheň ztratila svůj správní význam, stal se z místního svatostánku řadový farní kostel. Ten byl společně s místní osadou, zpuštěným hradištěm i dalším zbožím, darován roku 1315 Janem Lucemburským Bavorovi III. ze Strakonice.⁴⁷⁵ Tímto aktem přešlo na pány ze Strakonice také podací právo. Ovšem k roku 1356 je v konfirmačních knihách zaneseno, že společně s Vilémem ze Strakonice podával k místní faře také Vilém (ml.) z Landštejna, kanovník vyšehradské kapituly a nejvyšší kancléř českého království.⁴⁷⁶ To by znamenalo, že patronátní právo pánů ze Strakonice bylo pouze částečné. Otázkou zůstává, kdy a jak poměr vyšehradské kapituly k prácheňské faře vznikl. Vysvětlení snad může být v poznámce Augusta Sedláčka, že Přemysl Otakar II. daroval roku 1268 soudní pravomoc nad Prácheňskem, spojenou do té doby s královským hradištěm, vyšehradskému kostelu.⁴⁷⁷ Citovaný konfirmační zápis je ovšem ojedinělý, a pokud nastíněný poměr vyšehradské kapituly k prácheňskému kostelu existoval, pak po roce 1356 jistě zanikl, protože při dalším podání k místní faře v roce 1380 uplatňuje patronátní právo již samostatně Bavor IV. ze Strakonice.⁴⁷⁸

Poté, co strakonický rod, pomalu ale jistě, ztratil na významu i na movitosti, je Prácheň, společně s Horažďovicemi, prodána pánům z Hradce. Jejich patronátní vztah vůči místní faře je doložen k roku 1419, kdy sem faráře podával Menhart z Hradce.⁴⁷⁹ Poté zprávy o osazování prácheňské fary mizí. Ale vzhledem k tomu, že v té době již Prácheň tvořila příslušenství Horažďovic, je pravděpodobné, že patronátní právo zůstalo vztaženo i k následujícím majitelům města (páni z Kočova, páni z Rýzmburka aj.).⁴⁸⁰

Farní kostel

Farní kostel sv. Klimenta je stavba datovaná do počátku 14. století,⁴⁸¹ jež by se měla nacházet na místě původního hradskeho kostela. I přes tuto tradiční úlohu došlo během

⁴⁷⁵ RBM III, s. 114-115.

⁴⁷⁶ LC I/1, s. 33.

⁴⁷⁷ Hradky, zámky a tvrze království českého XI., s. 205 (bez udání zdroje).

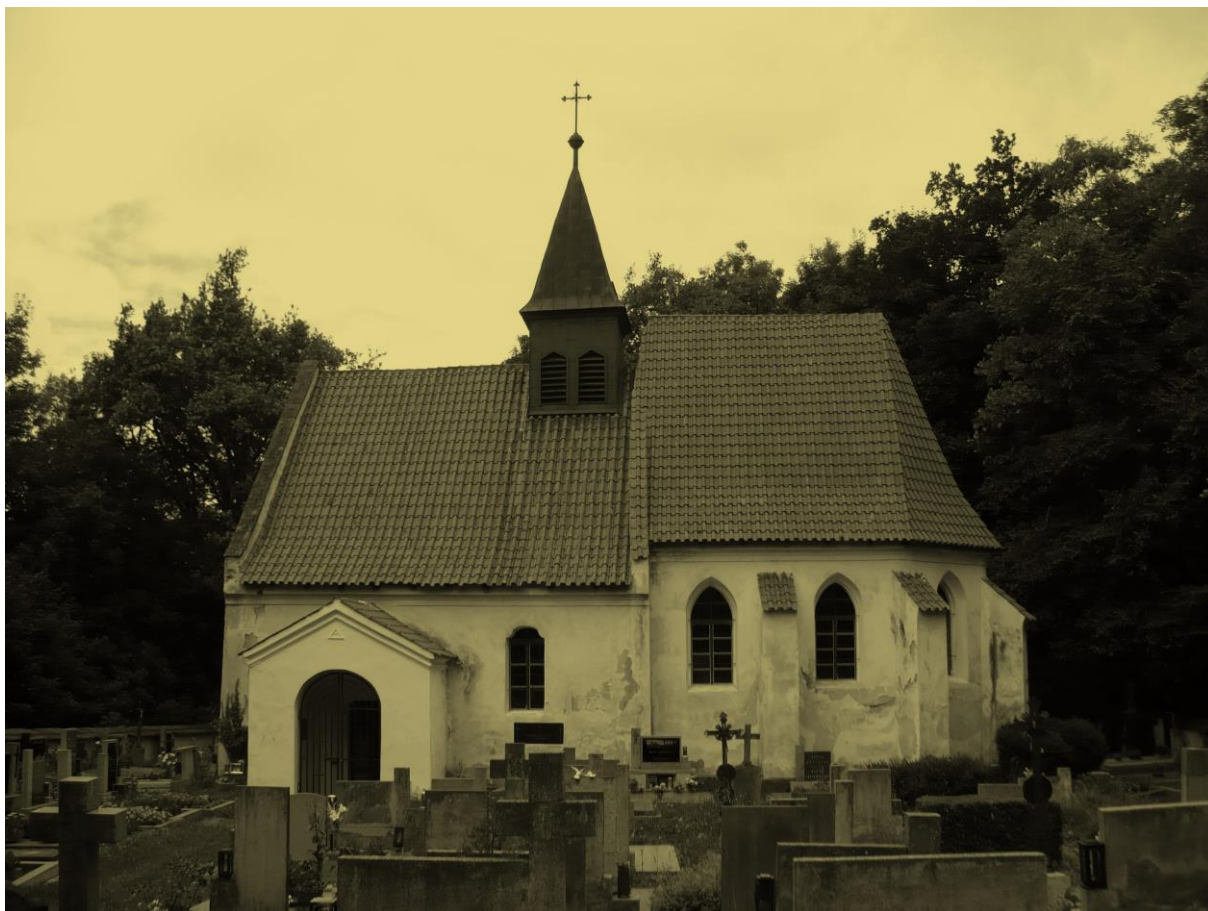
⁴⁷⁸ LC III-IV, s. 148.

⁴⁷⁹ LC VII, s. 288.

⁴⁸⁰ Místopisný slovník historický Království českého, s. 236.

⁴⁸¹ Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, s. 415.

zkoumaného období k přenesení centra církevního života do blízkých Horažďovic. Snad i proto není v dané době zaznamenán žádný odkaz či nadání ve prospěch tohoto kostela.

Obrázek 20 - Prácheň, bývalý farní kostel sv. Klimenta, zdroj: autor

Farní obvod

Podle pozdější farní relace spadaly pod prácheňskou faru pouze čtyři vsi a osady: samotná Prácheň, Boubín, Hliněný Újezd a Velké Hydčice.⁴⁸²

Faráři

Nejstarším, jménem známým, prácheňským farářem by měl být Ondřej, který je coby prácheňský plebán a zároveň i děkan uváděn ve svědečné řadě listiny z roku 1340 ve prospěch blízké fary ve Velkém Boru.⁴⁸³

⁴⁸² NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 155.

⁴⁸³ RBM IV, s. 328.

Až do roku 1356 spravoval místní faru pan Dominik, který v tomto roce na funkci rezignoval a byl nahrazen Benešem Benešovým z Vlčkovic.⁴⁸⁴ Ten zde působil téměř 24 let, až do své smrti v roce 1380. Ještě v roce 1377 je uváděn jako svědek při jednání o patronátním právu ke kostelu ve Lnářích (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské) před pražskou konzistoří.⁴⁸⁵ Po jeho smrti nastoupil k uprázdněné faře kněz Jan z Bukovec,⁴⁸⁶ který zde setrval do roku 1394, kdy směnou odešel k faře do Kydlin (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).⁴⁸⁷ Na jeho místo přešel bývalý kydlinský farář Aleš, který zde působil až do roku 1403, kdy místní faru směnil s bukovnickým farářem Janem.⁴⁸⁸ Jan ale odcizil ze svého předešlého působiště bohoslužebné náčiní, konkrétně misál a kalich, a byl proto volán ke konzistoři, kde se k činu přiznal a slíbil Alešovi odvést sumu pěti kop grošů. V případě, že by zemřel, měla tato povinnost přejít na jeho patrona, kterým v té době byl Břeněk ze Strakonice sezením na Blatné.⁴⁸⁹

Poslední dochované podání k prácheňské faře bylo učiněno jen několik měsíců před první pražskou defenestrací roku 1419. Tehdy již se souhlasem nového vlastníka Práchně, pana Menharta z Hradce, opouští kněz Jan místní kostel a nahrazuje jej stejnojmenný farář, který směnil toto beneficium za faru v Kašperských Horách.⁴⁹⁰ Po tomto datu veškeré zprávy o prácheňské faře mizí a není vyloučeno, že buďto přešla do rukou utrakvistů, na jejichž stranu se přiklonily i Horažďovice, nebo zůstala dlouho uprázdněná, protože v administrátorských aktech její jméno nefiguruje ani po skončení husitských válek.⁴⁹¹

⁴⁸⁴ LC I/1, s. 33.

⁴⁸⁵ AIu III, s. 212.

⁴⁸⁶ LC III-IV, s. 148.

⁴⁸⁷ LC V, s. 182.

⁴⁸⁸ LC VI, s. 87.

⁴⁸⁹ AIu IV, s. 263.

⁴⁹⁰ LC VII, s. 288.

⁴⁹¹ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.17 Řepice

Patronátní právo

Podací právo k řepické faře spadá rovněž do skupiny patronátů nižší (a často) lokální šlechty, která se ve vlastnictví vsi často střídala. V letech 1359 – 1364 to byli bratři Ctibor a Předota, uvádění jako rytíři přímo s přídomkem z Řepice.⁴⁹² Po nich se roku 1370 o patronát dělili bratři Mikuláš a Oneš z Vlhav s Janem a Purkartem z Janovic⁴⁹³ (v zápisu uvedeno *Hinonicze*, ale Jan s Purkartem se psali pravděpodobně podle dnešních Vrchotových Janovic).⁴⁹⁴ Poté doklady k podávání kněží na místní faru na téměř třicet let mizí. Až k roku 1399 prezentuje nového faráře Nedamír z Machovic, který je zároveň posledním patronem kostela, zachyceným v konfirmačních knihách.⁴⁹⁵

Farní kostel

Kostel v Řepici byl původně zasvěcen sv. Jiljí (dnes sv. Máří Magdalena) a první zmínka o něm, coby o farním, je z roku 1359 při výše zmiňované konfirmaci. Z počátku 15. století jsou pak dvě zmínky o jeho nadání. K roku 1409 to mělo být formou desátku.⁴⁹⁶ K roku 1412 pak stálý plat odváděný z místní tvrze a dvou vesnic, který místnímu faráři nechali zapsat tehdejší majitelé Chval, Bušek a Kunaš z Machovic, jež by měli být podle Augusta Sedláčka syny výše uvedeného Nedamíra.⁴⁹⁷

Farní obvod

U farního obvodu řepické fary bohužel nelze provést její rekonstrukci, protože v sedmdesátých letech 17. století, kdy byla vypracována farní relace zahrnující i Řepici, byl místní kostel již filiálním vůči faře ve Štěkni (božeňský děkanát, arcijáhensství bechyňské), v jejíž relaci vsi jmenovitě uvedeny nejsou.⁴⁹⁸ Jedinou lokalitou, u které tak bezpečně víme, že pod řepickou faru ve středověku spadala, byla ves Kbelnice, jejíž příslušnost k Řepici je uvedena v listině z roku 1360.⁴⁹⁹

⁴⁹² LC I/1 s. 107; LC I/2, s. 34.

⁴⁹³ LC II, s. 23.

⁴⁹⁴ Místopisný slovník království českého, s. 354.

⁴⁹⁵ LC VI, s. 9.

⁴⁹⁶ LE IX, f. 80; Údaj získán s rejstříku erekčních knih z roku 1851.

⁴⁹⁷ Hrad, zámky a tvrze království českého XI., s. 239.

⁴⁹⁸ NA, APA, Inv. č. 1338, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Blatná, f. 97.

⁴⁹⁹ RBM VII/2, s. 355-356.

Obrázek 21 - Řepice, farní kostel sv. Maří Magdalény (dříve sv. Jiljí), zdroj: autor

Faráři

V období cca 40 let, mezi roky 1359 – 1399, je při místní faře doloženo celkem 6 farářů. Až do roku 1359, kdy zemřel, zde působil Svojmír, který byl záhy nahrazen knězem Dominikem ze Strakonice.⁵⁰⁰ O rok později máme zprávu o sporu, který Dominik vedl s Drslavem, farářem v Radomyšli (děkanát bozeňský, arcijáhenství bechyňské), ohledně desátků ze vsi Kbelnice. Strakonický komtur Jakub a Lipolt z Turova, kteří tento svár rozsuzovali, přičkli Drslavovi právo vybírat desátky z pěti lánů náležejících k dotčené vsi, ale ve prospěch řepického faráře mu zároveň zapověděli, aby jakkoliv zasahoval do tamní duchovní správy a jiných církevních práv.⁵⁰¹ Ten zde setrval do počátku roku 1364, kdy na úřad rezignoval a na jeho místo byl prezentován Jarek ze Sedlce.⁵⁰² Jarek umírá v roce 1370 a na jeho místo přichází Jakub z Netolic,⁵⁰³ u něhož však není známo, kdy a jak faru opustil. V roce 1399, kdy je doložen další, a zároveň také poslední dochovaný konfirmační

⁵⁰⁰ LC I/1, s. 107.

⁵⁰¹ RBM VII/2, s. 355-356.

⁵⁰² LC I/2, s. 34.

⁵⁰³ LC II, s. 23.

zápis, byla totiž fara uprázdněna smrtí plebána Jana, jehož následně nahradil stejnojmenný kněz z Budějovic.⁵⁰⁴

Řepický farář figuruje ještě ve dvou dalších konfirmačních zápisech z let 1400 a 1405, ale v obou případech se jedná o jeho anonymní ustanovení exekutorem při dosazování faráře v Katovicích a v Radomyšli (děkanát bozeňský, arcijáhenství bechyňské).

⁵⁰⁴ LC VI, s. 9.

4.18 Strakonice

Patronátní právo

Církevní správa Strakonice a jejich okolí je už od 1. poloviny 13. století spjata se špitálním řádem sv. Jana Jeruzalémského, tedy s johanity. Ti sem přicházejí již kolem roku 1225, kdy získávají v regionu první statky.⁵⁰⁵ Pro další vývoj je pak stěžejním rok 1243, kdy Bavor ze Strakonice řádu věnuje polovinu zdejšího hradu a kostel, který se při něm nachází. Současně johanité také obdrželi řadu okolních osad (či vesnic), mezi nimiž je také jmenována osada Lom.⁵⁰⁶ Nutno však vysvětlit, proč je zdůrazněno darování právě této osady. O tehdejších Strakonících, i přes jejich strategickou polohu při soutoku Otavy a Volyňky, nelze rozhodně hovořit jako o rodícím se městě, ale spíše o několika nezávislých osadách v okolí hradu. Z hlediska vznikající farní správy se z těchto osad stal významným právě Lom, ve kterém byl na přelomu 13. a 14. století založen kostel, sloužící následně okolí jako farní.⁵⁰⁷

Držení kostela johanity, a to včetně duchovní péče, je uvedeno v potvrzení řádových majetků Vilémem ze Strakonice z roku 1318.⁵⁰⁸ Podací právo ke kostelu tak logicky držel také řád a faráři byli prezentováni prostřednictvím jeho převorů (nejprve českých a poté generálních), alespoň tak je to doloženo mezi léty 1363 – 1434.⁵⁰⁹ Výjimku z tohoto pravidla tvoří pouze dva konfirmační zápisy k faře, a to z roku 1361, kdy faráře podával strakonický komtur Heřman,⁵¹⁰ a z roku 1400, kdy tak činil Jindřich z Hradce, který se sice generálním převorem stal hned následujícího roku,⁵¹¹ ale v podání je zatím uveden také jen jako strakonický komtur.⁵¹² Jinak byla fara obsazována vždy na prezentaci převorů, jimiž byli jmenovitě Havel z Lemberka (1363),⁵¹³ těšínský kníže Semovít (1371 a 1390),⁵¹⁴ Markolt z Vrutice (1394)⁵¹⁵ a Václav z Michalovic (1434).⁵¹⁶

⁵⁰⁵ KOTLÁROVÁ, Simona: Sedm set let působení maltézských rytířů v Strakonících. In: Strakonice – vlastivědný sborník 1. Kapitoly z historie, Strakonice 2002, s. 49

⁵⁰⁶ CDB IV/1, s. 114-115.

⁵⁰⁷ KUPKA, Jiří, Sakrální architektura ve Strakonících. In: Strakonice – vlastivědný sborník 1: Kapitoly z historie, s. 165.

⁵⁰⁸ RBM III, s. 194.

⁵⁰⁹ LC I/2, s. 13; LC VIII-X, s. 233.

⁵¹⁰ LC I/1, s. 159.

⁵¹¹ Sedm set let působení maltézských rytířů v Strakonících, s. 73.

⁵¹² LC VI, s. 17.

⁵¹³ LC I/2, s. 13.

⁵¹⁴ LC II, s. 53; LC V, s. 17.

⁵¹⁵ LC V, s. 182.

⁵¹⁶ LC VIII-X, s. 233.

Obrázek 22 - Strakonice, bývalý farní kostel osady Lom zasvěcený sv. Václavovi, zdroj: autor

Farní kostel a jeho příslušenství

Jak již bylo nastíněno výše, farním kostelem pro Strakonice byl kostel v osadě Lom, vybudovaný Bavorem III. ze Strakonic a zasvěcený sv. Václavovi.⁵¹⁷ Na jeho výstavbě se měli podílet snad i stavitelé pracující ve stejné době na přestavbě strakonického hradu.⁵¹⁸

Kostel pravděpodobně neodváděl papežské desátky, protože v jejich rejstřících ani k jednomu z roků uveden není.⁵¹⁹ Důvod můžeme opět spatřovat v osvobození johanitů v Čechách Inocencem IV. od odvádění poplatků z příjmů.⁵²⁰

Přestože ke Strakonícím máme, oproti jiným lokalitám v prácheňském děkanátu, relativně mnoho pramenů, i zde je velmi těžkým úkolem nastínit kostelní, resp. farní příslušenství, nadání a příjmy. Vzhledem k tradiční roli, kterou zde měla johanitská komenda, i k jejímu rostoucímu významu, musíme většinu doložených donací adresovat spíše klášteru a klášternímu kostelu sv. Prokopa (dříve sv. Vojtěcha), než kostelu farnímu v Lomu. Výjimku

⁵¹⁷ RBM III, s. 739.

⁵¹⁸ Sakrální architektura ve Strakonících, s. 165.

⁵¹⁹ RBM, s. 67-68.

⁵²⁰ CDB IV/1, s. 542.

by snad mohla tvořit donace Hrzka Krlína ze Zahrádky, jeho ženy Elišky, dcery Elišky a paní Domky z Mačic, která se týká dvou ročních platů, dohromady ve výši tří kop grošů, za které má být sloužena věčná mše.⁵²¹ Nicméně následné potvrzení citované donace ze strany převora Jakuba a jeho bratří tuto variantu spíše nepřipouští.⁵²²

Informace, kterou naopak víme s určitostí, je povolení vybírat odpustky od zpovídacích se návštěvníků ve farním kostele, které dal tehdejšímu strakonickému faráři Jakubovi Václavů papež Bonifác IV. v roce 1402. Jakub si dokonce pro zpovědi mohl zvolit dalšího kněze, který by mu vypomáhal.⁵²³

Od druhé poloviny 15. století se centrum církevní správy Strakonice pomalu, ale jistě, přesouvá od kostela v Lomu, který je však i nadále, a to až do konce 18. století, titulárně farní, ke klášternímu kostelu sv. Prokopa a posléze i k měšťanskému kostelu sv. Markéty. Původní centrum farnosti je pak používáno především jako pohřebiště.⁵²⁴

Obrázek 23 - Strakonice, klášterní kostel sv. Prokopa (dříve sv. Vojtěcha), zdroj: autor

⁵²¹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2464/charter>.

⁵²² <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/2466/charter>.

⁵²³ MV V, s. 1173-1174.

⁵²⁴ Sakrální architektura ve Strakonících, s. 166.

Farní obvod

Farní relace ke Strakonícím k dispozici bohužel není, proto se můžeme pouze domnívat, které lokality do jejich farního obvodu spadaly. Pro rekonstrukci si můžeme vytvořit hranice okolních farností (na severu Řepice, na jihu Hoštice, na východě Katovice a Kraselov a na západě Čejetice a Jinín)⁵²⁵ a k tomu vzít v potaz také obce přiřazené v současnosti.⁵²⁶ Na základě tohoto dohadu vychází, že pod strakonickou faru, sídlící v Lomu, mohly spadat, mimo samotných Strakonic, Ptákovice (Přední), Drachkov, Droužetice, Libětice, Mutěnice, Pracejovice, Přední Zborovice a Radošovice.

Faráři

Stejně jako v případě Horažďovic, tak i ve Strakonících byli k faře dosazováni členové johanitského řádu. Vzhledem k nijak velké vzdálenosti mezi hradem a farním kostelem, lze usuzovat, že dotyční špitálníci, kteří v dané době zastávali funkci faráře, přímo při kostele nesídlili a za výkonem souvisejících povinností ke kostelu docházeli.⁵²⁷

V konfirmačních knihách lze v období 1361 – 1434 dohledat osm příslušníků řádu, kteří spravovali zdejší faru. Do roku 1361 to byl bratr Matěj, který v tomto roce na funkci rezignoval.⁵²⁸ Po něm převzal duchovní správu bratr Ondřej ze Strakonic, pouze však na dva roky, po nichž rovněž rezignoval.⁵²⁹ Mezi červencem 1363 a červnem 1371 je coby správce kostela doložen bratr Heřman Calvus (lze snad počestit i jako Heřman Holý), který o farnost pečoval až do své smrti.⁵³⁰ Následuje bratr Jan, vykonávající úřad celých devatenáct let, tedy až do jeho rezignace v roce 1390.⁵³¹ Během následujících deseti let byli k faře podání dva řádoví bratři, Mikuláš Rycner (doložen 1390 – 1394, rezignoval) a Jan (doložen 1394 – 1400, také rezignoval).⁵³² V únoru 1400 pak byl prezentován bratr Václav zvaný Trojan,⁵³³ u něhož však není jasné, kdy a jak ve funkci skončil, protože další konfirmace je doložena až roku 1434, kdy je beneficium uprázdněné po smrti posledního správce, který se ale jmenoval Jakub.⁵³⁴ Vysvětlení by se snad mohlo nacházet v listině papeže Bonifáce IX. z prosince 1402, týkající se již zmiňovaných odpustků. Zde je totiž jako správce farního kostela

⁵²⁵ NA, APA, Inv. č. 1324 a 1338, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice a vikariát Blatná.

⁵²⁶ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRAKONICE>.

⁵²⁷ Sakrální architektura ve Strakonících, s. 165.

⁵²⁸ LC I/1, s. 159.

⁵²⁹ LC I/2, s. 13.

⁵³⁰ LC II, s. 53.

⁵³¹ LC V, s. 17.

⁵³² LC V, s. 182.

⁵³³ LC VI, s. 17

⁵³⁴ LC VIII-X, s. 233.

ve Strakonících jmenován Jakub Václavův z Prahy, tedy kombinace obou jmen.⁵³⁵ To by znamenalo, že dotyčný bratr setrval ve funkci téměř 35 let. Je to však pouze dohad. Posledním strakonickým farářem, zachyceným v konfirmačních knihách, je bratr Beneš z Prahy, podávaný ke kostelu v roce 1434, po smrti Jakuba.⁵³⁶

Přestože johanité vykonávali farní správu ve Strakonících až do roku 1952,⁵³⁷ funkce faráře již později osazována nebyla a jeho povinnosti převzal nejprve převor a posléze administrátor převorství.⁵³⁸

Strakonická škola

Stejně jako v případě Horažďovic, i ve Strakonících již ve 14. století existovala škola, napojená, jak jinak, na místní komendu. Asi nejucelenější informace o této škole pochází z vizitace v roce 1373, kdy je zde uvedeno 14 stálých žáků a 21 občasných, o jejichž vzdělávání se stará bratr Mikuláš (*scholasticus*).⁵³⁹

⁵³⁵ MV V, s. 1173.

⁵³⁶ LC VIII-X, s. 233.

⁵³⁷ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRAKONICE>.

⁵³⁸ Sakrální architektura ve Strakonících, s. 166.

⁵³⁹ Inquisitio domorum hospitalis, s. 44 a 50.

4.19 Strašín

Patronátní právo

Prvním známým majitelem Strašína byl Vítek z Krumlova. Ten jej prodal společně se dvěma mlýny paní Kristýně a jejímu synu Mikulášovi z Prahy, od nichž poté přešel do majetku strakonické komendy johanitů. Vítek z Krumlova johanitský majetek roku 1274 ještě rozšířil, když se svými syny prodal převorovi řádu Valtrovi část přiléhajícího lesa.⁵⁴⁰ Jak dlouho zůstal Strašín v držení řádu, ovšem známo není, protože v pozdějších záznamech jejich majetku se již neobjevuje. To ovšem může být způsobeno tím, že první johanitské listiny pocházejí až z první poloviny 14. století.⁵⁴¹

Doklad o vztahu mezi strakonickými johanity a strašínskou farou máme k roku 1254, tedy paradoxně z období, kdy se Strašín v majetku johanitů ještě nenacházel, a to ve slibu faráře Mikuláše, že bude řádně vykonávat svoji funkci.⁵⁴² Jan Anderle jako možné řešení nabídl ztotožnění tohoto Mikuláše se stejnojmenným synem paní Kristýny, která ves jistý čas vlastnila, ale neexistuje žádný bližší doklad, který by tuto teorii potvrzoval.⁵⁴³ Mikuláše totiž mohli k faře dosadit představitelé řádu i na žádost či přání bývalého majitele vsi Vítka z Krumlova. Jak dlouho trval poměr mezi strašínskou farou a johanity bohužel doloženo není. Pravděpodobné je, že faru osazovali i poté, co se ves dostala do jejich držení, ale časová mezera mezi zprávami je příliš dlouhá a tak nelze nijak vykonstruovat, jak johanitská správa strašínské fary vlastně pokračovala a kdy zanikla.

Ve čtrnáctém století se Strašín dostal do majetku pánů z Rýzemberka, kteří jej začlenili do svého panství s centrem na hradě Rabí, při němž setrval až do poloviny 16. století.⁵⁴⁴ Ve všech třech dochovaných konfirmacích k tamnímu beneficiu proto v roli patronů vystupují příslušníci tohoto rodu, a to postupně Půta ze Skály a Rabí (1380),⁵⁴⁵ Břeněk ze Skály a Švihova (1404)⁵⁴⁶ a Jan z Rýzemberka (1414).⁵⁴⁷

⁵⁴⁰ RBM II, s. 1226-1227.

⁵⁴¹ SVOBODA: Páni ze Strakonic, s. 80.

⁵⁴² RBM II, s. 7.

⁵⁴³ ANDERLE, Jan: Nedostavěný hrad u Strašína, In: *Castellogica bohemica* 2, Praha 1991, str. 329.

⁵⁴⁴ Místopisný slovník historický Království českého, s. 835-836.

⁵⁴⁵ LC III-IV, s. 142.

⁵⁴⁶ LC VI, s. 116.

⁵⁴⁷ LC VII, s. 140.

Farní kostel

Přestože původní podoba strašínského kostela Narození Panny Marie není dnes již téměř patrná, dochovaná věž naznačuje, že vznikl snad už na počátku 13. století, což by potvrzovaly i písemné prameny.⁵⁴⁸

Farní obvod

Farní relace zachycují při strašínské faře pouze dvě další vesnice, a to Nezdice (na Šumavě) a Pohorsko.⁵⁴⁹

Faráři

Jako farní je místní kostel doložen již roku 1254, kdy zde funkci faráře vykonával příslušník johanitského řádu jménem Mikuláš. Písemně je zachycen jeho upřímný slib převorovi Janu ze Švamberka, se sídlem ve Strakonících, jemuž Mikuláš ve víře, úctě a poslušnosti vyznává, že bude v udělené faře dobrých hostem a pracovitým správcem a bude vynakládat všechny své možnosti a schopnosti ke cti boží a k užitku svého konventu. Rovněž slibuje, že ze svěřeného kostela nic nezciží, nezničí ani neztratí a naopak se bude snažit jej pozvednout a zvelebit.⁵⁵⁰

Nově se Strašín objevuje až v pramenech druhé poloviny 14. století, nejprve k roku 1369 v rámci rejstříku papežských desátků.⁵⁵¹ Zpráva o některém z místních duchovních je tak datována až k roku 1380. Toho roku zemřel farář Staněk a pan Půta ze Skály a Rabí prezentoval na jeho místo kněze Jana ze Strakonic. Aby získal potřebné potvrzení, zvolil si u konzistoře za prokurátory Dětficha z Neprochov a písaře Mikuláše. Výsledkem obou kroků bylo potvrzení Jana k beneficiu.⁵⁵²

Mezi lety 1380 až 1404 je další mezera v jakýchkoliv zprávách. Do roku 1404 sice byl strašínským farářem jakýsi Kopic, ale kdy a za jakých okolností do Strašína přišel, není známo. Tento Kopic zmíněného roku zemřel a na jeho místo pan Břeněk ze Skály a Švihova prezentoval kněze Eliáše z Horšovského Týna.⁵⁵³ Eliáš zůstal při místní faře pouze půl roku a již v březnu 1405 na svou funkci rezignoval a směnil své benefícium s Václavem, farářem

⁵⁴⁸ KUTHAN, Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 239.

⁵⁴⁹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 204.

⁵⁵⁰ RBM II, s. 7.

⁵⁵¹ RDP, s. 67.

⁵⁵² AIu II, s. 36 a LC III-IV, s. 142.

⁵⁵³ LC VI, s. 116.

v Čachrově (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).⁵⁵⁴ Jak dlouho působil ve Strašíně Václav, opět není známo, protože další nejbližší záznam je až z roku 1414, kdy zde zemřel farář, který se ale jmenoval Petr. K faře byl následně Janem z Rýzemberka prezentován kněz Václav z Klatov,⁵⁵⁵ který je zároveň posledním známým strašínským farářem do počátku husitských válek. V období po jejich skončení je strašínská fara započítávána spíše mezi ty kališnické. To se však nejeví až tak pravděpodobným, vzhledem k tomu, že ves zůstala v majetku pánů z Rýzemberka, kteří se toho času počítali ke katolické straně a ve většině far ve sféře jejich vlivu byla obnovena katolická správa (v rámci děkanátu Albrechtice, Budětice, Nezamyslice nebo Velký Bor). Navíc v již několikrát citované písemnosti z roku 1438, ohledně obnovení katolické správy v Albrechticích, je mezi svědky uveden také jistý Alex označovaný jako farář ve Strašíně.⁵⁵⁶

Poutní tradice

Strašínský kostel Narození Panny Marie a údajný léčivý pramen v jeho bezprostřední blízkosti náleží mezi významná poutní místa Pošumaví. Skutečným poutním místem se stal Strašín sice až po třicetileté válce, ale lidová tradice odkazuje na pouti do Strašína již na přelomu 14. a 15. století.⁵⁵⁷ K tomu sice neexistují žádné skutečné doklady, ale vzhledem k tehdy výrazně silícímu mariánskému kultu, mimo jiných prosazovaného i arcibiskupem Janem z Jenštejna, není tato možnost tak zcela nepravděpodobná.

Obrázek 24 - Strašín, farní kostel Narození Panny Marie, původní podobu nelze rozpoznat, zdroj: autor

⁵⁵⁴ LC VI, s. 135.

⁵⁵⁵ LC VII, s. 140.

⁵⁵⁶ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

⁵⁵⁷ POKORNÝ Milan: Poutní tradice Šumavy (Sušicko), Sušice 2002, s. 54-56.

4.20 Střelské Hoštice

Patronátní právo

Patronát nad místní farou měli majitelé vsi, jimiž ve čtrnáctém a patnáctém století byli především příslušníci nižší šlechty. V konfirmačních zápisech, dochovaných z let 1402 – 1433, se pak objevuje pouze jediné jméno, a to rytíř Jan Prčice z Hoštic.⁵⁵⁸

Farní kostel

Původní střelskohoštický farní kostel se nedochoval vinou požáru.⁵⁵⁹ Současná stavba, situovaná na stejném místě předešlý svatostánek, byla zbudována až v roce 1819, při čemž bylo zachováno původní zasvěcení kostela sv. Martinovi.⁵⁶⁰

Farní obvod

Střelské Hoštice byly farními pro vesnice Lhota (Střelskohoštická), Sedlo, Horní Poříčí, Dolní Poříčí, Kozlov a Svaté Pole.⁵⁶¹

Faráři

Nejstarší zpráva o místním faráři pochází až ze začátku 15. století, konkrétně z roku 1402, kdy zemřel dosavadní farář (jméno v zápise bylo zřejmě poškozeno, proto se v edici nevykytuje), na jehož místo nastupuje kněz Jakub z Čejetic.⁵⁶² Jakubova správa nad farou trvala šest let, než se rozhodl odejít směnou do Bukové (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské). Naopak z Bukové přichází do Střelských Hoštic Jakub zvaný Kubík.⁵⁶³ Ten zde působil pouze o rok déle než jeho předchůdce a roku 1415 se rovněž směňuje, a to s Albertem, dříve plebánem v Plánici (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).⁵⁶⁴ Albert při faře setrval, tedy přinejmenším titulárně, téměř po celé období husitských válek až do své smrti v roce 1433.⁵⁶⁵ Po něm byl do Střelských Hoštic potvrzen Václav, ale u něj již není

⁵⁵⁸ LC VI, s. 69-70; LC III-X, s. 188.

⁵⁵⁹ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRELSKE-HOSTICE>

⁵⁶⁰ LE VI, s. 100.

⁵⁶¹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farní relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 113 b.

⁵⁶² LC VI, s. 69-70.

⁵⁶³ LC VI, s. 249.

⁵⁶⁴ LC VII, s. 181-182.

⁵⁶⁵ LC VIII-X, s. 188.

zachyceno, do kdy kostel a faru spravoval. Výčet místních farářů pak můžeme ještě doplnit o Šimona, který je zaznamenán v administrátorských aktech k roku 1470.⁵⁶⁶

Obrázek 25 - Střelské Hoštice, farní kostel sv. Martina z roku 1819, situovaný na místě původního svatostánku, zdroj: autor

Stálé kaplanství ve farním kostele

Pokud pomineme informace o odvádění papežských desátků, pak všechny dochované zprávy o faře ve Střelských Hošticích předcházejí záznamy týkající se zřízení místa stálého kaplana při zdejším kostele.

Roku 1399 se na arcibiskupství obrátili zemaní Přibík ze Lhoty (dnes Střelskohoštická Lhota) a Bušek ze Sedla s žádostí o zřízení místa stálého kaplana ve farním kostele ve Střelských Hošticích. Kaplanství mělo sloužit k chvále Boha, Panny Marie, sv. Martina, jemuž byl kostel vysvěcen, i Všem svatých. Dále mělo pozvednout bohoslužby konané za spasení duší předků obou zemanů, jejich zemřelého bratra Viléma ze Lhoty a přirozeně i jich samých. K zajištění kaplana byl stanoven stálý roční plat šesti kop grošů, vybíraných

⁵⁶⁶ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

ve vsi Komušín, na Vachkovi Výpustkovi, Matěji Stromovi, Jakobovi Kozlíkovi, Hoškovi Vítků zvaném Bavor a vdově Jitce Požárkové. V případě smrti některého z těchto poplatných, měl být plat dále vybírán na jeho dědicích či nástupcích. K tomu byla přidána ještě suma deseti kop grošů, za kterou měla být přikoupena pole pro naturální požitky. Tyto příjmy pak nesměl nikdo, ani některý ze zakladatelů, od kaplanství zcizit. Patronát si Přibík s Buškem vyměnili pro sebe a pro své dědice. Z povinností kaplana jsou jmenovány především troje týdenní mše (pondělní za zemřelé, středeční za Boží Tělo, sobotní za Pannu Marii). Když by některá z nich byla opomenuta, pak ji má kaplan nahradit hned následující den. Pokud to však neučiní, tak jej má farář potrestat pokutou jednoho groše, který bude rozdělen chudým.

Generální vikář Mikuláš Puchník tuto žádost ve všech bodech schválil a kaplanství zřídil jako nové a stálé církevní beneficium nadané příslušnými platy a požitky. K povinnostem kaplana pak ještě dodal poslušnost tamnímu faráři a přísluhování při všech mších a procesích.⁵⁶⁷ K novému beneficiu byl hned potvrzen i první kaplan, kterým se stal kněz Václav ze Strakonice.⁵⁶⁸

⁵⁶⁷ LE VI, s. 100-101.

⁵⁶⁸ LC VI, s. 4.

4.21 Sušice

Patronátní právo

Pokud chceme uceleně sledovat vývoj patronátního práva k sušické faře, musíme se vrátit do 12. století, k dynastické politice Přemyslovců orientované na bavorský hraběcí rod Bogenů. Jejich prvním vzájemným poutem byl patrně sňatek Břetislava II. s Lukardou, která byla s největší pravděpodobností sestrou Albrechta I. z Bogenu. Provázání rodů bylo znovu utvrzeno roku 1124, když Vladislav I. provdal svou dceru Svatavu za Friedricha z Bogenu. Třetím případem dynastického svazku mezi oběma rody je pak sňatek dcery knížete Bedřicha Ludmily s Albrechtem III. z Bogenu.⁵⁶⁹ Nepřesné datum tohoto sňatku je kladeno do let 1184 – 1192. V souvislosti se sňatkem Svatavy i Ludmily se objevuje hypotéza, že Bogenové získali Sušicko jako věno. Tato myšlenka se objevuje v celé řadě starších historických prací, a to od tvrzení, že není známo, v jaké míře se Sušicko ocitlo v Bogenských rukou, až k přímému odtržení celého regionu. Problematikou se podrobněji zabýval Jiří Martínek, který však došel k závěru, že neexistují pádné důkazy potvrzující variace této hypotézy a jako vysvětlení podal držbu pouze Sušice, a to dvora se vsí a kostelem a několika okolními osadami, nikoliv však celého okolního území.⁵⁷⁰

První písemná zmínka o farním kostele v Sušici pochází z roku 1233, kdy tehdejší majitel Sušice, hrabě Albrecht IV. z Bogenu, svěřil patronát tohoto kostela rodovému klášteru ve Windbergu.⁵⁷¹ Po vymření Bogenů Sušici získal do držení Otta II. Dolnobavorský, syn Ludmily a jejího druhého manžela Ludvíka I. Bavorského z rodu Wittelsbachů. Ten roku 1246 daroval všechny desátky plynoucí z jeho majetku na Sušicku pro změnu bavorskému klášteru v Niederaltaichu.⁵⁷² Podací právo však nadále zůstalo Windbergu. Když pak roku 1247 vymřeli Babenberkové a Přemyslovcí se dostali s Wittelsbachi do konfliktu o jejich dědictví, problém Ottova majetku v Čechách se vyostřil. Opanování Sušicka bylo patrně cílem vpádů Václava I. a Přemysla Otakara II. do Bavorska v roce 1251. Sušice se tehdy asi v českých rukou ocitla, ale pouze do roku 1257, kdy ji po bitvě u Mühldorfu musel Přemysl Otakar II. v rámci smíru s Wittelsbachi vrátit. Definitivní navrácení Sušice do českých rukou tak přišlo až v roce 1273, a to na základě mírové smlouvy s Jindřichem Bavorským, která někdejší bogenské dědictví rozdělila.⁵⁷³ Z hlediska podacího práva však ke změně nedošlo.

⁵⁶⁹ GABRIEL, Josef Ambrož: Královské město Sušice a jeho okolí, Praha 1868, s. 46.

⁵⁷⁰ MARTÍNEK, Jiří: Sušicko – bylo či nebylo? In: Historická geografie 30, Praha 1999, s. 85-97.

⁵⁷¹ RBM I, s. 379; <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0014/charter>.

⁵⁷² RBM I, s. 540.

⁵⁷³ MARTÍNEK: Sušicko – bylo či nebylo?, s. 87-90; RBM II, s. 326-328.

Jiří Martínek ve své studii uvádí, s odkazem na starší práci Hanse Muggenthalera, že poslední relikty bogenské držby zmizely roku 1277, když pražský biskup vyměnil s windberským klášteřem patronát v Sušici za ves Albrechtice.⁵⁷⁴ Tato teorie je však bezpochyby mylná. Prvním argumentem k vyvrácení této teorie je fakt, že Albrechtice náležely Windbergu, včetně podacích práv k místnímu kostelu, již od 12. století. Druhý a hlavní argument tvoří spolehlivě doložený windberský patronát nad sušickou farou ještě roku 1283, tedy celých šest let po údajném vyrovnání. Toho roku se totiž pokusil bez souhlasu windberského opata získat sušickou faru kněz Bernard, což vedlo k soudnímu sporu.⁵⁷⁵ Rozhodčím byl ustanoven strahovský opat Jordán, který prohlásil Bernardova práva za neplatná a vlastnictví patronátu nad farou přiznal windberskému klášteři.⁵⁷⁶ Časové určení zániku windberského patronátu se tak posouvá až za rok 1283.

Na přelomu 13. a 14. století, kdy byla Sušice již královským městem a její význam narůstal, přešel patronát sušické fary na vyšehradskou kapitolu. Vztah mezi kapitulou a farními správci byl poměrně složitý. Fara sloužila jako inkorporovaná prebenda vždy jednomu z vyšehradských kanovníků a správce fary mu z ní odváděl roční plat. Farář díky tomuto poměru bývá uváděn ve funkci jako stálý vikář⁵⁷⁷ a i farní kostel se nedopatřením často označuje za filiální.⁵⁷⁸ Výše zmíněný plat činil 12 kop grošů vyplácených dvakrát ročně a celková suma roční platu byla tedy 24 kop.⁵⁷⁹ Byla to bezpochyby právě výše odváděného platu, která často rozdmýchávala spory mezi kanovníky a sušickými vikáři.

V konfirmačních zápisech pražského arcibiskupství vystupují zprvu jako patroni kostela samotní kanovníci, k roku 1367 je to kanovník Albert⁵⁸⁰ a v letech 1369 – 1370 kanovník Jindřich.⁵⁸¹ Poté sušická fara na téměř deset let z konfirmačních knih mizí. Když je pak roku 1379 podáván nový farář, zdá se, že dochází k zásadnímu obratu, protože prezentujícím již není žádný z kanovníků, ale král Václav IV.⁵⁸² Jedná se však pouze o změnu formální, fara dál funguje jako kapitulní prebenda prakticky až do počátku husitských válek. Když pak roku 1419 umírá Václav IV., dosud loajální Sušice začíná vystupovat jako aktivní přívrženec husitství a vytváří svaz s dalšími podobně zaměřenými městy. Během náboženských nepokojů definitivně zaniká poměr místní fary k vyšehradské kapitule a sušičtí měšťané se patronátu k faře ujímají sami.

⁵⁷⁴ Sušicko – bylo či nebylo?, s. 97.

⁵⁷⁵ RBM II, s. 1188.

⁵⁷⁶ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0027/charter>.

⁵⁷⁷ LC I/2, s. 84.

⁵⁷⁸ LE IV, s. 364-365

⁵⁷⁹ RBMV I/3, s. 637-638 a 782-783.

⁵⁸⁰ LC I/2, s. 84.

⁵⁸¹ LC II, s. 21 a 40.

⁵⁸² LC III-IV, s. 117.

Farní kostel

Na začátku 14. století byl patrně místní, původně románský kostelík nahrazen gotickou bazilikou zasvěcenou sv. Václavovi.⁵⁸³ Když dal roku 1322 Jan Lucemburský město obehnat hradbami, kostel sv. Václava se ocitl díky své poloze v bezprostředním sousedství nových hradeb a díky tomu je někdy označován jako *inter muros* (mezi hradbami).⁵⁸⁴

Obrázek 26 - Sušice, farní kostel sv. Václava, zdroj: autor

⁵⁸³ Umělecké památky Čech III, s. 467.

⁵⁸⁴ LC III-IV., s. 30.

Farní obvod

Na základě farní relace lze usuzovat, že již ve středověku spadalo do obvodu sušické fary celé město Sušice a vsi Dobšín, Chmelná, Volšovy a (Dolní) Staňkov.⁵⁸⁵

Faráři

První doloženým správcem sušické fary ze 14. století je vikář Konrád, který se roku 1348 písemně zavázal odvádět zmíněný plat vyšehradskému kanovníku Mikulášovi. To je doloženo ve svědectví arcibiskupského oficiála Šimona, který byl rovněž vyšehradským kanovníkem.⁵⁸⁶ Konrád spravoval sušickou faru až do své smrti roku 1367, kdy jej na prezentaci kanovníka Alberta ve funkci vystřídal kněz Jindřich, který byl zřejmě místním rodákem.⁵⁸⁷ Při fary však působil jen dva roky, a když na sklonku roku 1369 zemřel, byl na jeho místo prezentován Jan, dříve oltářník kostela vyšehradského. Jako patron je za kapitolu tentokrát uveden kanovník Jindřich, který byl rovněž proboštem kostela Panny Marie v Klatovech.⁵⁸⁸ Jan však po necelém roce také zemřel a Jindřich musel na jeho místo dosadit nového vikáře. Tím se stal v listopadu 1370 Seifrid, klerik vratislavské diecéze.⁵⁸⁹

Seifrid sice setrval u fary až do roku 1378, ale konec jeho působení zde rozhodně nebyl slavný. V září roku 1378 byl volán ke konzistoři a následně suspendován z výkonu úřadu duchovního generálním vikářem Kunešem z Třebovle.⁵⁹⁰ Důvodem tohoto opatření nebylo nic menšího než vražda. Seifrid totiž vlastní rukou zabil kazatele, který působil při jeho kostele. Příčina činu však nikde zmíněna není. Vražda byla nakonec prokázána a Seifrid byl uznán vinným.⁵⁹¹ Proti rozsudku se sice odvolal, čímž se proces protáhl téměř o rok, ale rozsudek byl nakonec znovu potvrzen a Seifrid byl s konečnou platností zbaven sušické fary a výkon všech dalších kněžských úřadů mu byl zakázán.⁵⁹²

Teprve po právoplatném zbavení Seifrida úřadu, mohla být sušická fara znovu obsazena. Počátkem prosince 1379 k ní byl prezentován Mikuláš, dříve farář v Drahobudicích (děkanát kouřimský, arcijáhenství kouřimské).⁵⁹³ Následujícího roku (1380) ale Mikuláš zemřel a na uprázdněnou faru byl prezentován Petr alias Pešek, kanovník kostela sv. Jiří na pražském

⁵⁸⁵ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 3.

⁵⁸⁶ RBM V, s. 147- 148.

⁵⁸⁷ LC I/2, s. 84.

⁵⁸⁸ LC II, s. 21.

⁵⁸⁹ LC II, s. 40.

⁵⁹⁰ AIu I, s. 300 a 305.

⁵⁹¹ AIu I, s. 311.

⁵⁹² AIu I, s. 375.

⁵⁹³ LC III-IV, s. 117.

hradě.⁵⁹⁴ I v jeho případě je doložena soudní pře s vyšehradským kanovníkem Fridrichem, hrabětem z Wertheimu na přelomu let 1380 – 1381.⁵⁹⁵ Předmětem sporu byl samozřejmě roční plat. Smírčí výrok mistra Fridmanna a Oldřicha Hložka nakonec potvrdil nárok na plat kapitule. Petr se zavázal plat pravidelně odvádět.⁵⁹⁶ V následném zlistinění výroku generálního vikáře Kuneše z Třebovle k zmíněnému sporu je pak Petrovi suma ročního platu snížena z 24 kop grošů na pouhých 15.⁵⁹⁷

Po Fridrichu z Wertheimu získal sušickou prebendu kanovník Svatoslav, který se rovněž roku 1383 dostal s Petrem do sporu. Petr patrně opět neodváděl plat a této povinnosti se pokoušel zbavit směnou beneficí. Svatoslav na to reagoval žalobou u konzistoře, kde Petra obvinil z nedostatečného zájmu o vyrovnávání svých závazků a pokusil se ohradit proti možné Petrově směně.⁵⁹⁸ Takové opatření snad mohlo fungovat v době, kdy kanovníci drželi i podací právo k faře a tak mohli případné směně zamezit. Převzetí patronátu nad farou Václavem IV. však tuto možnost narušilo. Petr se tak mohl bez problémů směnit s Klimentem, dříve farářem v Nebuželích (děkanát mělnický, arcijáhenství boleslavské). Konfirmace této směny je datována pouhý den po zmíněné stížnosti kanovníka Svatoslava.⁵⁹⁹

Změna nenastala ani za Petrova následníka Klimenta. Spor ohledně placení ročního platu tentokrát proběhl v letech 1388 – 1389 a jako majitel prebendy poprvé vystupuje kanovník František z Jevíčka. O sporu se dozvídáme především z kapitulních listin, a to již ve stádiu, kdy Kliment roku 1388 podal prostřednictvím svého prokurátora Petra z Žatce odvolání proti rozhodnutí. Rozhodčím byl ustanoven hradištský opat Viker, který Klimentovo odvolání zamítl a nařídil, aby byl původní výrok přiveden k právu.⁶⁰⁰ Kliment však opětovně potvrzeného výroku nedbal a dál odmítal odvádět plat. Opat Viker tak znovu vystupuje jako konzervátor práv vyšehradské kapituly ještě roku 1389 a nařizuje farářům v okolí Sušice, aby veřejně vyzvali Klimenta k podrobení se rozsudku a v případě, že by znovu neposlechl, aby dodržovali interdikt na něj uvalený.⁶⁰¹ Kliment však nepovolil ani po tomto opatření a Viker byl nucen hledat pomoc u arcibiskupa Jana z Jenštejna, kterého žádal, aby Klimenta přiměl dodržet rozsudek.⁶⁰² Zdali to bylo na základě arcibiskupského zásahu či ne, Kliment nakonec v září 1389 uznal nárok Františka z Jevíčka na příslušný plat a zavázal se jej odvádět. Zároveň však vyznal, že v danou chvíli kvůli chudobě zaplatit nemůže. Kanovník mu proto milostivě

⁵⁹⁴ LC III-IV, s. 141.

⁵⁹⁵ AÍu II, s. 75 a 106.

⁵⁹⁶ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/256/charter>.

⁵⁹⁷ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/257/charter>.

⁵⁹⁸ AÍu II, s. 212.

⁵⁹⁹ LC III-IV, s. 151.

⁶⁰⁰ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/272/charter>.

⁶⁰¹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/273/charter>.

⁶⁰² <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/277/charter>.

přenechal 20 grošů na živobyті.⁶⁰³ Kliment pak při sušické faře setrval až do své smrti roku 1391.

Na místo Klimenta byl pak Václavem IV. prezentován kněz Jindřich ze Slatiny.⁶⁰⁴ Není bez zajímavosti, že František z Jevíčka se pokusil beneficium obsadit vlastním kandidátem, kterým byl jeho krajan Mikuláš Petrův z Jevíčka, klerik olomoucké diecéze a písař českého království.⁶⁰⁵ Vzhledem k tomu, že dotyčný Mikuláš při dalších zápisech v Sušici nefiguruje, je zřejmé, jak tento Františkův pokus dopadl.

Ani v případě Jindřicha na sebe nenechal soudní spor příliš čekat. Již první společné vystoupení Jindřicha s Františkem na půdě konzistoře bylo v duchu žaloby pro nezaplacení sumy 10 kop grošů.⁶⁰⁶ Tentokráte, snad aby bylo zamezeno dalším sporům, vyměřil roku 1392 generální vikář Mikuláš Puchník Jindřichovi finanční zástavu ve výši 16 kop grošů, která měla být složena u něj a případně vyplacena kanovníku Františkovi. Zároveň byli stanoveni ručitelé, kteří by v případě potřeby dluh vyrovnali, a to královský kaplan Herš a nájemce sušické fary Bernard.⁶⁰⁷ Toto je také jediná zpráva dokládající farního nájemce Bernarda. Je však možné, že Bernard si pronajal farní důchody a požitky již za Jindřichova předchůdce Klimenta, protože následujícího roku 1393 Jindřich pronajímá faru znovu, ale tentokráte dřívějšímu oltářníku Václavovi. Ten si pronajal faru na tři roky za částku 40 kop grošů za každý rok, jež měla být odváděna ve třech termínech (na sv. Jiří, na sv. Havla a na svátek Očištění Panny Marie). Trest za porušení nájemní smlouvy byl stanoven na pokutu 20 kop grošů a exkomunikaci. V zápisu je také výslovně připomenut Jindřichův peněžní závazek vůči kanovníkovi vyšehradskému, který musí uhradit on a nikoliv jeho nájemce, stejně jako papežský desátek. Ostatní finanční povinnosti jsou již na nájemci.⁶⁰⁸ Po tomto intermezzu se znovu obnovil spor mezi Jindřichem a Františkem. Jindřich v lednu 1393 sice Františkovi vyrovnal obvyklou splátku 12 kop grošů (4 kopy hotově a koně v hodnotě dalších osmi),⁶⁰⁹ ale v červenci stejného roku je Jindřichovi opět zapsán dluh ve výši 18 kop grošů.⁶¹⁰ V březnu roku 1394 dosahoval dluh už 28 kop, které měl Jindřich hotově do měsíce splatit.⁶¹¹ Potřebnou sumu však zřejmě nesehnal, proto bylo rozhodnuto, že František si je vybere na požitcích, platech a příslušenství sušické fary a Jindřich mu v tom pod trestem pokuty 50 kop

⁶⁰³ RBMV I/3, s. 637-638.

⁶⁰⁴ LC V, s. 91-92.

⁶⁰⁵ RBMV I/3, s. 734.

⁶⁰⁶ RBMV I/3, s. 782-783.

⁶⁰⁷ AIu III, s. 51-52.

⁶⁰⁸ AIu III, s. 111-112.

⁶⁰⁹ RBMV I/4, s. 897.

⁶¹⁰ RBMV I/4, s. 944.

⁶¹¹ RBMV I/4, s. 1001.

grošů nesmí bránit.⁶¹² Kanovník vyřešil situaci tím, že pronajal domek, dvůr a zahradu, které příslušely k faře a kostelu tamnímu oltářníkovi Ondřejovi za 96 kop grošů.⁶¹³ Jindřich zatím dál tonul v dlužích. Dlužil 8 kop Půtovi Vrchovu z Dolan,⁶¹⁴ stejnou sumu Václavovi, oltářníku v Týnském chrámu,⁶¹⁵ 70 grošů oltářníku Mikulášovi od sv. Michala v Opatovicích⁶¹⁶ a ještě jednou Václavovi, oltářníku v Týnském chrámu, tentokrát 7 kop a 40 grošů.⁶¹⁷ V případě posledního z uvedených dluhů dělal Jindřichovi ručitele Martin, farář v Luštěnicích (děkanát boleslavský, arcijáhenství boleslavské), se kterým si Jindřich záhy směnil beneficium.⁶¹⁸ Martin musel rovněž potvrdit kanovnícký nárok na plat z fary a slíbit, že je vzorně vyrovná.⁶¹⁹ Následně k němu máme ještě zprávu, že na sebe vzal závazky plynoucí z, rok staré, nájemní smlouvy mezi Františkem a oltářníkem Ondřejem.⁶²⁰ Následujícího roku ale Martin na beneficium rezignoval. Směnou tak k sušické faře přichází Petr, dříve farář v Krásné Hoře nad Vltavou (děkanát vltavský, arcijáhenství bechyňské),⁶²¹ který během svého působení v Sušici zastával rovněž úřad prácheňského děkana. I on se musel kanovníkovi Františkovi z Jevíčka, který je zde titulován jako protonotář Václava IV., zavázat, že mu bude odvádět již mnohokrát zmiňovaný plat 24 kop grošů.⁶²²

Roku 1401 byl Petr, společně s Janem Calvem, oltářníkem sv. Petra v kostele vyšehradském, volán ke konzistoři kvůli dluhu dvaceti kop grošů. Tuto částku dlužili Janovi, vikáři kostela sv. Egidia v Praze a mistru Janovi Třemošnickému, kteří jsou označováni jako papežští písaři. Dlužná částka byla za vyhotovení apoštolských listů jubilejního roku pro sušickou faru. Listy byly bezpochyby vyhotoveny k předešlému roku 1400, který byl jubilejním, tedy svatým, rokem. Oba údajní dlužníci se zavázali dlužnou částku vyrovnat. Tento zápis byl však později přeškrtnán a bylo k němu připsáno, že jeden z písařů peníze za listy již přijal a aby prokázal, že dřívější žaloba nebyla pokus o podvod, nabídl děkanu Petrovi i oltářníku Janovi dobrovolně narovnání.⁶²³

Petr je ve funkci sušického faráře uváděn ještě roku 1406.⁶²⁴ Zdali ji však spravoval až do své smrti nebo ji směnil za jiné beneficium, není známo. Nejbližším známým sušickým

⁶¹² RBMV I/4, s. 1008-1009.

⁶¹³ RBMV I/4, s. 1012-1013.

⁶¹⁴ RBMV I/4, s. 1031.

⁶¹⁵ RBMV I/4, s. 1033.

⁶¹⁶ RBMV I/4, s. 1042.

⁶¹⁷ RBMV I/5, s. 1105.

⁶¹⁸ LC V, s. 212.

⁶¹⁹ RBMV I/5, s. 1108.

⁶²⁰ RBMV I/5, s. 1156.

⁶²¹ LC V, s. 248.

⁶²² RBMV I/5, s. 1252.

⁶²³ AIu IV, s. 70-71.

⁶²⁴ AIu V, s. 199.

farářem je tak Bernard, který zde působil do roku 1412, kdy zemřel. Na jeho místo byl záhy prezentován kněz Ondřej z Hostouně.⁶²⁵ To je také poslední známý katolický správce farnosti.

Obrázek 27 - Sušice, farní kostel sv. Václava, zdroj: autor

Oltář sv. Bartoloměje ve farním kostele sv. Václava

Nejstarším známým sušickým oltářem, který byl samostatným beneficiem, byl oltář sv. Bartoloměje ve farním kostele sv. Václava. Oltář byl založen již roku 1353 paní Kunigundou, vdovou po sušickém měšťanu Mikuláši Genysherovi. Potřebné nadání oltáře zajistil Držkaj, syn vladyky Zdimíra z Dlouhé Vsi, který se souhlasem své manželky Markéty prodal Kunigundě a jejím dědicům svoji ves Krušec se všemi platy, požitky, dávkami, daněmi, výnosy i robotami i se vším movitým i nemovitým majetkem ke vsi náležejícím. To

⁶²⁵ LC VII, s. 51-52.

vše za 70 kop grošů, z nichž 4 daroval oltáři. Jako důvod prodeje i daru uvádí Držkaj spásu duše svých rodičů Zdimíra a Příby. Zároveň se on i jeho manželka vzdávají jakýchkoliv dalších nároků na postupovaný majetek. Na přání zesnulého Kunigundina manžela Mikuláše má být při oltáři sloužena vždy jedna stálá mše pro spásu duší jeho předků, jeho následovníků i jeho samotného. Převod Krušce ke zřízení a založení oltáře byl později písemně schválen i Karlem IV.⁶²⁶

Prvním známým oltářníkem sv. Bartoloměje byl jistý Jindřich, který oltář spravoval do roku 1375. V tomto roce zemřel a na prezentaci měšťana Mikuláše Sneyweisse a jeho manželky Kateřiny byl k oltáři potvrzen Petr.⁶²⁷ Proti ustanovení Petra oltářníkem se však ohradil jakýsi sušický kněz jménem Pecolt a tato záležitost byla projednávána u konzistoře.⁶²⁸

Dalším známým oltářníkem sv. Bartoloměje byl jistý Pullus. Ten vedl na přelomu let 1379 – 1380 spor s patronem oltáře Mikulášem Sneyweissem, jehož příčina však není známa.⁶²⁹ Pullus byl nakonec roku 1383 benefícia zbaven. Důvodem byla jeho otevřená náklonnost vůči vzdoropapeži Klimentu VII., která zcela odporovala oficiální politice arcibiskupa Jan z Jenštejna, který bezvýhradně podporoval Urbana VI.⁶³⁰ Novým oltářníkem se stal, se souhlasem vdovy po Mikuláši Sneyweissovi Kateřiny, sušický kněz Ondřej, který se pokoušel toto benefícium získat již v době, kdy jej ještě oficiálně spravoval Pullus.⁶³¹

Roku 1390 přivezl a předložil sušický měšťan Pesslinus před arcibiskupského vikáře příslušné listiny týkající se založení a nadání oltáře a žádal o jejich potvrzení, aby oltář nadále fungoval jako plnohodnotné církevní benefícium. Pesslinus vystupuje ve vztahu k oltáři jako dědic zmíněné donace a patron. Předložené listiny byly ověřeny přivěšením pečeti vikářství pražského arcibiskupství, zaneseny do erekčních knih a oltář byl prohlášen za obnovené a plnohodnotné církevní benefícium.

V rámci znovuzřízení benefícia byly povinnosti správce oltáře rozšířeny na pět pravidelných mší, které měly být slouženy každý týden, a to v neděli, v pondělí za zemřelé, ve středu, v pátek a v sobotu ke cti Panny Marie. Trest za každou zanedbanou či odbytou mši je jeden groš na chléb pro chudé, který bude rozdělen před vchodem do kostela. Oltářník má také prokazovat patřičnou úctu farářů, chodit řádně oděn a zdržovat se při oltáři.⁶³²

S vylíčenou snahou o obnovení oltáře souvisí bezpochyby i žádost oltářníka Ondřeje o upevnění jeho správy a řízení benefícia se všemi požitky a příjmy z roku 1392, kdy si

⁶²⁶ LE IV, s. 364-365.

⁶²⁷ LC III-IV, s. 30.

⁶²⁸ AIu I, s. 114.

⁶²⁹ AIu I, s. 333, 341, 342, 348, 355 a AIu II, s. 10.

⁶³⁰ LC III-IV, s. 162.

⁶³¹ AIu II, s. 225.

⁶³² LE IV, s. 364-365.

za tímto účelem u konzistoře zvolil také svoje prokurátory.⁶³³ Ondřej je zmiňován v soudních aktech konzistoře ještě roku 1398, kdy se Martin, farář v Hrádku u Vlašimi, vyznal, že mu dluží 5 kop grošů, které slíbil zaplatit pod trestem exkomunikace.⁶³⁴

Ondřej setrval při oltáři až do roku 1406, tedy 23 let. V tomto roce byla dohodnuta směna hned tří beneficí. Kromě oltáře sv. Bartoloměje se jednalo o faru ve Zlívu (děkanát jičínský, arcijáhenství hradecké) a oltář sv. Šimona a Judy v Kolíně. Ondřej se směnil ke zlívské faře, na jeho místo přišel Buhard, někdejší oltářník sv. Šimona a Judy a tento uprázdněný oltář získal bývalý zlívský farář mistr Šimon.⁶³⁵ Ke směně dával z pozice patrona sušického oltáře souhlas pražský měšťan Jan (Henclin) Pajerlík, který ze Sušice pocházel. S obsazením oltáře však zřejmě nesouhlasil tehdejší sušický farář Petr, který snad také vlastnil část patronátních práv a dostal se s Pajerlíkem do sporu.⁶³⁶ Zprávy o tomto sporu jsou posledními zmínkami o příslušném oltáři před počátkem husitských válek.

Oltář Všech svatých ve farním kostele sv. Václava

Dalším oltářem, který se nacházel v kostele sv. Václava, byl oltář zasvěcený Všem svatým. Oltář byl jako nově založený osazen poprvé roku 1374, kdy k němu jeho patron, sušický měšťan a později i místní rychtář Ondřej Porusser, prezentoval kněze Jana.⁶³⁷ Jan působil při oltáři do roku 1378, kdy na jeho správu rezignoval a na jeho místo přišel Jan, podjáhen původem přímo ze Sušice.⁶³⁸ Jediná další zmínka o tomto oltáři pochází z rejstříku papežských desátků, kde je při něm roku 1399 zaznamenána odváděná suma ve výši 15 grošů a jako oltářník je jmenován stále Jan.⁶³⁹

V pozdějších záznamech se již oltář Všech svatých nevyskytuje a je tedy možné, že zanikl po smrti jeho zřizovatele a patrona Ondřeje Porussera.

Oltář sv. Kateřiny a Doroty v kostele Nanebevzetí Panny Marie

Poslední sušickým oltářem, který vznikl před husitskými válkami, je oltář sv. Kateřiny a Doroty. Jako jediný ze sušických oltářů nestál v kostele sv. Václava v hradbách, ale v kostele Nanebevzetí Panny Marie, který byl situován již za hradbami. Roku 1402 se jej rozhodla zřídit Kateřina, vdova po sušickém měšťanu Levlinu Hedvejkovi a tento nový oltář nadat

⁶³³ AIu III, s. 86.

⁶³⁴ AIu III, s. 359.

⁶³⁵ LC VI, s. 181 a 185.

⁶³⁶ AIu V, s. 198 a 199.

⁶³⁷ LC III-IV, s. 20.

⁶³⁸ AIu I, s. 274 a LC III-IV, s. 92.

⁶³⁹ RDP, s. 68.

pravidelným ročním platem ve výši 6 kop grošů. Zmíněný plat měl být poskytován z domů, louk a polí sušických měšťanů Johlina Teyuala, Mikuláše Olerauchla a Konráda Chargela, kteří v samostatných listech tento úmysl dosvědčují. V případě, že by některý plat neodvedl, potrestá jej městská rada pokutou dvaceti kop grošů. Patronátní právo k oltáři si Kateřina vyhradila pro sebe a po její smrti mělo automaticky přejít na radu města. Jako první správce oltáře byl vybrán kněz ze Sušice Oldřich, který měl při oltáři působit až do své smrti. Za povinnost Oldřicha a jeho nástupců je určeno každý týden sloužit, osobně nebo v zastoupení, alespoň dvě mše.

Kněz Oldřich přinesl do arcibiskupské kanceláře k potvrzení celkem čtyři listy, v nichž rada města v čele s rychtářem Ondřejem Porusserem a purkmistrem Konrádem sdělují přání vdovy Kateřiny i souhlas zmíněných měšťanů k odvádění ročního platu. To vše ověřeno městskou pečeti.

Písemnosti byly následně potvrzeny generálním vikářem Mikulášem Puchníkem i arcibiskupem Olbramem ze Škvorce a zaneseny do erekčních knih s výrokem, že oltář sv. Kateřiny a Doroty se zřizuje jako nové a stálé církevní beneficium, ke kterému má podací právo paní Kateřina. Nakonec byl kněz Oldřich potvrzen jako správce oltáře.⁶⁴⁰

Oldřich spravoval skutečně oltář až do své smrti roku 1408. Poté městská rada k oltáři prezentovala kněze Jakuba, který byl patrně stejně jako Oldřich místním rodákem.⁶⁴¹

Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie

Okolnosti vzniku hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie nejsou zcela vyjasněny. Základní stavba je podle gotických prvků datována do druhé poloviny 14. století. Vznik kostela je snad spojen s několika dochovanými zprávami o Sušici z let 1331 – 1374.

Jan Lucemburský dal řádu augustiniánů souhlas, aby si v Sušici vybudoval klášter. To se však nezamlouvalo vyšehradské kapitule, které byla inkorporována místní fara a proti danému svolení se ohradila. Jan následně v září 1331 souhlas ke zřízení kláštera odvolal s odůvodněním, aby faře nevznikla škoda.⁶⁴² Na žádost kapituly toto odvolání potvrdil roku 1335, ještě jako moravský markrabě, i Karel IV.⁶⁴³ Záležitost tím však vyřízena nebyla, protože Jan Lucemburský roku 1339 svůj souhlas k vybudování kláštera obnovil. Oproti původnímu je text tohoto svolení i dochován a dozvídáme se z něj, že vybudovat augustiniánský klášter v Sušici měla původně v úmyslu Janova zesnulá manželka Eliška

⁶⁴⁰ LE VI, s. 275-278.

⁶⁴¹ LC VI, s. 245.

⁶⁴² RBM III, s. 711-712.

⁶⁴³ RBM IV, s. 67.

Přemyslova. Současně se svolením nařídil Jan svému synovi markraběti Karlovi, stejně jako všem prelátům, šlechticům a úředníkům, aby stavbu podporovali.⁶⁴⁴ Pražský převor Konrád od sv. Tomáše proto poslal do Sušice tři řeholníky. Kouřimský arcijáhen Bohuta v reakci na tento čin Konráda exkomunikoval. Ten se však odvolal k papeži Benediktu XII., který exkomunikaci zrušil, a celá pře byla předána arbitřům k rozhodnutí.⁶⁴⁵ Se stavbou tak bylo tentokrát skutečně započato, ale augustiniáni ji dokončit již nestihli. Roku 1345 totiž Jan svůj souhlas opět odvolal a zároveň nařídil, aby již vystavěné oratorium bylo zbořeno. Jako důvod je opět uvedeno možné způsobení škody místní faře.⁶⁴⁶ O několik dní později bylo odvolání znovu potvrzeno i Karlem IV., který tak vyhověl žádosti svého nevlastního bratra Mikuláše, jenž byl vyšehradským kanovníkem.⁶⁴⁷ Následně vtrhla do nedokončeného kláštera městská spodina, která stavbu vyplenila a přítomné řeholníky zbila.⁶⁴⁸

Jiná situace nastala počátkem roku 1352, když Karel IV. povolil velmistru řádu křížovníků s červenou hvězdou, aby na předměstí v Sušici vybuďoval dům, kostel a špitál, které by požívaly stejné výsady jako křížovnícký špitál v Praze.⁶⁴⁹ Současně s tímto povolením požádal Karel ještě pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic o souhlas k tomuto založení.⁶⁵⁰ Arnošt skutečně nakázal špitál založit a umístit k němu i základní kámen. Realizaci stavby byl pověřen probošt kostela sv. Kříže Ješek.

Špitál byl dokončen někdy kolem roku 1372. V tomto roce totiž městská rada poslala žádost novému arcibiskupovi Janu Očkovi z Vlašimi, aby potvrdil zaopatření špitálu a jeho správce. Zároveň v této žádosti vyjadřují přání špitál obdarovat platy a výnosy, které mají být použity pro zaopatření chudých a nemocných. Jako hlavní dárci jsou uvedeni Ondřej Czottel se svou manželkou Klárou, Hertlin Mautner a sládek Handlin. Špitál má být rovněž spravován knězem Ješkem, který běžně působí ve farním kostele (je i možné, že se jedná o osobu totožnou s oltářníkem Janem) a který má za svou službu získávat roční plat 6 kop grošů. Je však uvedeno, že plat může být rozšířen o část z možného odkazu či závěti. Právo dosazovat správce špitálu si městská rada tradičně vyhradila pro sebe. Právě uvedená žádost o potvrzení byla však schválena arcibiskupem Janem až roku 1374.⁶⁵¹ Roku 1376 ještě rychtář a konšelé sušičtí vyhradili 6 kop grošů ročního platu pro tehdejšího faráře Seifrida a jeho nástupce, aby mohl vyživovat jednoho kněze, který bude denně sloužit mši ve špitálu (sv. Alžběty)

⁶⁴⁴ RBM IV, s. 274.

⁶⁴⁵ BARTOŠOVÁ, Jana: Sušice. Zmizelé Čechy, Praha – Litomyšl 2007, s. 8.

⁶⁴⁶ RBM IV, s. 625.

⁶⁴⁷ RBM IV, s. 627.

⁶⁴⁸ BARTOŠOVÁ: Sušice, s. 8.

⁶⁴⁹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RKkr/270/charter>.

⁶⁵⁰ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RKkr/271/charter>.

⁶⁵¹ LE I, s. 96.

na předměstí. Nadání 20 kop grošů učinil i soukeník Jiří Hebelin, z něhož mají být každý rok strženy dvě kopy odvedené místo dvou kop, kterými se zavázala městská rada.⁶⁵² Zmíněné obdarování je bohužel také poslední zmínkou o sušickém špitále. Doložena není ani žádné další osazování špitálních správců, ačkoliv to může být způsobeno propojením funkce správce s některým úřadem při farním kostele. Ovšem nabízí se i jedna ošklivá domněnka, že ke špitálu byl skutečně získán kněz, který měl za onen plat šesti kop grošů sloužit denně mše a že je totožný s oním zavražděným kazatelem, který zemřel rukou faráře Seifrida.⁶⁵³ Nevůle beneficium po takovém činu znovu obsazovat by jistě byla na místě.

Konečně sušický kostel zasvěcený Panně Marii je výslovně zmiňován až při zakládání nového oltáře sv. Kateřiny a Doroty roku 1402 a je dokonce uváděn jako farní.⁶⁵⁴ Pokud by se měly vylíčené informace vyhodnotit pouze na teoretické rovině, bylo by možné spekulovat, že kostel Nanebevzetí Panny Marie vznikl jako kostel zbudovaný při zmíněném špitále (a jako hřbitovní začal sloužit až později), tedy přesně podle někdejšího svolení Karla IV. Dost možná, že k vybudování byly použity základy někdejší nedokončené stavby augustiniánského kláštera. Že je uváděn jako farní, pak mohlo být zapříčiněno tím, že tehdejší farář (stálý vikář) vykonával zároveň i funkci správce špitálu a logicky přesunul svůj farní úřad do kostela při špitále. Ovšem jedná se skutečně pouze o teorii postavenou na domněnkách.

Obrázek 28 - Sušice, hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie

⁶⁵² <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMSusice/L11/charter>.

⁶⁵³ AĽu I, s. 311.

⁶⁵⁴ LE VI, s. 275-278.

4.22 Svojšice

Patronátní právo

Ves Svojšice se nachází západním směrem nedaleko Sušice. Do dnešních dnů zde zůstala zachována tvrz, která ve středověku sloužila jako panské sídlo a podle níž se místní majitelé psali s přídomkem ze Svojšic. Jim rovněž náleželo podací právo.

Prvním známým patronem je k roku 1366 Ondřej ze Svojšic.⁶⁵⁵ Roku 1380 prezentovali kněze k faře bratři Franěk a Vintíř ze Svojšic, kteří snad byli Ondřejovými syny. Společně s nimi podával také jistý Konrád z Lub,⁶⁵⁶ což nasvědčuje tomu, že v určité době měly Svojšice více majitelů, kteří se podělili i o patronát ke kostelu. Konrád, po svém jediném vystoupení, z pramenů mizí, avšak majitelů Svojšic je i nadále víc.

Koncem 14. století měl ves, pravděpodobně pouze částečně, vlastnit Andrlin (či Ondřej) Werndl, u něhož se August Sedláček domníval, že se jednalo o sušického měšťana.⁶⁵⁷ Zdali získal příslušný díl Svojšic od výše uvedeného Konráda, nebo snad od jiného z majitelů, zápisy neuvádějí. Vlastně ani sám Andrlin jako patron žádného faráře nepodával. To, že podacím právem mohl vůbec disponovat, se dozvídáme až po jeho smrti, kdy příslušný patronátní díl převzala jeho manželka Markéta, která participovala na osazování fary v letech 1396 a 1401.⁶⁵⁸ V prvním z uvedených let tak činila společně s Petrem řečeným Spravedlivým, panošem ze Svojšic. V druhém jako spolupatron figuruje Jan řečený Cíl. Tento Jan patrně od Markéty její část Svojšic koupil, protože v konfirmačním zápise z roku 1407 je uveden již jako jediný patron.⁶⁵⁹ Zhruba o deset let později (1417) je ještě doloženo podávání kněze Janem Benešovým z Čejkovic, který je snad s Janem Cílem totožnou osobou.⁶⁶⁰ Mohlo by se samozřejmě jednat i o zcela nového majitele vsi a podacího práva, ale vzhledem ke skutečnosti, že rod Cílů vlastnil Svojšice až do 18. století, tomu tak zřejmě není.⁶⁶¹

⁶⁵⁵ LC I/2, s. 75-76.

⁶⁵⁶ LC III-IV, s. 148.

⁶⁵⁷ Hradý, zámky a tvrze království Českého XI., s. 124

⁶⁵⁸ LC V, s. 266; LC VI, s. 44.

⁶⁵⁹ LC VI, s. 197.

⁶⁶⁰ LC VII, s. 222.

⁶⁶¹ Místopisný slovník historický, s. 857.

Farní kostel

Kostel sv. Jana Křtitele ve Svojsčích je stavba vzniklá na rozhraní pozdně románského stylu a rané gotiky.⁶⁶² Bohužel ani v tomto případě u něj nemáme doložena žádná nadání, či zprávy o příslušenství.

Obrázek 29 - Svojsčice, farní kostel sv. Jana Křtitele, zdroj: autor

Farní obvod

Svojsčický kostel byl v době pořizování farních relací již administrován z petrovické fary. Nicméně příslušnost vsí a osad k někdejší faře do zprávy zahrnuta je. Týkala se Svojsčic, Maršovic, Odolenova, Břetětic, Částkova a Hor Matky Boží.⁶⁶³

⁶⁶² Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 240-241.

⁶⁶³ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 186 b.

Faráři

Do roku 1366 zde byl farářem Dětřich, po jehož smrti byl k faře prezentován kněz Ondřej ze Sušice.⁶⁶⁴ Avšak jak dlouho zde tento Ondřej působil, není známo.

V roce 1380 je tu doložen farář Petr, který v tomto roce zemřel a na jeho místo přichází další kněz původem ze Sušice Jakub.⁶⁶⁵ Jakub spravoval místní faru do roku 1396, kdy ji směnil s Janem, dříve farářem v Ktiši (děkanát douhlebský, arcijáhenství bechyňské).⁶⁶⁶

O Janovi máme zprávu také z následujícího roku, kdy bylo před arcibiskupským oficiálem Janem Kbelem řešeno Janovo napadení ze strany laika Jakuba. K věci došlo tak, že Jakub zaútočil na Jana a bil jej po hlavě a do tváře, až faráři tekla krev. Důvod této násilnosti znám není, ale vzhledem k tomu, že dotyčný Jakub pocházel z Březovíku, jež se nachází poblíž Ktiše, tedy bývalého Janova působiště, se zřejmě jednalo o nějakou záležitost z minulosti. Jan Kbel vynesl rozsudek ve smyslu, že Jakub musí Jana na kolenu odprosit a poté mu zaplatit odškodné ve výši 75 grošů. Jakub faráře skutečně vkleče odprosil a zavázal se, že mu stanovené odškodné splatí ve třech termínech.⁶⁶⁷ V souvislosti s obsazováním fary se Janovo jméno již znovu nevyskytuje. K roku 1401 je ale při zdejší faře uveden farář Johlín, který by snad mohl být s Janem totožný. Zmíněný Johlín tohoto roku faru opustil a směnou s Mikulášem přešel k faře v Blažejově (děkanát chýnovský, arcijáhenství bechyňské).⁶⁶⁸

Mikuláš zastával úřad faráře do roku 1407, kdy se rovněž směnou přesunul ke kapli sv. Václava u Zdemyl (zaniklá ves patřící k hradu Rýzmbek). Na jeho místo současně přichází bývalý kaplan Petr.⁶⁶⁹ Doba Petrova působení ve Svojšicích opět není známa, protože mezi lety 1407 – 1417 není dochována žádná další zpráva a k druhému z uvedených dat je jako svojšický farář uváděn již kněz Václav. Tento farář ve stejném roce Svojšice rovněž opustil a směnil se s Janem, dříve farářem ve Zdíkově (děkanát volyňský, arcijáhenství bechyňské).⁶⁷⁰ Po Janově nastoupení ke svojšické faře se už další zprávy neobjevují.

⁶⁶⁴ LC I/2, s. 75-76.

⁶⁶⁵ LC III-IV, s. 148.

⁶⁶⁶ LC V, s. 265-266.

⁶⁶⁷ RBMV I/6, s. 1471-1472.

⁶⁶⁸ LC VI, s. 44.

⁶⁶⁹ LC VI, s. 197.

⁶⁷⁰ LC VII, s. 222.

4.23 Těchonice

Patronátní právo

K těchonickému kostelu jsou dochována pouze dvě podání kněží, a to z let 1360 a 1365. Již první zápis je zajímavý tím, že kostel neosazuje jeho patron, ale přímo arcibiskup Arnošt z Pardubic. Je zde totiž výslovně uvedeno, že fara je již dlouho uprázdněná a proto je, v souladu se statuty lateránského koncilu, brána jako odumrt' a na základě toho osazena farářem.⁶⁷¹

V roce 1365 byla situace jiná, v tomto případě již aplikovali patronátní právo tehdejší majitelé Těchonic, bratři Dominik, Čič a Počin, patřící k lokální nižší šlechtě.⁶⁷² Toto podání k místní faře je posledním doloženým, protože nejpozději v sedmdesátých letech 14. století byl pravděpodobně těchonický kostel již ve filiálním poměru k faře v Myslívu (děkanát klatovský, arcijáhensství plzeňské).

Farní kostel

Kostel sv. Filipa a Jakuba v Těchonicích si podržel status farního zřejmě jen do šedesátých let 14. století. O jeho možném filiálním poměru k myslívké faře se poprvé dozvídáme k roku 1377 z dochovaného fragmentu akt pražského oficiála, kde je tento poměr projednáván.⁶⁷³ Další důkaz tohoto filiálního poměru pak můžeme spatřovat i v absenci Těchonic v rejstřících papežských desátků.⁶⁷⁴

Nejpřesvědčivějšími argumenty jsou ale dva zápisy z let 1396 a 1402. První je zaznamenán ve svazku z archivu vyšehradské kapituly, označovaném jako dvanáctý svazek erekčních knih (LE XII). Zde na foliu 98 b je výpověď Zdislava, který je sice uváděn titulem jako správce farního kostela v Těchonicích, ale na dalších řádcích uznává podřízenost myslívkému faráři Prokopovi, plynoucí již z minulosti, a zavazuje se odvádět všechna břemena s ní spojená, a to v penězích i v naturáliích. Ve prospěch myslívké fary pak má ročně odvádět 2 kopy a 12 grošů platu a k tomu 6 kuřat.⁶⁷⁵

K roku 1402 je konečně zaznamenán také spor mezi majiteli Těchonic Petrem, jeho, již výše jmenovanými bratry, Dominikem a Počinem a Prostějem z Pačejova na jedné straně

⁶⁷¹ LC I/1, s. 126.

⁶⁷² LC I/2, s. 61.

⁶⁷³ AIu VII, s. 184 a 207.

⁶⁷⁴ RDP, s. 67-68.

⁶⁷⁵ RBMV I/5, s. 1220.

a myslívským farářem Petrem na straně druhé. Předmětem sporu je právě žaloba na myslívského faráře ze strany rytířů, že řádně neplní své povinnosti a nechce sloužit mše v těchonickém kostele, což by rovněž na nastíněný filiální poměr ukazovalo.⁶⁷⁶

Filiální závislost na faře v Myslívu zřejmě přetrvala i po období husitských válek, jak napovídá zápis v administrátorských aktech z roku 1480, kde je společně uváděn tehdejší majitel Těchonic Litmír z Obytec a Petr, farář v Myslívu.⁶⁷⁷ Stejný Litmír měl rovněž obdarovat těchonický kostel částí vsi Tužice.⁶⁷⁸

Farní obvod

I přes zjevnou spornost farního postavení těchonického kostela je i v tomto případě ve farářských relacích naznačen obvod, který měl místní kostel spravovat. Skládá se však z pouhých tří lokací, jimiž jsou samotné Těchonice, Velenovy a Radice.⁶⁷⁹

Faráři a správci kostela

Prvním, jménem známým, farářem při těchonickém kostele byl klerik Jindřich Albertův z Pomuku, který byl dosazen k dlouho uprázdněné faře v roce 1360.⁶⁸⁰ Tento Jindřich je snad totožný s Henslínem, který se vyskytuje v konfirmačním zápise v roce 1365 jako, v té době již zesnulý, poslední správce těchonické fary. Namísto něj byl do úřadu prezentován kněz Petr z Míškovic,⁶⁸¹ u něhož však není známo, jak dlouho funkci zastával, protože další zápisy, vztahující se ke kněžím v Těchonicích, jsou až z roku 1377 a již se v nich hovoří o místním kostele jako o filiálním.

V letech 1377 – 1396 je při kostele doloženo působení Zdislava, u něhož jsou však, vzhledem k výše nastíněnému filiálnímu poměru, sporně užívány tituly farář či správce farního kostela. K roku 1377 je zaznamenán Zdislavův spor s Janem Miřkovým z Újezda, zvaným též Mužík, v němž je právě řešen onen filiální poměr.⁶⁸² Dále k roku 1396 je to již citovaný závazek k odvádění příslušných platů a naturálií myslívskému faráři Prokopovi.⁶⁸³ Poslední informace o Zdislavovi nacházíme konečně v zápise ze stejného roku, prostřednictvím něhož uzavírá nájemní smlouvu s knězem Václavem z Hnačova, jemuž

⁶⁷⁶ AIu IV, s. 96-97.

⁶⁷⁷ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

⁶⁷⁸ Hrady, zámky a tvrze království Českého IX, s. 263.

⁶⁷⁹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 77 b.

⁶⁸⁰ LC I/1, s. 126.

⁶⁸¹ LC I/2, s. 61.

⁶⁸² AIu VII, s. 184 a 208.

⁶⁸³ RBMV I/5, s. 1220.

pronajímá na dobu tří let všechny požitky těchonického kostela, s výjimkou ročního platu ve výši dvou kop grošů. Václav si jako podmínku vymínil, že mu Zdislav má nechat při kostele dva voly a jednu krávu a také bylo dohodnuto, že až bude kostel opouštět, tak tento dobytek Zdislavovi, či jeho nástupci, vrátí, anebo za něj poskytne adekvátní náhradu ve výši tří kop a deseti grošů. Celkové roční nájemné bylo stanoveno na tři a půl kopy pražských grošů.⁶⁸⁴ Zdislav a Václav jsou na dlouhou dobu také posledními známými kněžími, kteří při zdejším kostele sídlili.

Obrázek 30 - Těchonice, farní kostel sv. Filipa a Jakuba, postavený v 18. století na místě původního středověkého svatostánku, zdroj: autor

⁶⁸⁴ RBMV I/5, s. 1352.

4.24 Velhartice

Patronátní právo

Městečko Velhartice se stalo významným poté, co se dostalo do majetku potomků Dluhomila z Budětic a Zdouně. Ti zde vybudovali někdy v letech 1291 – 1318 pevný hrad, který měl následně sloužit jako sídlo hlavní větve rodu, která se začala nově titulovat z Velhartic.⁶⁸⁵ Se získáním Velhartic rod přirozeně získal i podací právo k místnímu kostelu.

Prestiž a význam tohoto rodu značně stoupl díky jeho dvěma představitelům, kteří získali významná postavení ve službách Karla IV. Prvním z nich byl Bušek starší z Velhartic, který byl Karlovým komorníkem a zemřel roku 1337 v Meranu, během Karlova italského tažení. V otcových šlépějích krácel i jeho stejnojmenný syn Bušek mladší z Velhartic. Ten postupně zastával funkce mistra královské komory a maršálka královského a císařského dvora. Až do své smrti v roce 1371 byl také hejtmanem tzv. Nových Čech v Horní Falci.⁶⁸⁶ Bušek mladší je rovněž prvním patronem velhartické fary zaznamenaným v konfirmačních knihách, a to v zápise datovaném již k roku 1349. Spolu s ním faráře podával jeho bratr Bolek a Mabka, vdova po Půtovi, Buškově druhém bratrovi.⁶⁸⁷ Bušek pak prezentoval uchazeče o faru ještě v letech 1356 – 1357,⁶⁸⁸ poté však konfirmační zápisy týkající se fary mizí.

Držba podacího práva, a to nejen k velhartickému kostelu, ale i k ostatním farám pod patronátem pánů z Velhartic, se v následující generaci rodu značně zkomplikovala. Bušek mladší měl sice několik synů, ale v době jeho smrti byl na živu již pouze Jan z Velhartic, který původně zvolil duchovní kariéru a zastával kanovníctví v Olomouci a ve Vratislavi. Po smrti otce a bratrů se ale duchovního života musel zříct a ujmout se rodinného panství. Současně se také oženil s dcerou Petra Ekra z Eku, kterému také pro případ své smrti připsal svůj majetek. Tento krok se časem ukázal jako unáhlený a Jan se po smrti své manželky ocitl v tíživé situaci. Z té mu pomohl až Oldřich z Rožmberka, vzdálený příbuzný jeho nové manželky Žofky z Opočna, který až do Janovy smrti vystupoval jako jeho ochránce a Jan mu za to svěřil velhartické panství do správy.⁶⁸⁹ Z tohoto aktu pramení rožmberský podíl na podacím právu v državách pánů z Velhartic (doloženo v Buděticích, Mlázovech

⁶⁸⁵ Hrad, zámky a tvrze království českého XI, s. 110.

⁶⁸⁶ KUMPERA, Jan: Osobnosti a Západní Čechy I., Plzeň 2005, s. 448-449.

⁶⁸⁷ LC I/1, s. 86.

⁶⁸⁸ LC I/1, s. 33 a 39.

⁶⁸⁹ Hrad, zámky a tvrze království českého XI, s. 110-111 (s příslušnými opravami).

a Petrovicích),⁶⁹⁰ ačkoliv samotné velhartické fary se buďto nedotkl, nebo se o tom nedochovaly žádné záznamy.

Jan z Velhartic zemřel kolem roku 1390 a jeho smrtí vymřela i hlavní větev rodu. Velhartické panství, nadále spravované Oldřichem z Rožmberka, mělo být rozděleno mezi Janovy dcery Kateřinu a Annu. Oldřich ještě před svojí smrtí rozhodl, že obě budou provdány do rodu pánů z Hradce a jejich poručnictví svěřil svému synovi Jindřichovi. Jindřich po smrti otce jeho vůli vykonal a provdal Kateřinu za Jana staršího z Hradce a Annu za Menharta z Hradce. Velhartické panství se tak rozdělovalo na dva díly. Menhart ale zemřel již roku 1393 a Anna poté, co se znovu vdala za Václava z Vartenberka, odprodala většinu svého dílu Jindřichovi z Rožmberka, který si jej však neponechal a vyměnil jej s Janem starším z Hradce za čečovické a petrovické zboží. Jan st. z Hradce tak znovu spojil základ panství.⁶⁹¹ Zboží držené pány z Rožmberka bylo k panství navraceno roku 1428, když je Oldřich z Rožmberka prodal synovi Jana staršího z Hradce Menhartovi.⁶⁹² Velhartice pak zůstaly v držení pánů z Hradce až do poloviny 15. století, kdy je získávají páni z Rýzemberka a později další majitelé.⁶⁹³

Podobně jako Rožmberkové, ani páni z Hradce nejsou v konfirmačních knihách coby patroni místní fary zachyceni. Zato máme četné záznamy jejich podání na ostatních velhartických beneficiích, ať už se jedná o jiné fary (Kolinec, Zdouň)⁶⁹⁴ nebo o oltář sv. Šimona a Judy ve velhartickém kostele (viz níže).

Farní kostel

Vznik farního kostela Narození Panny Marie je obecně kladen na přelom 12. a 13. století.⁶⁹⁵ Jako farní je kostel v pramenech uveden prvně roku 1349.⁶⁹⁶

Přestože máme mnoho zpráv o oltářích, které v kostele v dané době existovaly i o filiální kapli (později kostelu) sv. Maří Magdaleny, jimiž se důkladně zabývám níže, nadání kostela máme do husitských válek doložena prakticky jen dvě. První z roku 1353, v odkazu paní Herky, vdovy po Buškovi (starším) z Velhartic, v němž kostelu věnuje jednu kopy grošů

⁶⁹⁰ Viz příslušné části této práce.

⁶⁹¹ Hradý, zámky a tvrže království českého XI, s. 112-113.

⁶⁹² AČ III, s. 500.

⁶⁹³ Hradý, zámky a tvrže království Českého XI., s. 114-115.

⁶⁹⁴ Viz příslušné části této práce.

⁶⁹⁵ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 244; Raně středověká architektura v Čechách, s. 349.

⁶⁹⁶ LC I/1, s. 86.

pro spásu své duše i duší svých předků.⁶⁹⁷ Druhá zpráva pak pochází až z prosince roku 1412, kdy zde nechal Jan st. z Hradce zřídít funkci sakristiána.⁶⁹⁸

Příslušenství kostela a majetkových poměrů místních farářů se zřejmě týká zápis z erekcčních knih z roku 1385, v němž je projednávána výměna polí mezi zemanem Onšem a nejmenovaným velhartickým farářem. Jednalo se o pole nacházející se mezi vesnicemi Ujčín a Tajanov (obě leží severovýchodně od Velhartic). Farář je zde označen jako vlastník polností kolem Tajanova, o které měl zájem pro ucelení svého majetku zmíněný Onše. Výnos řešící tuto situaci povolil směnu s tím, že Onše faráři dotčená pole zaplatí a směna pak bude schválena.⁶⁹⁹ Důvodem, proč byl tento zápis zaevidován právě do erekcčních knih, bylo patrně to, že výnos příslušných polí sloužil jako nadání kostela a k výživě faráře.

Obrázek 31 - Velhartice, farní kostel Narození Panny Marie, zdroj: autor

⁶⁹⁷ RBM V/4, s. 755.

⁶⁹⁸ LE IX, f. 157; Hrady, zámky a tvrze království českého XI, s. 113.

⁶⁹⁹ LE II, s. 219.

Farní obvod

Velhartická farnost patřila, co do počtu přiřazených vsí a osad, rovněž mezi rozsáhlejší. Do jejího obvodu spadalo více jak dvacet lokalit, z nichž dodnes můžeme určit Velhartice, Malonice, Ujčín, Konín, Drouhavec, Staňkov (Horní), Radostice, Milínov, Javoří, Častonice, Stojanovice, Radvanice, Předvojovice, Kunkovice, Dobřemilice, Zahrádku, Braníckov, Nemilkov, Chotěšov, Hlavňovice a Tajanov. Vyjma jmenovaných zasahovala její působnost i do Královského hvozdu, na území králováckých rychet.⁷⁰⁰

Faráři

Od roku 1349 až do počátku husitských válek jsou jménem známi pouze tři místní faráři. Jméno prvního z nich bylo Sazam, který zmíněného roku 1349 na funkci faráře rezignoval. Na jeho místo byl následně prezentován kněz Zdata.⁷⁰¹ Nutno dodat, že tento záznam byl do konfirmačních knih zanesen dodatečně až v pozdější době, protože v roce 1349 ještě konfirmační knihy vedeny nebyly. Proto i potvrzení Zdaty do úřadu ještě není dáno generálním vikářem, ale přímo arcibiskupem Arnoštem z Pardubic.

Zdata spravoval velhartickou faru přinejmenším tři dekády, protože ještě roku 1379 je v souvislosti s ní uváděn.⁷⁰² Na správu ale patrně nebyl sám, protože z padesátých let 14. století jsou dochovány dva konfirmační zápisy týkající se dvou vikářů prezentovaných k místní faře, kteří měli být Zdatovi k ruce. První takový zápis je z roku 1356 a týká se obsazení místa po zemřelém stálém vikáři Jindřichovi, což by svědčilo i o již zažitě praxi manuálních vikářů působících při kostele. Novým vikářem byl ustanoven Jakub Konrádův z Blatné.⁷⁰³ Druhý doložený případ je o rok mladší (1357) a tentokrát je ke stálé službě v kostele (*perpetuum ministerium*) prezentován Heřman Lipoltův z Prostiboře.⁷⁰⁴ V případě obou vikářů se nabízí otázka, zdali se nejednalo spíše o dosazení nových správců některého z místních oltářů. Ani v jednom ze záznamů však žádný oltář zmíněn není. Navíc zápis následující bezprostředně po druhém uvedeném se shodou okolností týká obsazení právě jednoho z velhartických oltářů, což tuto teorii spíše vyvrací.⁷⁰⁵

U faráře Zdaty je také doložena jeho patronační činnost. Jako prezentující patron je uveden již při výše zmiňovaném dosazování Heřmana do funkce manuálního vikáře (u Jakuba

⁷⁰⁰ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 235-235 b.

⁷⁰¹ LC I/1, s. 86.

⁷⁰² LC III-IV, s. 116.

⁷⁰³ LC I/1, s. 33.

⁷⁰⁴ LC I/1, s. 39.

⁷⁰⁵ LC I/1, s. 39.

je jako patron uveden pouze Bušek z Velhartic). Jeho patronátní činnost je rovněž doložena k oltáři sv. Maří Magdaleny ve velhartickém kostele v letech 1361 – 1379.⁷⁰⁶ V neposlední řadě je pak nutno zmínit kapli zasvěcenou rovněž sv. Maří Magdaleně a ještě také Božímu Tělu, jejíž vybudování na nedalekém kopci Zdata v letech 1373 – 1374 inicioval.⁷⁰⁷

Farář Zdata patrně zemřel někdy během osmdesátých let 14. století, avšak záznam o ukončení jeho působení při místní faře bohužel dochován není. V úvahu by snad připadala i jeho rezignace na benefícium, ale ta se mi zdá, vzhledem k jeho dlouhému působení ve Velharticích, jako nepravděpodobná.

Třetím a posledním známým velhartickým farářem byl Jakub Mrázek (či Mráz), u něhož však schází konfirmační záznam, což by mohlo nasvědčovat tomu, že k místní faře nastoupil bezprostředně po Zdatovi, a to nejspíš v období mezi lety 1380 – 1383, pro které nejsou dochovány konfirmační zápisy.⁷⁰⁸ V úřadu faráře je prvně zmiňován v zápisu z roku 1388, ve kterém je rovněž doloženo, že po svém předchůdci přejal i patronát nad oltářem sv. Maří Magdaleny.⁷⁰⁹

Farář Jakub je při místní faře jmenovitě zmiňován naposledy roku 1397.⁷¹⁰ Záznamy dokládající úřadování místních farářů, zejména při osazování okolích benefícií, pokračují až k roku 1418, ale žádný z nich již neuvádí jmenovitě žádného jiného plebána.

Oltář Panny Marie

Nejstarším doloženým velhartickým oltářem je oltář zasvěcený Panně Marii, který je uváděn jako nového založení roku 1357. Zároveň je k němu panem Buškem z Velhartic do funkce oltářníka prezentován kněz Kuncman.⁷¹¹

Kuncman působil při oltáři do roku 1363, kdy na toto benefícium rezignoval. Na jeho místo je následně prezentován klerik Častovoj z Vlkova. Prezentujícími patrony jsou v tomto zápisu bratři Ješek (Jan) a Bušek,⁷¹² což byli synové Buška mladšího z Velhartic. Oltářník Častovoj je možná osoba totožná s knězem stejného jména, kterého Jan z Velhartic prezentoval roku 1380 k petrovické faře.⁷¹³

V následujících letech již oltář Panny Marie znovu zmiňován není.

⁷⁰⁶ LC I/1, s. 145 a LC III-IV, s. 116.

⁷⁰⁷ LE I, s. 95.

⁷⁰⁸ LC III-IV, s. 148.

⁷⁰⁹ LC III-IV, s. 202.

⁷¹⁰ LC V, s. 285.

⁷¹¹ LC I/1, s. 39.

⁷¹² LC I/2, s. 33.

⁷¹³ Alu II, s. 63.

Oltář sv. Maří Magdaleny

K roku 1361 je ve velhartickém kostele také doložen oltář sv. Maří Magdaleny, který zde však musel existovat již před tímto rokem, protože nový oltářník Pecolt je k němu podáván na místo zemřelého Jindřicha. Jako patron je, kromě faráře Zdaty, uveden také jistý Konrád z Brodů (*de Broda*), což mohl být tehdejší velhartický purkrabí.⁷¹⁴

Pecolt spravoval oltář až do své smrti v roce 1370, kdy jej ve funkci vystřídal Tomáš, kněz patrně pocházející přímo z Velhartic. Podací právo tentokrát uplatňuje již pouze farář Zdata.⁷¹⁵ Tomáš setrval při oltáři do roku 1375, kdy jej směnil s Janem za faru v Habarticích (děkanát klatovský, plzeňské arcijáhensství). Ke směně dával kromě Zdaty souhlas i Jan z Velhartic.⁷¹⁶ Po smrti oltářníka Jana roku 1379 nastoupil na jeho místo Matěj,⁷¹⁷ který zde působil až do roku 1388. V tomto roce na beneficium rezignoval a náhradou za něj byl prezentován, již farářem Jakubem Mrázkem, kněz Rinhart.⁷¹⁸ Tento Rinhart snad může být totožný s Linhartem, který oltář sv. Maří Magdaleny dobrovolnou rezignací opouštěl roku 1397. Novým oltářníkem byl na prezentaci faráře Jakuba ustanoven kněz Petr.⁷¹⁹ Potvrzení Petra do funkce je také poslední zmínkou ohledně tohoto oltáře.

Oltář sv. Kateřiny

O oltáři sv. Kateřiny ve velhartickém kostele máme pouze dvě zprávy. V té první, z roku 1371, je na místo, rezignací odcházejícího Jakuba, k tomuto oltáři prezentován a ustanoven kněz Matyáš z Klatov. Jako patron je uveden pouze pán z Velhartic, ale pravděpodobně se jednalo o Jana z Velhatic.⁷²⁰

Druhou a poslední zmínkou o oltáři je pak zápis v soudních aktech konzistoře z roku 1380, ve kterém si kněz Petr, prezentovaný k oltáři, ustanovuje prokurátorem v této záležitosti Ondřeje, sakristiána kaple Všech svatých na pražském hradě.⁷²¹

Oltář sv. Šimona a Judy

O oltáři sv. Šimona a Judy ve Velharticích se rovněž dochovaly pouze dva zápisy, které oba spadají již do doby, kdy bylo velhartické panství v majetku pánů z Hradce.

⁷¹⁴ LC I/1, s. 145.

⁷¹⁵ LC II, s. 41.

⁷¹⁶ AII I, s. 134 a LC III-IV, s. 41.

⁷¹⁷ LC III-IV, s. 116.

⁷¹⁸ LC III-IV, s. 202.

⁷¹⁹ LC V, s. 285

⁷²⁰ LC II, s. 55.

⁷²¹ AII II, s. 65.

První pochází z roku 1394 a k oltáři je v něm, na prezentaci Jana staršího z Hradce, ustanoven, na místo zemřelého Hostivína, kněz Onše ze Soběslavi.⁷²² Tento Onše zde působil jako oltářník téměř čtvrt století. Zemřel až roku 1418 a na jeho místo byl Menhartem z Hradce prezentován kněz Matěj z Kdyně.⁷²³

Obrázek 32 - Velhartice, hřbitovní kaple sv. Maří Magdaleny, zdroj: autor

Kaple sv. Maří Magdaleny

Počátkem sedmdesátých let 14. století se farář Zdata zasadil o založení kaple sv. Maří Magdaleny na kopci nedaleko Velhartic. K roku 1373 je pak datována Zdatova písemná žádost o potvrzení zřízení a nadání této kaple.

Jako důvod zřízení udává Zdata tradičně spásu duší, a to předků a dobrodinců spočinuvších v kapli. Tím je pro kapli definován i pohřební účel. Kromě zasvěcení sv. Maří Magdaleně, má být kaple zasvěcena i Božímu Tělu. V kapli má být, s výjimkou úterý a čtvrtku, sloužena denně mše, z nichž ta pondělní má být za zemřelé a ta sobotní za Pannu Marii. Kaple má být nadána platem 9 kop grošů, poplatných ze vsí i lidí. Z poplatných vesnic

⁷²² LC V, s. 193.

⁷²³ LC VII, s. 253.

jsou jmenovány například Štěpánovice, Jakubice, Zahradka nebo Janov. Z tohoto platu má jít ročně jedna kopa groš na osvětlení kaple. Povinnosti kaplana jsou stanoveny na stálý pobyt při kapli, poslušnost nadřízenému, který je zosobněn velhartickým farářem a dále také osobní účast na nedělních a svátečních mších, kterých se má kaplan zúčastnit řádně oděn. V případě zanedbání mše je kaplanovi vyměřena pokuta ½ groše, kterou odvede faráři a ten ji rozdává mezi chudé. Podací právo ke kapli si vyhrazuje Zdata pro sebe a své nástupce, stejně jako pro Jana z Velhartic a jeho dědice. Žádost pak byla zpečetěna samotným Zdatou a Janem z Velhartic a dále svědky: Vilémem z Čachrova, Janem z Letov a Dluhomilem ze Zavlekova. K potvrzení žádosti došlo 24. září 1374.⁷²⁴

Po uvedeném datu se kaple z pramenů zcela vytrácí a znovu se objevuje až roku 1396. Jednak je to v žádosti Jana staršího z Hradce o potvrzení ročního platu sedmi kop a 27 grošů pro příslušnou kapli⁷²⁵ a jednak v nové žádosti o zřízení kaple jako stálého benefícia nadaného zmíněným platem.⁷²⁶

Při srovnání s původním zřizováním kaple dochází k několika změnám. Oproti původnímu je sice zasvěcení sv. Maří Magdaleně zachováno, ale paralelní zasvěcení Božímu Tělu je nahrazeno sv. Dorotou. Roční plat 9 kop grošů je změněn na 7 kop se 27 groši. Jako poplatné vesnice jsou tentokrát uvedeny kromě Štěpánovic a Jakubic, které figurovaly již dříve, nově také Milenovice a Tajanov. Z povinností kaplana zůstává zachováno pět týdních mší i pokuta ½ groše za zanedbanou mši, která má být ale nově rozdělena mezi chudé studenty místní školy. Jako nová povinnost je uvedeno slavení čtyř aniversárií, z nichž tři mají být čteny a jedno zpíváno. Patronátní právo si vyhrazuje Jan starší z Hradce čistě pro sebe a své nástupce. Současně byl v žádostech ke kapli prezentován jako nový kaplan jistý Matěj Burda.

Oběma žádostem bylo vyhověno a kaple byla (znovu)zřízena jako plnohodnotné církevní benefícium, ke kterému byl schválen příslušný plat. Rovněž Matěj Burda byl ustanoven legitimním správcem.

Po více jak roku od zapsání výše uvedených skutečností se kaplan Matěj Burda objevuje v soudních aktech. Důvodem byl spor s velhartickým farářem.⁷²⁷ Matěj chtěl patrně porušit podmínky, za kterých byla kaple zřízena a benefícium opustit. Jako argumentaci možná použil absenci konfirmačního zápisu. O výsledku sporu máme naštěstí zprávu, která byla patrně zapsána na pergamenových deskách, do kterých byla akta zapisována. V tomto zápise

⁷²⁴ LE I, s. 95.

⁷²⁵ AIu III, s. 185-186.

⁷²⁶ LE IV, s. 446-447.

⁷²⁷ AIu III, s. 292-293.

stojí, že Matěj je vázán zřízením kaple a potvrzením do funkce.⁷²⁸ Matěj tak musel setrvat při kapli, ve které nakonec působil až do své smrti v roce 1402.

Novým kaplanem byl stejného roku ustanoven Setěch Oldřichův řečený Babka.⁷²⁹ Ten při kapli působil do roku 1414, kdy na funkci rezignoval. Místo něj byl k beneficiu, opět na prezentaci Jana st. z Hradce, potvrzen Jan z Němčic, kněz olomoucké diecéze.⁷³⁰ Jan zde ale působil pouhý rok. Po jeho smrti bylo kaplanství znovu obsazeno v dubnu 1415, kdy byl do funkce uveden Martin z Řečic, který je současně také posledním zde doloženým kaplanem.⁷³¹

Velhartická škola

Ojedinělou informací je zmínka o existenci farní školy ve Velharticích. Ta je výše zmíněna v uvedeném zřízení kaple, kdy má být pokuta ½ groše za zanedbanou mši rozdělena mezi chudé studenty.⁷³²

Existuje však ještě jeden pramen, ve kterém je velhartická škola zmíněna. V letech 1379 až 1382 vznikl protokol sestavený z vizitačních zápisů pražského arcijáhna Pavla z Janovic, v nich je zmiňován farář v Hostíně u Vojkovic (děkanát chlumínský, arcijáhenství pražské) jménem Mořic, který je označován jako dřívější správce školy ve Velharticích (*prius rector scholarum*).⁷³³

⁷²⁸ AIu III, s. 412.

⁷²⁹ LC VI, s. 80.

⁷³⁰ LC VII, s. 101.

⁷³¹ LC VII, s. 153.

⁷³² LE IV, s. 447.

⁷³³ Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis, s. 266.

4.25 Velký Bor

Patronátní právo

Podací právo k faře ve Velkém Boru náleželo až do husitských válek konventu křížovníků – strážců Božího hrobu na Zderaze. Ti fakticky vlastnili Velký Bor od roku 1335, kdy jim jej daroval Oldřich z Boru se svým bratrem Vilémem a matkou Benediktou. Obdarování zahrnovalo místní tvrz s městečkem a okolními vesnicemi a bylo klášteru opakovaně potvrzeno jak papežem Benediktem VII. (1335),⁷³⁴ tak i Janem Lucemburským (1336).⁷³⁵

K narušení patronátního poměru mezi zderazským klášterem a místní farou došlo až během husitských válek, po jejichž skončení však k jeho obnovení nedošlo, přestože válkami značně poškozený konvent faktickým majitelem Velkého Boru zůstal. Městečko s okolním zbožím však bylo ze strany krále opakovaně zastaveno Rýzmberkům, až nakonec došlo k jeho definitivnímu začlenění do jejich panství.⁷³⁶

Farní kostel a jeho příslušenství

Gotický kostel sv. Jana Křtitele a sv. Jana Evangelisty (dnes zasvěcen narození sv. Jana Křtitele) pochází z přelomu 13. a 14. století. Jeho darováním zderazskému klášteru ale výčet donací rozhodně nekončí. Oldřich z Boru záhy, roku 1340, kostelu věnoval ještě dvě dědiny ve vesnici Prosiměřice.⁷³⁷ Výnos z těchto dvou dědin měl být určen k vydržování dvou manuálních vikářů na faře. I toto nadání bylo dodatečně stvrzeno (1342), tentokrát biskupem Janem IV. z Dražic.⁷³⁸

V roce 1350 požádal zderazský probošt Jindřich papeže Klimenta VI., aby inkorporoval dvě fary spadající pod patronát kláštera, a to faru v Moravanech a také ve Velkém Boru. Papež jeho žádosti vyhověl a instruoval pražského arcibiskupa, aby tento akt umožnil.⁷³⁹

Rokem 1353 je pak datováno poslední obdarování Oldřichech z Boru. Toho času byl již sám pravděpodobně členem podporovaného konventu, kterému odkázal veškerý majetek.⁷⁴⁰ Stranou v otázce dalších obdarování nezůstala ani jeho matka Benedikta. Roku 1362 je

⁷³⁴ RBM IV, s. 62.

⁷³⁵ RBM IV, s. 110.

⁷³⁶ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/185/charter>.

⁷³⁷ RBM IV, s. 328-239.

⁷³⁸ RBM IV, s. 442.

⁷³⁹ RBM V/3, s. 426.

⁷⁴⁰ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CZderaz/1704/charter>.

zaznamenáno její obdarování kostela věčným platem, který má být odváděn ze vsi Hrabíšín a určen na konání modliteb.⁷⁴¹

V souvislosti s velkoborskou farou se tak během let nashromáždil poměrně velký majetek, o čemž vypovídá i spor z roku 1366, který s klášteřem o tamní lesy a vytyčení jejich vzájemné hranice vedl Bušek z Oseka. Pro vyřešení tohoto sporu byla ustavena skupina arbitřů, která vyměřila přesnou hranici, a Bušek se zavázal ji dodržovat.⁷⁴²

Konečně ještě k roku 1404 je doložen roční plat 96 grošů, odváděný pražským novoměstským měšťanem Staňkem Němcem, ve prospěch kostela sv. Petra a Pavla na Poříčí a fary ve Velkém Boru, který od dotyčného koupil již v roce 1396 člen řádu Oldřich, jehož bratr Jošt byl rovněž křížovník a svého času také farář ve Velkém Boru.⁷⁴³

Obrázek 33 - Velký Bor, farní kostel sv. Jana Křtitele a sv. Jana Evangelisty, zdroj: autor

⁷⁴¹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CZderaz/1722/charter>.

⁷⁴² RBM VIII/1, s. 224.

⁷⁴³ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/1359/charter>.

Farní obvod

Podle farní relace spadal do místního farního obvodu samotný Velký Bor a dále Jetenovice, Újezd u Chanovic, Dobrotice, Holkovice, Komušín, Svěradice a Horažďovická Lhota.⁷⁴⁴

Faráři

K místní faře byli za správce dosazováni přímo členové zderazského konventu. Nejstarší záznam o velkoborském faráři je již z roku 1340 a byl jím jistý Jan, který potvrzoval obdarování kostela Oldřichem z Boru.⁷⁴⁵ Do roku 1358 pak spravoval faru Šimon, jenž v tomto roce zemřel.⁷⁴⁶ Na jeho místo byl následně proboštem Jindřichem prezentován Matěj, který rovněž setrval ve Velkém Boru až do své smrti roku 1362.⁷⁴⁷

Mezi lety 1362 – 1395 zastával pak úřad faráře Valentin, k jehož místnímu působení se dochovala řada informací. Roku 1379 byla například řešena jeho žaloba na Mikuláše Tystu z Kanic, protože dotyčný oloupil jeho vůz a služebníky při kácení dříví patřícího kostelu.⁷⁴⁸ K podobnému případu došlo i v roce 1383, kdy to byl pro změnu Tobiáš z Kanic, který Valentinovi při kácení dříví škodil, pročež jej arcibiskupský oficiál Mikuláš Puchník odsoudil k náhradě škody.⁷⁴⁹ O deset let později pak Valentin, společně s farářem ze Záboří Sulkem, vystupuje jako rozhodčí ve sporu Víta, faráře v Kadově (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské), s mistrem Jakubem ze Žihobce ve věci desátku ze vsi Málkov.⁷⁵⁰ Naposledy je Valentin zachycen při svém odchodu z fary, roku 1395, kdy jej nahrazuje další z křížovníků Mikuláš Koník.⁷⁵¹ Ten zde zůstal tři roky a v lednu 1398 směnil svoje dosavadní působiště za jiné beneficium pod zderazským patronátem, a to za faru ve Světci (děkanát bílinský, arcijáhenství bílinské).⁷⁵² Naopak ze Světce přichází k velkoborské faře bratr Jan, který zde ale také nijak dlouho nepobil a již následujícího roku se vrátil na své předchozí působiště, zatímco na jeho místo přichází bratr Jošt.⁷⁵³ Jošt faru spravoval následujících deset let až

⁷⁴⁴ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 155.

⁷⁴⁵ RBM IV, s. 328.

⁷⁴⁶ LC I/1, s. 73.

⁷⁴⁷ LC I/1, s. 175.

⁷⁴⁸ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CZderaz/1759/charter>.

⁷⁴⁹ <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CZderaz/1774/charter>.

⁷⁵⁰ RBMV I/4, s. 962-963.

⁷⁵¹ LC V, s. 243.

⁷⁵² AIu III, s. 312-313.

⁷⁵³ LC VI, s. 9.

do své rezignace v roce 1409.⁷⁵⁴ Po něm nastoupil Valentin, který je zároveň posledním potvrzeným farářem místní fary před vypuknutím náboženského konfliktu v zemi.

Po skončení válek byla farní správa ve Velkém Boru pravděpodobně obnovena, ale již nikoliv ze strany křížovníků, ale prostřednictvím pánů z Rýzemberka. Z tohoto období je v administrátorských aktech zachycen místní farář Kryštof.⁷⁵⁵

⁷⁵⁴ LC VI, s. 277.

⁷⁵⁵ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.26 Volenice

Patronátní právo

Doklady patronátního práva k faře ve Volenicích až do konce 14. století zcela chybí. Volenice patřily ve 13. století svatojiřskému klášteru a během 14. století vystřídaly více majitelů.⁷⁵⁶ První doklad podání faráře tak pochází až z roku 1395, kdy je v konfirmačním zápisu uveden jako patron jistý Stach.⁷⁵⁷ To by naznačovalo, že patronátní práva k místnímu kostelu náležela, patrně i s kostelem a celou vesnicí, k blízké tvrzi ve Frymburku, kterou tou dobou vlastnil rytíř Stach z Buben. Daný konfirmační zápis je bohužel jediný, který se přímo k osazování fary dochoval. Nicméně v roce 1415 byl v kostele zřízen oltář Božího těla, který založili Stachovi synové, což by tuto domněnku o patronátním poměru mezi frymburskou tvrzí a volenickou farou spíše potvrzovalo.⁷⁵⁸

Farní kostel

Pozdně románský kostel sv. Petra a Pavla je jako farní uváděn od osmdesátých let 14. století.⁷⁵⁹ Z počátku patnáctého století pak k němu máme několik informací ohledně příslušenství a donací. Bohužel se nacházejí ve svazcích erekčních knih, které nebyly dosud dostatečně zpracovány, proto o nich víme jen málo podrobností. V prvním případě by se mělo jednat o donaci jedné louky, nazvané „Niva“, ve prospěch místního kostela v roce 1414, kterou učinila vdova po Ješku z Kalenic, výměnou za povolení bydlet v kostelním domku.⁷⁶⁰ V roce 1418 byly pak faře věnovány tři kopy grošů.⁷⁶¹

Farní obvod

Podle farních relací zahrnoval tehdejší farní obvod pravděpodobně kolem 14 vesnic a osad: farní Volenice, Novosedly, Strašice, Tažovice, Štěchovice, Krejnice, Tažovickou Lhotu, Kalenice, Kozlov, Kladruby, Ohrazenice, Zvotoky, Škūdru a Sloučín.⁷⁶²

⁷⁵⁶ Místopisný slovník království českého, s. 975.

⁷⁵⁷ LC V, s. 240.

⁷⁵⁸ LC VII, s. 156.

⁷⁵⁹ RDP, s. 68; Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 246.

⁷⁶⁰ LE X-XI, f. 26; Základní informace získána z rejstříku erekčních knih z roku 1851;

<http://mistopis.org/volenice.html>.

⁷⁶¹ LE X-XI, f. 97; Informace získána z rejstříku erekčních knih z roku 1851.

⁷⁶² NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 213.

Obrázek 34 - Volenice, farní kostel sv. Petra a Pavla, zdroj: autor

Faráři

K roku 1392 je jako volenický farář doložen Řehoř, který tou dobou zastával rovněž úřad prácheňského děkana. Právě na základě této funkce byl v příslušném roce určen, aby rozhodl spor mezi farářem v Kolinci a jeho nájemníkem.⁷⁶³ Po tomto datu se již další zprávy o Řehořovi nevyskytují. Nicméně o tři roky později je k místní faře prezentován Kašpar, dříve kaplan v mincovně v Kutné Hoře, který přichází namísto faráře Jiřího, který na úřad rezignoval.⁷⁶⁴ Vzhledem k podobnosti jmen (*Gregorius – Georgius*) by snad mohl být odcházející plebán totožný s někdejší děkanem.

Kašpar je, coby místní farář, doložen ještě v roce 1407, kdy je uveden ve svědečné řadě při směně beneficí před pražskou konzistoří. Poté zprávy o zdejších duchovních mizí. Až v rámci administrátorských akt je v letech 1466 – 1469 zachycen farář Jan.⁷⁶⁵

⁷⁶³ AIu III, s. 40.

⁷⁶⁴ LC V, s. 240.

⁷⁶⁵ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

Oltář Božího Těla

Kult Božího těla měl patrně ve Volenicích svojí tradici a oblibu. Totiž počátkem 15. století zde snad mělo existovat i Bratrstvo Božího Těla.⁷⁶⁶ Zřízení oltáře stejného zasvěcení by se pak jevilo jako logický krok. Otázkou zůstává, pokud zmiňované bratrstvo skutečně existovalo, zda tomu tak bylo již před zřízením oltáře, nebo naopak až v důsledku jeho vzniku.

Erekční zápis o zřízení tohoto oltáře a jeho potvrzení jako stálého benefícia roku 1415 také nebyl dosud podrobně zpracován či editován. Víme pouze, že to bylo ve dnech 26. a 27. dubna 1415,⁷⁶⁷ na žádost Držkaje, řečeného Stoklasa, Václava, řečeného Varlich a jejich bratra Racka, tedy synů výše uvedeného Stacha z Buben. Rovněž na jejich prezentaci byl prvním oltářníkem ustanoven kněz Mikuláš ze Štěchovic.⁷⁶⁸ S místem oltářníka měly být spojeny příjmy ze dvora přímo ve Volenicích a také platy z Bílenic a Frymburka.⁷⁶⁹

⁷⁶⁶ PÁTKOVÁ, Hana: Bratrstvie ke cti Božie. Poznámky ke kultovní činnosti bratrstev a cechů ve středověkých Čechách, Praha 2000, s. 120.

⁷⁶⁷ LE X-XI, f. 47; Informace získána z rejstříku erekčních knih z roku 1851.

⁷⁶⁸ LC VII, s. 156.

⁷⁶⁹ <http://mistopis.org/volenice.html>

4.27 Zábोří

Patronátní právo

Ves Zábóří patřila až do roku 1305 klášteru benediktinek při kostele sv. Jiří na Pražském hradě. Ve zmiňovaném roce ji tehdejší abatyše Kunhuta, dcera Přemysla Otakara II., směnila, společně s dalšími vesnicemi, s Koldou za jeho statky v Lužci nad Vltavou.⁷⁷⁰ V případě Zábóří, je zde výslovně uvedeno také podací právo k místnímu kostelu, což značí, že už v této době zde stál farní kostel. Kolda se následně v Zábóří usadil a stal se tak prvním z linie místních zemanů, kteří se podle Zábóří psali. Z těchto nižších šlechticů zachycují konfirmační knihy jmenovitě Mladotu (1368-1371),⁷⁷¹ Haranta (1380)⁷⁷² a Častovoje (1408-1414).⁷⁷³ Zemanský rod ze Zábóří je sice připomínám ještě ve dvacátých letech 15. století, ale poté informace o něm mizí a ves se dostává do rukou rytířů z Brloha, kteří ji připojili ke kadovskému statku.⁷⁷⁴ Patronátní poměr zůstal pravděpodobně zachován, ale nejsou již k němu zachovány žádné zprávy.

Obrázek 35 - Zábóří, farní kostel sv. Petra a Pavla

⁷⁷⁰ RBM II, s. 890-891.

⁷⁷¹ LC I/2, s. 106; LC II, s. 63.

⁷⁷² LC III-IV, s. 148.

⁷⁷³ LC VI, s. 249; LC VII, s. 135.

⁷⁷⁴ Hrady, zámky a tvrže království českého XI, s. 264.

Farní kostel

Kostel sv. Petra a Pavla v Záboří je jako farní doložen již v roce 1305.⁷⁷⁵ I v jeho případě však scházejí informace o jemu příslušných platech, nadáních či jiném příslušenství.

Farní obvod

Správní obvod fary v Záboří, zachycený ve farní relaci, sestával celkem z 12 lokalit, a to ze Záboří, Čečelovic, Mečichova, Bratronic, Hlupína, Doubravice, Nahošina, Milčic, Lažánek, Lažan, Jindřichovic a Blatenky.⁷⁷⁶

Faráři

Konfirmační zápisy zachycují nepřerušenu řadu zábořských farářů z let 1368 – 1414. Prvním z nich byl Vít, který v roce 1368 zemřel. Na jeho místo byl následně prezentován bývalý farář z Chanovic (děkanát božeňský, arcijáhenství bechyňské) Velislav.⁷⁷⁷ I ten zde působil až do své smrti o tři roky později.⁷⁷⁸ Tehdy jej nahrazuje kněz Jan z Horažďovic, jehož působení při místní faře je doloženo do roku 1380, kdy také umírá. V zápětí je však nahrazen Sulkem z Katovic.⁷⁷⁹ Pan Sulko spravoval zábořskou faru úctyhodných 28 let, tedy až do roku 1408. V březnu tohoto roku se však dostává do sporu s tehdejší patronem kostela, rytířem Častovojem ze Záboří.⁷⁸⁰ Předmět jejich sporu bohužel v jediném zápise z konzistorních akt, který se k této při dochoval, uveden není. Nicméně tento spor mohl v důsledku způsobit Sulkův odchod z fary v červenci stejného roku, kdy odchází směnou na faru v Jiníně (děkanát volyňský, arcijáhenství bechyňské).⁷⁸¹ Jeho místo pak zaujímá Jindřich z Býčiny, který zde setrval až do své smrti v roce 1414. Posledním doloženým zábořským farářem je pak Racek ze Sedlce, který faru převzal po Jindřichově smrti.⁷⁸² Podrobnosti o jeho tamním působení, i o zábořské faře jako takové, mizí, protože se nadále nevyskytují ani v následných konfirmačních zápisech, ani v administrátorských aktech.

⁷⁷⁵ RBM II, s. 890.

⁷⁷⁶ NA, APA, Inv. č. 1338, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Blatná, f. 110.

⁷⁷⁷ LC I/2, s. 106.

⁷⁷⁸ LC II, s. 63.

⁷⁷⁹ LC III-IV, s. 148.

⁷⁸⁰ AIu VI, s. 227.

⁷⁸¹ LC VI, s. 249.

⁷⁸² LC VII, s. 135.

4.28 Zavlekov

Patronátní právo

Zavlekov a jeho okolí je rovněž spojeno s rodem pánů z Velhartic.⁷⁸³ Od poloviny 14. století, kdy tu pravděpodobně vznikla i do dnešních dnů dochovaná tvrz, zde sídlila jejich vedlejší rodová větev, psaná ze Zavlekova i z Velhartic, která ovšem nepatřila mezi vyšší šlechtu, nýbrž mezi místní rytířské rody. Dalším sídlem, podle kterého se příslušníci této větve psali, byly také blízké Letovy.⁷⁸⁴

Podací právo k místní faře, zdá se, neměl pouze aktuální majitel Zavlekova, sídlící na tvrzi, ale více členů rodu. K roku 1376 jsou v konfirmačních knihách jako patroni kostela zachyceni Dluhomil ze Zavlekova a Jan, Dluhomil, Břeněk a Bušek z Letov.⁷⁸⁵ Stejně složení patronů je doloženo i o rok později.⁷⁸⁶ Poté zavlekovská fara z konfirmačních zápisů mizí a objevuje se až koncem století v aktech konzistoře, v nichž je projednáván spor mezi místním plebánem a rytířem Buškem ze Zavlekova,⁷⁸⁷ který měl být synem výše uvedeného Dluhomila.⁷⁸⁸ Ve svědečné řadě tohoto zápisu jsou pak uvedeni Jan z Herštejna, Břeněk ze Zavlekova, Petr Šlechta z Velhartic, Svojsě a další mnozí rytíři (*et aliis multis clientibus*).⁷⁸⁹ Otázkou zůstává, zda tito jmenovaní, kteří bezpochyby byli s Buškem spřízněni, měli na sporu osobní zájem, čímž by se potvrdil i jejich patronátní vztah k faře, nebo prostě jen svého příbuzného doprovázeli. Avšak vzhledem k tomu, že v letech 1398 – 1402 je doložen spor dvou zájemců o místní faru,⁷⁹⁰ zdá se pravděpodobným, že i v této době bylo podací právo rozděleno více patronům.

Po smrti Buška ze Zavlekova prodala v roce 1404 jeho vdova Eliška dědictví, obsahující mimo jiné i Zavlekov s tvrzi, poplužním dvorem a podacím právem ke kostelu, za 600 kop grošů Janovi z Herštejna, který figuruje již ve výše citovaném zápisu.⁷⁹¹ Zdali Jan z Herštejna po tomto datu podával faráře sám, nebo společně s dalšími příbuznými, doloženo není.

V dosud nezpracované erekční knize, označené číslem IX, mají být informace o zřízení stálého kaplanství v Zavlekově v únoru 1412 a následném přenesení patronátních práv jak

⁷⁸³ Hradý, zámky a tvrze království českého, IX, s. 260.

⁷⁸⁴ LC III-IV, s. 47.

⁷⁸⁵ Tamtéž.

⁷⁸⁶ LC III-IV, s. 68.

⁷⁸⁷ AIu III, s. 307.

⁷⁸⁸ Hradý, zámky a tvrze království českého, IX, s. 260.

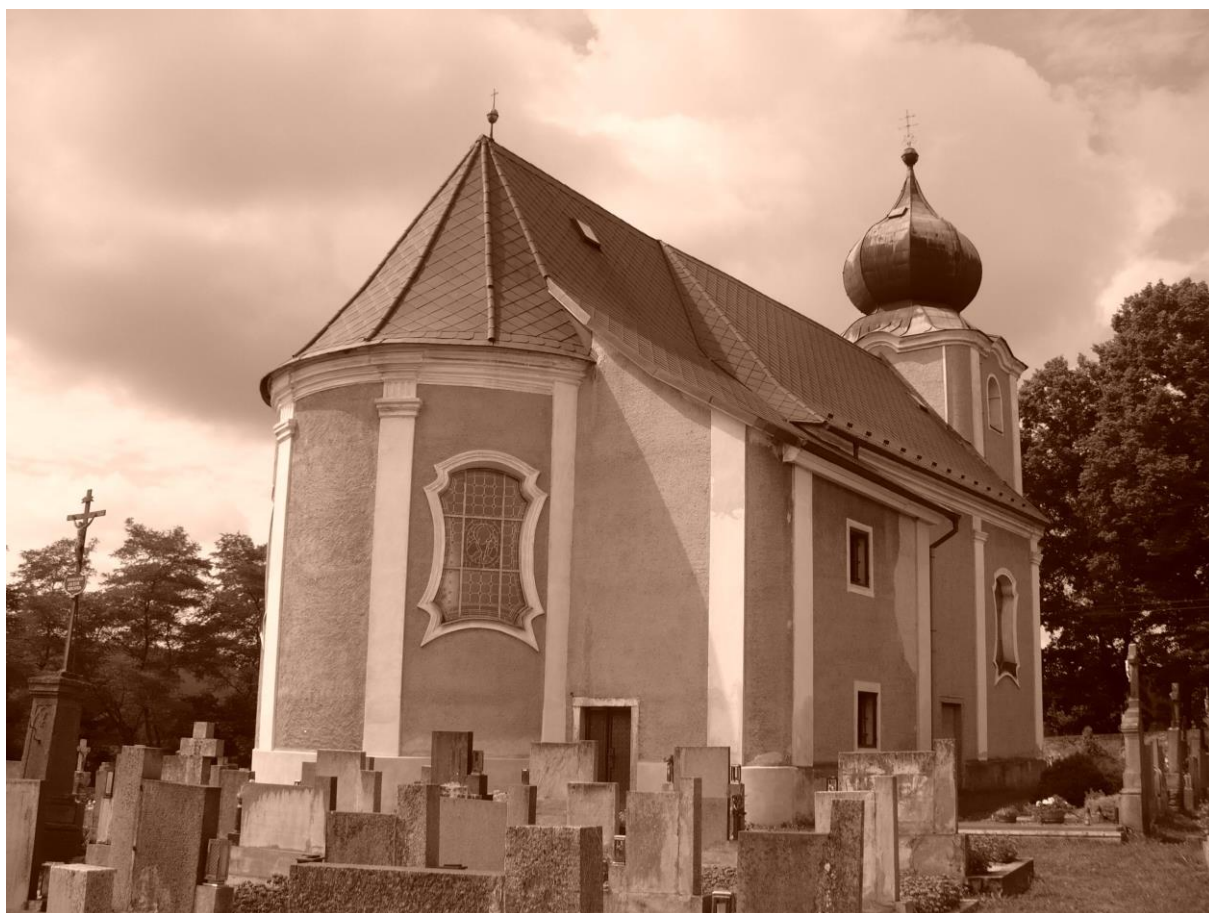
⁷⁸⁹ AIu III, s. 307.

⁷⁹⁰ AIu III, s. 317; AIu IV, s. 101-102.

⁷⁹¹ EMLER, Josef (ed.): Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum, II, Praha 1872, s. 7.

ke kostelu, tak i k tomuto nově zřízenému beneficiu, v červnu stejného roku.⁷⁹² Koho konkrétně se ale tyto zápisy týkají, zatím zjištěno není. Nicméně ani informace k obsazení tohoto nového kaplanství v konfirmačních knihách nejsou.

Potomci Jana z Herštejna drželi Zavlekov až do konce sedmdesátých let 15. století, kdy jej odkoupil Půta Švihovský z Rýzemberka.⁷⁹³

Obrázek 36 - Zavlekov, farní kostel Nejsvětější Trojice z roku 1773, umístěný na místě původního středověkého kostela, zdroj: autor

Farní kostel

Původní farní kostel v Zavlekově se do dnešních dnů nedochoval a na jeho místě stojí pozdější barokní stavba z roku 1773.⁷⁹⁴

Z pramenů máme pouze jedinou zprávu o platu, který měl být určen na kostel, a to za velmi zvláštních okolností. V konzistorních aktech je zápis z června 1398, v němž se Mikuláš Ondřejův vyznává ze zabití kněze a sám sobě jako pokání ukládá částku pěti kop pražských grošů, ze které má být nakoupen plat pro zavlekovského faráře a jeho nástupce.

⁷⁹² LE IX, f. 122 a 131; Informace získána z rejstříku erekčních knih z roku 1851.

⁷⁹³ Hrady, zámky a tvrze království českého, IX, s. 261.

⁷⁹⁴ Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese klatovském, s. 186.

Částka měla být odváděna po padesáti groších tradičně ve svátek sv. Jiří a sv. Havla do té doby, než bude dorovnáno plných pět kop, pod trestem exkomunikace.⁷⁹⁵ Bohužel není uvedeno, kdo měl být tím zabitým knězem a proč byla daná částka věnována právě zavlekovské faře.

Farní obvod

Přestože zavlekovský kostel byl v době vypracování farní relace již filiálním k hradešické faře, tak i v tomto případě je naznačeno, které vsi měly do jeho působnosti spadat. Jednalo se o samotný Zavlekov, Letovy, Ústaleč, Krutěnice, Buršice, Mladice, Tužice, Brod, Vlčnov a Pláničku.⁷⁹⁶

Faráři

První doloženým zavlekovským farářem je Mikuláš, který je při faře uveden k roku 1376, kdy ji však opouští směnou do Myslíva (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské), odkud místo něj přichází Velislav.⁷⁹⁷ Ten v Zavlekově působil ale jen do března roku 1377, kdy odešel, rovněž směnou, k faře v Brtné (děkanát tepelský, arcijáhenství žatecké).⁷⁹⁸ Velislavovým nástupcem se stal Ondřej řečený Amcha, který je posledním zdejším farářem zachyceným v konfirmačních knihách.⁷⁹⁹

Mezi léty 1394 – 1397 je, coby farář v Zavlekově, uváděn jistý Pavel. Poprvé ho s tímto titulem nacházíme ve svědečné řadě při prohlášení Buška ze Zavlekova a jeho manželky Elišky ohledně sumy 19 kop grošů pro sirotky po Janu Aldenburském z Kutné Hory.⁸⁰⁰ K roku 1397 máme zprávu, že byl volán před konzistoř kvůli dluhu 40 grošů, jež dlužil Ondřejovi, správci kaple Všech Svatých na pražském hradě a který následně vyrovnal.⁸⁰¹ A konečně na sklonku stejného roku je zaznamenán jeho spor s patronem, Buškem z Velhartic, v níž je citován rozhodčí výrok, podle něhož měl faru do čtyř měsíců směnit za jiné beneficium.⁸⁰² Že to skutečně učinil, prozrazuje již zmiňovaný zápis z června 1398, týkající se platu ve prospěch fary, kde je Pavel jmenován již jako bývalý zavlekovský farář.⁸⁰³

⁷⁹⁵ AIu III, s. 356.

⁷⁹⁶ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 77 b.

⁷⁹⁷ LC III-IV, s. 47-48; AIu 1, s. 146.

⁷⁹⁸ AIu I, s. 188.

⁷⁹⁹ LC III-IV, s. 68.

⁸⁰⁰ RBMV I/4, s. 1023.

⁸⁰¹ RBMV I/6, s. 151.

⁸⁰² AIu III, s. 307.

⁸⁰³ AIu III, s. 355.

S obdobím, kdy končí zprávy o plebánu Pavlovi, se z počátku prolínají zápisy uvádějící hned dva uchazeče o místní faru. Hašek z Klatov a Vavřinec z Nymburka, jak se dotyční jmenovali, započali v lednu 1398 vleklý spor, který můžeme sledovat až do září stejného roku.⁸⁰⁴ Kauzu nakonec ukončil, na základě zvláštního oprávnění od arcibiskupa, generální vikář Mikuláš Puchník, který rozhodl ve prospěch Haška.⁸⁰⁵ Celá věc by se tak zdála uzavřená, ale Vavřinec se zřejmě vidiny získání benefícia vzdát nehodlal. Pravděpodobně proto se ještě v březnu roku 1402 dozvídáme, že konzistoř musela řešit Vavřincem podané odvolání na uvedený verdikt. Revizí byl pověřen známý univerzitní mistr Blažej Vlk ze Strážné, který však odvolání zamítl a potvrdil původní rozhodnutí, protože Hašek měl být potvrzen k beneficiu.⁸⁰⁶ K samotnému potvrzení Haška ke kostelu došlo v říjnu stejného roku a příslušný zápis také informuje, že se zavázal do osmi dnů vyrovnat konfirmační poplatek ve výši deseti grošů.⁸⁰⁷ Po tomto datu veškeré zprávy o zavlekovských farářích mizí.

⁸⁰⁴ AIu III, s. 317, 319, 320, 322, 326, 327, 329, 335, 340, 348, 356, 364 s 393.

⁸⁰⁵ AIu III, s. 378.

⁸⁰⁶ AIu IV, s. 101-102.

⁸⁰⁷ AIu IV, s. 175.

4.29 Zborovy

Patronátní právo

Patronátní právo ke zborovské fari náleželo, podobně jako u Kvášňovic, zřejmě od počátku cisterciáckému klášteru v Nepomuku,⁸⁰⁸ a to až do jeho vypálení v roce 1420. Poslední podávání k místnímu kostelu před tímto datem je z roku 1412, kdy kněze prezentoval opat Arnold.⁸⁰⁹ Po poboření kláštera byly jeho statky, včetně Zborov, následně zapsány pánům ze Švamberka, u nichž ale osazování místní fary doloženo není.⁸¹⁰

Obrázek 37 - Zborovy, bývalý farní kostel sv. Jana Křtitele, zdroj: autor

⁸⁰⁸ LC I/2, s. 94.

⁸⁰⁹ LC VII, s. 63.

⁸¹⁰ Místopisný slovník království českého, s. 641.

Farní kostel

Původní základ bývalého farního kostela sv. Jana Křtitele ve Zborovech tvoří románská rotunda. Jedná se o jednu z nejstarších sakrálních staveb v kraji.⁸¹¹ Její vznik je rovněž připisován nepomuckému klášteru.⁸¹²

Farní obvod

Původní základ bývalého farního kostela sv. Jana Křtitele ve Zborovech tvoří románská rotunda vybudovaná na přelomu 12. a 13. století, jako jedna z nejstarších sakrálních staveb v kraji.⁸¹³ Její vznik je rovněž připisován nepomuckému klášteru.⁸¹⁴

Faráři

Konfirmační knihy a konzistorní akta zachycují celkem 11 zborovských farářů, vyskytujících se v zápisech z let 1367 – 1412. Není bez zajímavosti, že všichni z doložených kněží, vyjma jediného, přišli k beneficiu směnou. Naopak u žádného není doloženo, že by při faře zůstal až do své smrti.

Do roku 1367 zde působil Ondřej, který se směnil se stejnojmenným farářem, jenž dříve působil ve Zbirohu (děkanát podbrdský, arcijáhenství pražské).⁸¹⁵ Kdy tento druhý Ondřej Zborovy opustil, doloženo není, protože v dalším konfirmačním zápise z roku 1375 je jako dosavadní farář jmenován Matěj, který mění zdejší faru za stálé vikářství v Hradci Králové (děkanát hradecký, arcijáhenství hradecké).⁸¹⁶ Jeho nástupcem se stal Hroch, ale na jak dlouhé období to bylo, není známo. Dále zde působil Oldřich, a to do roku 1383, kdy se směnil s Janem, oltářníkem ve Švihově (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).⁸¹⁷ Do kdy Jan úřad zastával, známo není, protože i po této směně následuje proluka v zápisech. Nicméně podle konzistorních akt, v nichž je zmiňován jeho spor (jmenován jako Jan Malík) s rodným bratrem, klerikem Pavlem z Horažďovic, ve věci společného dědictví ve vsi Chrást, to muselo být nejpozději do června roku 1398, protože je zde uveden již jako bývalý zborovský farář.⁸¹⁸

Proluka dále pokračuje až do roku 1401, kdy faru opouští Mikuláš a na jeho místo přichází bývalý farář ve Strýčicích (děkanát bechyňský, arcijáhenství bechyňské) Přibík. Ten

⁸¹¹ Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu klatovském, s. 188.

⁸¹² Místopisný slovník království českého, s. 1010.

⁸¹³ Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, s. 248.

⁸¹⁴ Místopisný slovník království českého, s. 1010.

⁸¹⁵ LC I/2, s. 94.

⁸¹⁶ LC III-IV, s. 38; A1u I, s. 126-127.

⁸¹⁷ LC III-IV, s. 156.

⁸¹⁸ A1u III, s. 355-356.

si dokonce při směně vymínil, že pokud nové beneficium nepředčí jeho předešlé, má právo návratu, aniž by mu v tom mohl být kladen odpor.⁸¹⁹ Se směnou byl ale zřejmě spokojen, přinejmenším až do roku 1408, dokdy je ve Zborovech jeho působení doloženo. Poté se měl směnit k faře v Těnovicích (děkanát rokycanský, arcijáhenství plzeňské), zatímco jeho místo měl převzít jistý Matěj.⁸²⁰ Téměř o měsíc později, co oba získali potvrzení ke směně, se však Matěj dostavil ke konzistoři s žalobou na Příbika, který údajně podmínky směny nedodržel, a žádaje, aby byla směna anulována.⁸²¹ Byla mu sice slíbena náprava, ale další podrobnosti ke kauze v aktech uvedeny nejsou a ani jeden z nich již při zborovské faře nefiguruje.

Poslední dva faráři jsou pak uváděni v roce 1412, kdy faru svou rezignací uprazdňuje jistý Jan a namísto něj je potvrzen kněz Linhart z Kasejovic.⁸²² Do počátku husitských válek je pak doložena už jen jediná zmínka o zborovském faráři, a to při osazování fary v Plánici (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské), k níž měl rovněž podací právo klášter v Nepomuku, kdy je anonymně ustanoven exekutorem pro tento akt.⁸²³

⁸¹⁹ LC V, s. 49-49.

⁸²⁰ LC VI, s. 48-49.

⁸²¹ AIu VI, s. 174.

⁸²² LC VII, s. 63.

⁸²³ LC VII, s. 181-182.

4.30 Zbynice

Patronátní právo

Ves Zbynice byla darována knížetem Jindřichem, bratrem Vladislava II., doksanskému klášteru již ve dvanáctém století (1169), což je doloženo v pozdějším potvrzení klášterních držav od Přemysla Otakara I. z roku 1226.⁸²⁴ V držení doksanského kláštera zůstala ves až do 14. století. Vůči jeho ostatním državám však byla ves poměrně vzdálená a proto ji klášter pronajímal.⁸²⁵ Takový nájem je doložen k roku 1295, kdy dávala královna Guta (psána jako Judita), manželka Václava II., svůj souhlas doksanskému proboštu Edmundovi k pronajmutí Zbynic a dalších vsí jistému Jindřichu Thanneriovi na dobu deseti let.⁸²⁶ Na počátku 14. století je ve Zbynicích doložen Albert, který si část nebo celou ves i s příslušenstvím pronajal od probošta Ondřeje za dědičný roční plat 10 kop grošů. Tento plat však zřejmě nebyl dostatečně odváděn, protože po Albertově smrti nakázal doksanský probošt Šimon jeho vdově Hajle a jejím synům kněžům Oldřichovi a Divínovi a laikům Vernerovi a Popovi, aby kvůli vyrovnání dluhu zboží prodali Oldřichovi ze Zdouně za 85 kop grošů.⁸²⁷ To byl patrně první krok k převedení Zbynic do majetku pánů z Velhartic, k jejichž rodu vlastníci Zdouně příslušeli. Na přelomu 14. a 15. století byla ves již součástí velhartického panství.⁸²⁸

K místní faře se dochovaly pouze dva konfirmační zápisy, které v zásadě odrážejí nastíněný vývoj držby Zbynic. Ještě k roku 1357 prezentuje faráře coby patron probošt doksanského kláštera Petr, což nasvědčuje tomu, že ves ještě v této době byla, v alespoň částečném, držení kláštera.⁸²⁹ Poté následuje dlouhá proluka až do roku 1413, kdy již Zbynice náležely k velhartickému panství, a podací právo ke kostelu uplatňoval Jan starší z Hradce.⁸³⁰

Farní kostel

Původně románský kostel Zvěstování Panny Marie ve Zbynicích je doložen jako farní již na počátku 14. století.⁸³¹ Platy ani příslušenství zde doloženy bohužel nejsou, ale vzhledem k tomu, že ves byla pravděpodobně pravidelně zastavována, zřejmě k obdarování kostela ze strany vlastníků příliš často nedocházelo.

⁸²⁴ CDB II., s. 282.

⁸²⁵ Místopisný slovník historický království Českého, s. 1012-1013.

⁸²⁶ RBM IV., s. 748.

⁸²⁷ RBM III., s. 265-266.

⁸²⁸ Místopisný slovník historický království Českého, s. 1012-1013.

⁸²⁹ LC I/1, s. 36.

⁸³⁰ LC VII, s. 100.

⁸³¹ RBM IV, s. 779.

Farní obvod

Farní obvod Zbynic čítal celkem sedm lokalit. Kromě Zbynic samotných to byly Černná, Čejkovy, Zamyslice, Mokrosuky, Otěšín a Miřenice.⁸³²

Obrázek 38 - Zbynice, farní kostel Zvěstování Panny Marie, zdroj: autor

Faráři

Prvním známým správcem místní fary byl Divín. Jako farář je uveden v listině ohledně vsi Sälitz, kterou prodal společně se svými bratry Oldřichem, Vernerem, Popem a Jindřichem klášteru v Niederaltaichu, který ji měl již předtím v užívání.⁸³³ Divín je ve spojitosti se

⁸³² NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Plzeňsko, vikariát Sušice, f. 265.

⁸³³ RBM IV., s. 779

Zbynicemi znovu uveden ještě roku 1320, ve výše zmíněné písemnosti ohledně prodeje vsi Oldřichovi ze Zdouně.⁸³⁴

Z pozdějších zpráv týkajících se místních farářů jsou dochována pouze dvě podání. První z roku 1357, kdy se místní farář Tomeš směnil se Zdimírem, dříve farářem v Újezdě sv. Kříže (děkanát rokycanský, arcijáhenství plzeňské).⁸³⁵ Druhá doložená zpráva je pak datována až do roku 1413. V tomto roce byl k místní faře prezentován, namísto zemřelého faráře Jiřího, kněz Častovoj z Jindřichovic.⁸³⁶

Během husitských válek byla fara pravděpodobně převzata kališnickými duchovními, čemuž by odpovídalo, že rovněž nefiguruje v administrátorských aktech.⁸³⁷

⁸³⁴ RBM III., s. 265-266.

⁸³⁵ LC I/1, s. 36.

⁸³⁶ LC VII, s. 100.

⁸³⁷ Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad, s. 224.

4.31 Zdouň

Patronátní právo

Podací právo k faře ve Zdouni zřejmě od svého počátku náleželo, nebo bylo jiným způsobem spojeno, s rodem pánů z Velhartic. Prvním známým majitelem Zdouně byl totiž předek tohoto rodu Dluhomil, který již z předchozí doby vlastnil blízké Budětice.⁸³⁸ Jako ze Zdouně (*de Nabzden*) je Dluhomil uváděn roku 1257, kdy byl v družině krále Přemysla Otakara II., která se s ním po bitvě u Mühldorfu opevnila v tomto městě.⁸³⁹ August Sedláček předpokládal, že v této době existovala na Zdouni tvrz sloužící majitelům jako sídlo, nicméně již on sám uznal, že pokud ano, tak po ní nezůstaly v krajině žádné stopy.⁸⁴⁰ Po Dluhomilově smrti získal Zdouň patrně jeho syn Svojše, který je s příslušným přídomkem uváděn roku 1291.⁸⁴¹ Jako další majitel Zdouně je pak zmiňován Oldřich, který získal do držení také blízkou farní ves Zbynice.⁸⁴² Poté zprávy o Zdouni, coby šlechtickém sídle mizí. Jedná se patrně o důsledek začlenění Zdouně do velhartického panství někdy na přelomu 13. a 14. století.

Z období zachyceného v konfirmačních knihách je doloženo pouze jediné podání faráře k místní faře, a to až z roku 1391.⁸⁴³ I to však víceméně potvrzuje příslušnost Zdouně k velhartickému panství, protože v daném zápisu je jako patron uveden Jan starší z Hradce, který získal polovinu uvedeného panství sňatkem s dcerou Jana z Velhartic Kateřinou.⁸⁴⁴

Farní kostel

Kostel sv. Vavřince na Zdouni je románská stavba datovaná do první poloviny 13. století s pozdějšími gotickými úpravami.⁸⁴⁵ Jako farní sloužil patrně už od konce 13. století.

Farní obvod

V době, kdy byl někdejší zdouňský farní obvod zachycen ve farářské relaci, už neměl zdouňský kostel status farního, ale byl filiální ke zbynické faře. Nicméně ve stejné relaci je

⁸³⁸ Viz příslušná část této práce, která se jimi přímo zabývá.

⁸³⁹ PERTZ, Georg Heinrich (ed.), *Monumenta Germaniae Historica XVII.*, Hanover 1861, s. 399.

⁸⁴⁰ Hradý, zámky a tvrze království Českého XI., s. 124.

⁸⁴¹ RBM II, s. 1198.

⁸⁴² RBM III, s. 265-266.

⁸⁴³ LC V, s. 98.

⁸⁴⁴ Viz příslušná část této práce věnující se Velharticím.

⁸⁴⁵ K. HOSTAŠ, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém*, s. 168.

zahrnut také soupis vsí a osad, z nichž náleží desátek právě zdouňskému kostelu. Podle tohoto seznamu se můžeme domnívat, že do jeho farního obvodu spadalo Sedlečko, Otěšín, Kašovice, Tedražice, Hrádek u Sušice, Lešišov, Lipová Lhota a blíže neurčitelná osada Sedlice (*Sedlycze*).⁸⁴⁶

Obrázek 39 - Zdouň, bývalý farní kostel sv. Vavřince, zdroj: autor

Faráři

Již roku 1290 je zde uváděn farář Jindřich, který v tomto roce od windberského kláštera získal doživotně k užívání dvůr ve vsi Vojetice, výměnou za placení desátku albrechtické faře.⁸⁴⁷ Tento poměr trval nejpozději do roku 1312, kdy se Oldřich, Bartoloměj, Jan, Petr a Jindřich, synové zemřelého měšťana ze Sušice, Ondřeje, zříkají ve prospěch windberského

⁸⁴⁶ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice.

⁸⁴⁷ RBM II, s. 647-648.

kláštera všech práv na dvůr ve vsi Vojetice, který měl dříve v lénu zemřelý zdouňský farář Jindřich. Jindřich je v tomto případě uváděn s titulem děkana.⁸⁴⁸

Dalším farářem doloženým při zdouňském kostele je roku 1314 Oldřich, který je rovněž uváděn jako děkan.⁸⁴⁹ Ten místní faru spravoval pravděpodobně ještě roku 1320.⁸⁵⁰

Od padesátých let 14. století zastával funkci zdouňského faráře Konrád, který byl příslušníkem rytířského rodu z Dlouhé Vsi. Jako kněz těšící se široké důvěře byl často ustanovován exekutorem při osazování okolních far či při jiných správních úkonech.⁸⁵¹ Roku 1385 byl například, společně s volenickým farářem, pověřen k prošetření okolností případu výměny polí mezi velhartickým farářem a zemanem Onšem.⁸⁵² Doložena je rovněž jeho patronátní činnost, protože jako příslušníku rodu z Dlouhé Vsi mu náležel díl z podacích práv ke kostelu na Mouřenci.⁸⁵³ Zdouňskou faru spravoval až do své smrti v roce 1391.

Roku 1391 přichází k místní uprázdněné faře kněz Martin Blažejův ze Stráže (či Stráče), a to na již zmíněnou prezentaci Jana staršího z Hradce.⁸⁵⁴ Zdouňský farář je zmiňován ještě v dalších šesti zápisech z let 1394 – 1417. Vždy se však jedná o jeho ustanovení exekutorem při osazování uprázdněných beneficí (Velhartice, Sušice, Svojsice a Zbynice) a vždy bez udání jména.⁸⁵⁵

Obrázek 40a/40b - Zdouň, kostel sv. Vavřince, výzdoba gotických oken

⁸⁴⁸ <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0044/charter>.

⁸⁴⁹ RBM IV., s. 779.

⁸⁵⁰ RBM III., s. 265-266.

⁸⁵¹ LC I/1, s. 77.

⁸⁵² LE II, s. 219.

⁸⁵³ LC I/1, s. 138 a LC III-IV, s. 144.

⁸⁵⁴ LC V, s. 98.

⁸⁵⁵ LC V, s. 193 a 285, LC VI, s. 185 a 197, LC VII, s. 100-101 a 222.

4.32 Žihobce

Patronátní právo

Prvním známým majitelem Žihobce byl břevnovský klášter, který ji získal na donace Břetislava I. z roku 1045.⁸⁵⁶ Jak dlouho však byla v jeho držení, už známo není.

V pozdější době zde vznikla tvrz, na níž sídlil rod pišící se s predikátem ze Žihobce, který měl i podací právo k místnímu kostelu.⁸⁵⁷ Prvním známým příslušníkem tohoto rodu byl Racek ze Žihobce, který měl rovněž díl na patronátním právu ke kostelu v Bukovníku.⁸⁵⁸ Po něm ves převzali jeho potomci, spřízněni také s rodem z Kádova. Během let tak jako patroni vystupují Rackovi synové Purkart ze Žihobce (1384)⁸⁵⁹ a mistr Jakub ze Žihobce (1406),⁸⁶⁰ dále Vintíř ze Žihobce a z Kádova (1406),⁸⁶¹ Racek ze Žihobce (syn Purkarta a vnuk prvního Racka, 1406),⁸⁶² Smil a Ješek (snad Rackovi bratři, 1412).⁸⁶³

Ves ale mohla mít svého času i více majitelů, rovněž z řad nižší šlechty, kteří mohli také uplatňovat svůj podíl na patronátním právu. Tomu by nasvědčoval spor o obsazení fary v roce 1406. Tehdy proti uchazeči o faru, prezentovanému Rackem ze Žihobce, vystoupil s protikandidátem jistý Jošt z Dubna, toho času sídlem v Žihobci.⁸⁶⁴ Zdali se jednalo o příbuzného žihobeckých, nelze prokázat. Přídomek z Dubna se ve vztahu k místní faře objevuje pouze v tomto konkrétním případě. Avšak mohlo by se jednat o zkomoleninu predikátu z Bubna, což by poukazovalo na rod rytířů z Bubna, který v této době sídlil na tvrzi v nedalekém Frymburku.⁸⁶⁵ Je to ale pouze dohad.

Na počátku husitských válek je jako majitel vsi uváděn již výše jmenovaný Smil, který byl přívržencem katolické strany. Snad díky tomu byla při tažení husitských vojsk krajem tvrz vypálena. Pokud však vůbec k tomuto útoku došlo, tak Smil zde během něj určitě přítomen nebyl, protože zmínky o něm pokračují i v následujících letech.⁸⁶⁶ Od poloviny 15. století pak Žihobce často měnila majitele, a to až do počátku století 18., kdy byla napevno připojena k žichovickému panství.⁸⁶⁷

⁸⁵⁶ RBM I., s. 44.

⁸⁵⁷ Hradý, zámky a tvrze Království českého XI, s. 102.

⁸⁵⁸ LC I/1, s. 113.

⁸⁵⁹ AIu II, s. 317.

⁸⁶⁰ LC VI, s. 178.

⁸⁶¹ Tamtéž.

⁸⁶² Tamtéž.

⁸⁶³ LC VII, s. 62.

⁸⁶⁴ AIu V, s. 107.

⁸⁶⁵ Hradý, zámky a tvrze Království českého XI, s. 100.

⁸⁶⁶ AČ III, s. 501.

⁸⁶⁷ Místopisný slovník historický, s. 1037.

Farní kostel

Dnes již zaniklý kostel sv. Matouše byl vybudován v Žihobci někdy na přelomu 13. a 14. století. Jeho architektonická podoba není známa, ale kvůli špatnému stavu byl v 19. století zřejmě shledán bezcenným a v letech 1872 – 1876 nahrazen novou stavbou v novorománském slohu.⁸⁶⁸

Farní obvod

Územní rozsah žihobecké fary, která byla v době pořízení příslušné farní relace již filiální ke Strašínu, byl prakticky omezen pouze na dvě místa, z nichž prvním je Žihobce samotná a druhým ves Rozsedly.⁸⁶⁹

Faráři

První zpráva o místní faře pochází z roku 1360 a vztahuje se k osazení sousední fary v Bukovniku, při kterém je místní farář ustanoven exekutorem. V zápisu je název farnosti však omylem zaměněn za jméno blízkých Žichovic.⁸⁷⁰

Místní fara se znovu objevuje v záznamech až roku 1384, kdy místní plebán Matyáš směnil svoji faru s plebánem Janem na Mouřenci.⁸⁷¹ Nový farář Jan byl hned následujícího roku volán ke konzistoři, protože dlužil jednu kopu grošů vikáři Matějovi a jako zástavu mu svěřil misál. Do věci se však vložil tehdejší patron kostela Purkart ze Žihobce, který Janovi pohrozil a ten slíbil pod trestem exkomunikace dluh vyrovnat.⁸⁷² Jan je jako žihobecký farář doložen ještě roku 1406, kdy mu generální vikář Adam z Nežetic nakázal nepřetržitě pobývat při faře a nikam se nevzdalovat po dobu 24 dnů, a to pod trestem exkomunikace.⁸⁷³ Jan necelý měsíc po vydání tohoto příkazu zemřel. Na jeho místo byl vzápětí prezentován Mikuláš Voděrad z Rosic. Společně jej podávali Vintřř ze Žihobce a Kádova, mistr Jakub ze Žihobce a Racek ze Žihobce.⁸⁷⁴

Zda Mikuláš vůbec k faře nastoupil, není známo, protože již v dubnu téhož roku je k faře prezentován klerik a student pražské univerzity Bohuslav (někdy uváděn jako Bušek) Petřů, původem snad ze Žichovic. Tohoto uchazeče o beneficium prezentoval právě Jošt z Dubna,

⁸⁶⁸ Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, s. 184.

⁸⁶⁹ NA, APA, Inv. č. 1324, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice, f. 204.

⁸⁷⁰ LC I/1, s. 113.

⁸⁷¹ AÍu II, s. 252.

⁸⁷² AÍu II, s. 317.

⁸⁷³ AÍu V, s. 84.

⁸⁷⁴ LC VI, s. 178.

psaný jako sídlící v Žihobci.⁸⁷⁵ Tento pokus o obsazení žihobecké fary započal několika měsíční spor, protože v zápětí byl ke stejné faře prezentován také Václav, dosud kaplan v Hoděticích. Podávajícím patronem Václava byl ovšem Racek ze Žihobce.⁸⁷⁶ Spor se nakonec vlekl půl roku a časem se do něj, jako prokurátor Bohuslava, zapojil i mistr Jakub ze Žihobce.⁸⁷⁷ Přestože se výsledek klonil postupně na obě strany, nakonec byl za viníka sporu označen Bohuslav a Václav byl v říjnu toho roku generálním vikářem Adamem z Nežetic konfirmován do funkce žihobeckého faráře.⁸⁷⁸

Václav spravoval místní faru až do roku 1412, kdy se směnil s Martinem, dříve farářem v Přestavlkách (děkanát horšovský, arcijáhenství horšovské).⁸⁷⁹ Avšak Martin zůstal v Žihobci jen několik měsíců a již v říjnu téhož roku ji znovu směnil, a to tentokrát za faru v Boleticích (děkanát doudlebský, arcijáhenství bechyňské). Na jeho místo přichází pan Mikuláš, který je posledním známým žihobeckým farářem do počátku husitských válek.⁸⁸⁰ Po jejich skončení zůstala fara neobsazena.⁸⁸¹

Obrázek 41 - Žihobce, farní kostel Proměnění Páně na místě zaniklého středověkého kostela sv. Matouše, zdroj: autor

⁸⁷⁵ AIu V, s. 107.

⁸⁷⁶ AIu V, s. 112.

⁸⁷⁷ AIu V, s. 113, 118, 131, 144, 172, 175, 190, 192, 197, 200 a 220.

⁸⁷⁸ AIu V, s. 233.

⁸⁷⁹ LC VII, s. 62 (v zápisech jsou omylem zaměněna jména farářů).

⁸⁸⁰ LC VII, s. 67.

⁸⁸¹ Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, s. 184.

5. ZÁVĚR

Zpracováním a interpretací většiny dostupných pramenů se nám ukazuje v zásadě ucelený a detailní pohled na prácheňský děkanát v pozdním středověku, přesně jak si kladla tato práce za cíl.

Z hlediska patronátů je zde jasně ilustrována majetková držba na daném území, díky níž známe přesnou sociální strukturu držitelů podacího práva a míry jejich vlivu na osazování farností. Přesně podle dobového stereotypu převládají patronáty šlechtické, které drží dvě třetiny podacího práva v regionu. Církevní instituce drží zbylou třetinu, s výjimkou dvou patronátů, které patří králi.

Oproti původní studii zabývající se pouze Sušickem, byla zjištěna větší míra informací ohledně majetkových poměrů farností, stejně jako doklady četných donací, nadání a platů určených farářům i dalším duchovním nalézajícím se při kostelech (kaplani, manuální vikáři, oltárníci). Nadání a donace jsou většinou ze strany nižší šlechty a měšťanů, což do jisté míry odráží zbožnost těchto sociálních skupin i způsob jejich sebereprezentace.

Nově byl proveden také pokus o rekonstrukci farních obvodů jednotlivých kostelů, a to na základě pramene sice mladší provenience (17. století), ale s potřebným kritickým přístupem. U většiny farností se tento postup podařilo zrealizovat a na základě toho jsme získali pravděpodobný topografický obraz jednotlivých farních obvodů.

Konečně z hlediska farního i jiného kléru se rovněž v mnoha případech podařilo zrekonstruovat pravděpodobný obraz personálního obsazení farností a dalších beneficíí i různých aspektů ze života duchovenstva. V tomto ohledu je velmi znát silně vzrůstající počet vysvěcených osob a jejich snaha participovat na církevních beneficích a prebendách, což často vede ke složitým soudním kauzám, řešeným před konzistoří (spory s patrony, spory mezi uchazeči o beneficium, spory ohledně nájmu mezi faráři a střídničky, žaloby kvůli dluhům apod.). Nikoliv nečetné jsou také zprávy o kriminálních činech kněží.

Když pomineme zjištěné negativní jevy a znovu se zaměříme na fungování děkanátu jako celku, tak získáme jeden z četných dokladů vysoké úrovně církevní správy, které dosáhlo české prostředí od poloviny 14. století, aby však bylo následně násilně přerušeno vlnou husitských válek.

6. SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Prameny vydané:

- BOROŤÝ, Klement (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. I., Praha 1873.
- BOROŤÝ, Klement (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. II., Praha 1878.
- BOROŤÝ, Klement (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. III., Praha 1879.
- BOROŤÝ, Klement (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. IV., Praha 1883.
- BOROŤÝ, Klement (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. V., Praha 1889.
- PODLAHA, Antonín (ed.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. VI., Praha 1927.
- PELIKÁN, Josef – PÁTKOVÁ, Hana (edd.): Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. VII., Praha 2002.
- TINGL, František Antonín (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I/1., Praha 1867.
- EMLER, Josef (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I/2., Praha 1874.
- TINGL, František Antonín (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim II., Praha 1868.
- EMLER, Josef (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim III-IV., Praha 1879.
- TINGL, František Antonín (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim V., Praha 1865.
- EMLER, Josef (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VI., Praha 1883.
- EMLER, Josef (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VII., Praha 1886.
- EMLER, Josef (ed.): Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VIII.-X., Praha 1889.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské I., Praha 1893.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské II., Praha 1893.

- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské III., Praha 1896.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské IV., Praha 1898.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské V., Praha 1899.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské VI., Praha 1900.
- TADRA, Ferdinand (ed.): Soudní akta konsistoře pražské VII., Praha 1901.
- TOMEK, Václav Vladivoj (ed.): Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské, Praha 1873.
- HLAVÁČEK, Ivan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (edd.): Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janowicz archidiaconum Pragensem factae, Praha 1973.
- EMLER, Josef (ed.): Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente, Praha 1881.
- EMLER, Josef (ed.): Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394. In: Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1888, č. 9, Praha 1889.
- EMLER, Josef (ed.): Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum, II, Praha 1872.
- NOVOTNÝ, Václav (ed.): Inquisitio Domorum hospitalis S. Johannis Hierosolimitani per pragensem archidioecesim facta anno 1373, In: Historický archiv č. 19, Praha 1900.
- KLICMAN, Ladislav (ed.): Monumenta Vaticana I. Acta Clementis VI., Praha 1903.
- KROFTA, Kamil (ed.): Monumenta Vaticana V. Acta Urbani VI. et Bonifatii IX., Praha 1903.
- ERBEN, Karel Jaromír (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I., Praha 1855.
- EMLER, Josef (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II., Praha 1882.
- EMLER, Josef (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III., Praha 1890.
- EMLER, Josef (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV., Praha 1892.
- ZACHOVÁ, Jana (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V/3, Praha 2000.

- ZACHOVÁ, Jana (ed.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V/4, Praha 2004.
- SPĚVÁČEK, Jiří – ZACHOVÁ, Jana (edd.): Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V/5, Praha 2005.
- BLECHOVÁ, Lenka (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae diplomatica nec non epistolaria VIII/1, Praha 2014.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/1. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1967.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/2. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1971.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/3. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1974.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/4. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1976.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/5. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1978.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/6. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1982.
- JENŠOVSKÁ, Věra (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) I/7. Fontes archivi capituli metropol. eccl. Pragensis, Praha 1981.
- VAVŘÍNEK, Vladimír (ed.): Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1919 aug. 16.) II., Fontes archivi capituli ecclesiae Wissegradensis, Praha 1968.
- FRIEDRICH, Gustav (ed.): Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I., Praha 1904-1907.
- FRIEDRICH, Gustav (ed.): Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II., Praha 1912.

- FRIEDRICH, Gustav (ed.): Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae III., Praha 1942.
- PALACKÝ, František (ed.): Archiv český III., Praha 1844.
- PERTZ, Georg Heinrich (ed.): Monumenta Germaniae Historica XVII., Hanover 1861

Prameny nevydané:

- Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství, Inv. č. 1317, sign. B11/9, Farářské relace 1677, Plzeňsko, vikariát Klatovy.
- Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství, Inv. č. 1324, sign. B11/16, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Sušice.
- Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství, Inv. č. 1338, sign. B12/12, Farářské relace 1677, Prácheňsko, vikariát Blatná.
- Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství, Inv. č. 1799, sign. B47/10, Rejstřík k 1. – 12. svazku knih erekčních z l. 1358-1419, pořízený P. Bergnerem r. 1851.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, Sign. Cod. arch. II., 8, Liber VIII. Erectionum 1407-1412.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, Sign. Cod. arch. II., 9, Liber IX. Erectionum 1408-1414.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, Sign. Cod. arch. II., 10, Liber X. Erectionum 1413-1419.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, Sign. Cod. arch. II., 11, Liber XI. Erectionum 1415-1419.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, Sign. Cod. arch. II., 12, Liber XII. Erectionum 1393-1401.
- Archiv pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly, Sign. Cod. arch. III., 9, Apographum libri XIII. Erectionum 1380-1460.

Prameny dostupné na internetu prostřednictvím portálu Monasterium.net:

Archiv pražského hradu

- Archiv Metropolitní kapituly u sv. Víta - <http://monasterium.net/mom/CZ-APH/AMK/fond>

München, Bayerisches Hauptstaatsarchiv

- Kloster Windberg Urkunden - <http://monasterium.net/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/fond>

Národní archiv ČR

- Archiv pražského arcibiskupství - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/APA/fond>
- Archiv kolegiální kapituly vyšehradské - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/fond>
- Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. – Zderaz - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK|Zderaz/fond>
- Augustiniáni obutí - provincialát a konvent - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RA/fond>
- Benediktini - klášter Břevnov, Praha Benediktinské arcidiecéze sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Břevnově - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RBB/fond>
- České gubernium - guberniální listiny - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/fond>
- Maltézští rytíři - české velkopřevorství - <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/fond>

Státní oblastní archiv Třeboň

- Cizí rody Třeboň - <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyRody/fond>
- Cizí statky Třeboň - <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyStatky/fond>

Státní oblastní archiv v Plzni

- Archiv města Horažďovice - <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMHorazdovice/fond>
- Archiv města Kašperské Hory - <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMKasperskeHory/fond>
- Archiv města Sušice - <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAP/AMSusice/fond>

Literatura:

- ANDERLE, Jan: Nedostavěný hrad u Strašína. In: Castellologica bohemia 2, Praha 1991, s. 327-330.
- BARTOŠOVÁ, Jana: Sušice. Zmizelé Čechy, Praha – Litomyšl 2007.
- BOHÁČ, Zdeněk: Hospodářské zázemí břevnovského kláštera v době předhusitské. In: Břevnov v českých dějinách, Praha 1997, s. 54-59.
- BOHÁČ, Zdeněk: Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce. In: Folia Historica Bohemica 7, Praha 1984, s. 7-38.
- ČORNEJ, Petr: 30. 7. 1419. První pražská defenestrace. Krvavá neděle uprostřed léta, Praha 2010.
- DOLEŽALOVÁ, Eva: Světcenci pražské diecéze 1395-1416, Praha 2010.
- FRÖHLICH, Jiří: Zlato na Prácheňsku. Kapitoly z historie těžby a zpracování zlata, Písek 2006.
- GABRIEL, Josef Ambrož: Královské město Sušice a jeho okolí, Praha 1868.

- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Benediktini v českých zemích ve středověku. In: Břevnov v českých dějinách, Praha 1997, s. 7-24.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2007.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Farní síť ve středověkých Čechách a možnosti jejího studia. In: Colloquia mediaevalia Pragensia 8, Praha 2007, s. 23-32.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách. In: Folia Historica Bohemica 7, Praha 1984, s. 43-81.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Svět české středověké církve, Praha 2010.
- HOSTAŠ, Karel: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, Praha 1900.
- KINDLOVÁ, Jana: Církevní správa v předhusitských Čechách ve slánském děkanátu. In: Středočeský sborník historický 35, Praha 2009.
- Kolektiv autorů: Umělecké památky Čech I-IV, Praha 1977-1982.
- KOTLÁROVÁ, Simona: Sedm set let působení maltézských rytířů v Strakonících. In: Strakonice – vlastivědný sborník 1, s. 49-84.
- KOTLÁROVÁ, Simona: Bavorové erbu střely, České Budějovice 2004.
- KUBŮ, František – ZAVŘEL, Petr: Zlatá Stezka 3. Úsek Kašperské Hory – Státní hranice, České Budějovice 2009.
- KUMPERA, Jan: Osobnosti a Západní Čechy I., Plzeň 2005.
- KUPKA, Jiří: Sakrální architektura v Strakonících. In: Strakonice – vlastivědný sborník 1, s. 149-194.
- KUTHAN, Jiří: Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století, České Budějovice 1977.
- LÍBAL, Dobroslav: Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek, Praha 2001.
- LHOTÁK, Jan – GERSDORFOVÁ, Zlata: Kostel sv. Mikuláše v Kašperských Horách a jeho středověké epigrafické památky, In: Epigraphica & Sepulcralia V., Praha 2014, s. 299-327.
- MARTÍNEK, Jiří: Sušicko – bylo či nebylo? In: Historická geografie 30, Praha 1999, s. 85-98.
- MAŘÍK, Antonín: Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad na základě administrátorských akt. In: Církevní správa a její písemnosti na

přelomu středověku a novověku. Z pomocných věd historických XV., Praha 2003, s. 213-240.

- MERHAUTOVÁ, Anežka: Raně středověká architektura v Čechách, Praha 1971.
- PÁTKOVÁ, Hana: Bratrstvie ke cti Božie. Poznámky ke kultovní činnosti bratrstev a cechů ve středověkých Čechách, Praha 2000.
- POKORNÝ, Milan: Poutní tradice Šumavy (Sušicko), Sušice 2002.
- POLC, Jaroslav Václav: Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství. In: Pražské arcibiskupství 1344-1994, Praha 1994, s. 30-57.
- SEDLÁČEK, August: Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1998.
- SEDLÁČEK, August: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX., Praha 1893.
- SEDLÁČEK, August: Hrady, zámky a tvrze Království českého XI., Praha 1893.
- SVOBODA, Miroslav: Páni ze Strakonice. Vládcí Prácheňska a dobrodinci johanitů, Praha 2010.
- Š., F. J.: Památné hrady a tvrze v Šumavě, Klatovy 1876.
- VANĚK, Ferdinand: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Klatovském, Praha 1899.
- ZESCHNICK, Johannes: Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, Praha 2007.

Internetové odkazy:

<http://www.bcb.cz/Katalog/Vikariaty/Susice-Nepomuk>

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/HORAZDOVICE>.

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/DLOUHA-VES>

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRAKONICE>

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/KOLINEC>.

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/KVASNOVICE>.

<http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/STRELSKE-HOSTICE>

<http://mistopis.org/volenice.html>

- *všechny internetové odkazy jsou ve stavu ke dni 1. 7. 2015*

7. SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Seznam vyobrazení:

- Obr. 1 – Albrechtice, Kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla
Obr. 2 – Budětice, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 3 – Bukovník, Kostel sv. Václava
Obr. 4 – Dlouhá Ves, Kostel sv. Filipa a Jakuba
Obr. 5 – Horažďovice, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 6 – Hradešice, Kostel Proměnění Páně
Obr. 7 – Kašperské Hory, Farní kostel sv. Markéty (dříve sv. Linharta)
Obr. 8 – Kašperské Hory, Hřbitovní kostel sv. Mikuláše
Obr. 9 – Kašperské Hory, Freska v kostele sv. Mikuláše
Obr. 10 – Kašperské Hory, Nápis v kostele sv. Mikuláše
Obr. 11 – Katovice, Kostel sv. Filipa a Jakuba
Obr. 12 – Kolinec, Kostel sv. Jakuba Staršího
Obr. 13 – Kvášňovice, Kostel sv. Bartoloměje
Obr. 14 – Malý Bor, Kostel sv. Maří Magdaleny
Obr. 15 – Mlázovy, Kostel sv. Jana Křtitele
Obr. 16 – Mouřenec, Kostel sv. Mořice
Obr. 17 – Nezamyslice, Kostel Nanebevzetí Panny Marie
Obr. 18 – Hejná, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 19 – Petrovice, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 20 – Prácheň, Kostel sv. Klimenta
Obr. 21 – Řepice, Kostel sv. Maří Magdaleny
Obr. 22 – Strakonice, Kostel sv. Václava
Obr. 23 – Strakonice, Kostel sv. Prokopa (dříve sv. Vojtěcha)
Obr. 24 – Strašín, Kostel Narození Panny Marie
Obr. 25 – Střelské Hoštice, Kostel sv. Martina
Obr. 26 a 27 – Sušice, Farní kostel sv. Václava
Obr. 28 – Sušice, Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie
Obr. 29 – Svojsice, Kostel sv. Jana Křtitele
Obr. 30 – Těchonice, Kostel sv. Filipa a Jakuba
Obr. 31 – Velhartice, Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie
Obr. 32 – Velhartice, Hřbitovní kaple sv. Máří Magdaleny
Obr. 33 – Velký Bor, Kostel sv. Jana Křtitele a sv. Jana Evangelisty

- Obr. 34 – Volenice, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 35 – Záboří, Kostel sv. Petra a Pavla
Obr. 36 – Zavlekov, Kostel Nejsvětější Trojice
Obr. 37 – Zborovy, Kostel sv. Jana Křtitele
Obr. 38 – Zbynice, Kostel Zvěstování Panny Marie
Obr. 39 – Zdouň, Kostel sv. Vavřince
Obr. 40a/40b – Zdouň, Gotická okna na kostele sv. Vavřince
Obr. 41 – Žihobce, Kostel Proměnění Páně

Zdroj fotografií: Autor

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

LC – Libri confirmationum

LE – Libri erectionum

AIu – Soudní akta konsistoře pražské

CDB – Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae

RBM – Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae

RBMV – Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.

AČ – Archiv český

MVB – Monumenta Vaticana